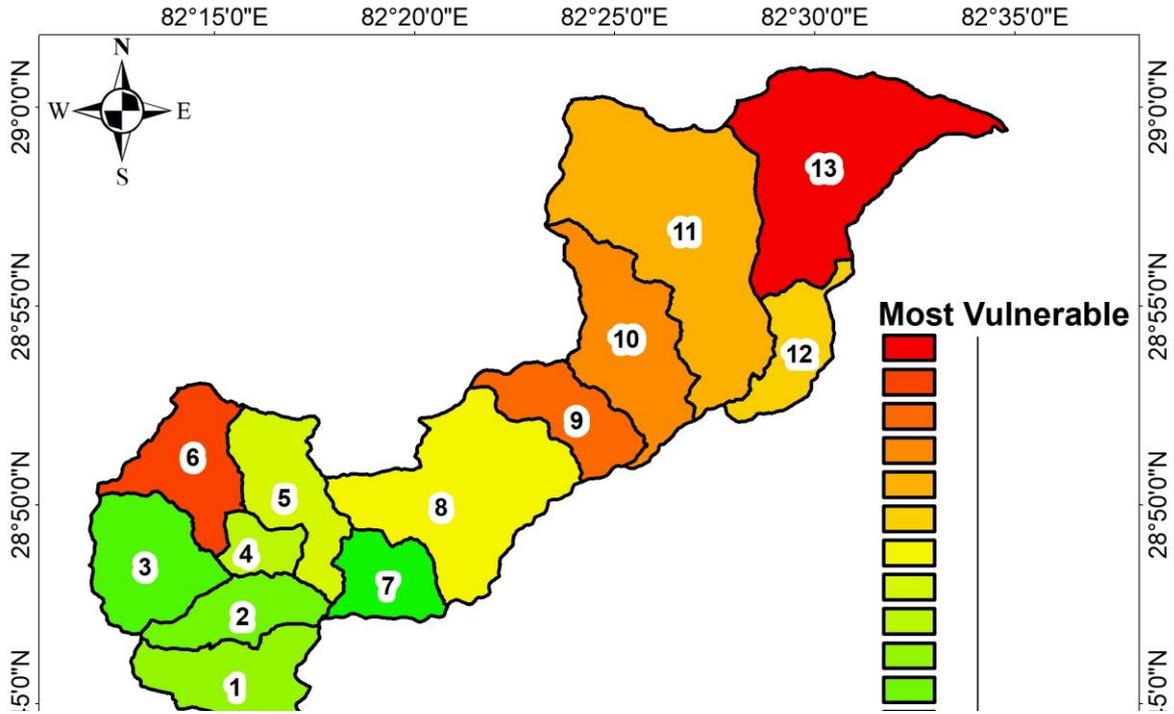

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना
Local Adapatation Plan of Action
(LAPA)

नलगाड नगरपालिका जाजरकोट
(आ.व. २०७८/०७९ देखी ०८२/८३ सम्म)

तयार पार्ने:

नलगाड नगरपालिकाको कार्यालय, जाजरकोट

२०७७

सर्वाधिकार@ : नलगाड नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, जाजरकोट

योजनाको नाम : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

तयार गरिएको वर्ष : २०७८

योजना अवधि : २०७८/०७९ देखि २०८३/०८४ सम्म

आर्थिक सहयोग : नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम

सहजिकरण:

युथ एलाइन्स फर इन्भाइरोमेन्ट

Youth Alliance for Environment (YAE),

गैरीधारा, काठमाण्डौ

आवरण तस्विर : नलगाड नगरपालिकाको वडागत नक्साकंन

नलगाड नगरपालिका
NALGAD MUNICIPALITY
नगर कार्यपालिका को कार्यालय
दल्ली, जाजरकोट

पत्र संख्या .(Refrence No)
चलानी (Dispatch No.)

कर्णली प्रदेश (Karnali Province)
मिति(Date)

विषय : जो जस संग सम्बन्ध राख्दछ ।

विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनले गर्दा गरिवी र सामाजिक अन्यायका अन्तर्निहित कारणहरू न्यूनीकरणका लागि थप चुनौतिहरू सृजना गरेको छ । अनियमित वर्षा र अत्याधिक एवं पटक पटक आउने बाढि, विनाशकारी हुरि बतास, शितलहर, सुख्खा आदि जस्ता सबै प्रकारका प्रकोपहरूले गर्दा गरिव तथा विपन्न वर्गको जीविकोपार्जन सुरक्षामा असर पार्दछन् । परिवर्तित जलवायुले ल्याएको असरहरूले विकासका कार्यक्रमहरूलाई समेत प्रत्यक्ष रूपमा असर पारेको अनुभव गरिएको छ । विभिन्न खालका प्रकोपहरूले यस नगरपालिका अन्तर्गत रहेका समुदायहरूका स्थानीय बासिन्दाहरूलाई दिन प्रतिदिन असर पार्दै आईरहेको छ । यहाँका सतप्रतिशत घरधुरीहरू विपद् जोखिम तथा जलवायु परिवर्तनको असरबाट दिन प्रतिदिन प्रभावित भईरहेको सन्दर्भलाई मध्ये नजर गरि यो नलगाड नगरपालिका स्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना **नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम**को आर्थिक सहयोग, नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट को समन्वय र युथ एलाइन्स फर ईन्भाइरोमेन्ट (YAE) काठमाण्डौको सहजिकरणमा नलगाड नगरपालिका ले तयार गरेको हो ।

यसरी पहिचान भएका विपद् तथा जलवायु जोखिमलाई विस्तृत रूपले व्यवस्थापन गर्नको लागि आगामी ५ वर्षको लागि विस्तृत कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । नगरपालिका स्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने सहयोग प्राप्त गर्नसक्ने सरोकारवालाहरू समेतको सहयोगमा यसलाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको तर्फबाट सदैब सहयोग रहने छ । यो कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयनको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रमलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु । त्यसै गरी यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने युथ एलाइन्स फर इन्भाइरोमेन्ट, गैरीधारा, काठमाण्डौ, नेपाल का बिकाश बिष्ट र राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रमको जिल्ला कार्यक्रम टोली तथा यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने यस वडाका जन प्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, विपद् व्यवस्थापन समितीका पदाधिकारीहरू, महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूलाई प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । साथै नलगाड नगरपालिका स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितिले सबै निकायहरूलाई सहयोगको लागि आव्हान गर्दछ ।

टेक बहादुर रावल
नगर प्रमुख
नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट

नलगाड नगरपालिका
NALGAD MUNICIPALITY
नगर कार्यपालिका को कार्यालय
दल्ली, जाजरकोट

पत्र संख्या .(Refrence No)
चलानी (Dispatch No.)

कर्णली प्रदेश (Karnali Province)
मिति(Date)

श्री... जो जससंग सम्बन्धित छ ।

तीव्र औद्योगिक विकास, अव्यवस्थित सहरीकरण, जीवांश इन्धनको अत्यधिक प्रयोग, विषाक्त ग्याँस तथा रासायनिक पदार्थको उत्पादन, वन विनाश आदि जस्ता मानवजन्य क्रियाकलापले उत्पन्न हरितगृह ग्याँसले विश्वव्यापी उष्णीकरण भइरहेको छ । यसको परिणाम स्वरूप जलवायुमा परिवर्तन आएको कुरा विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन अनुसन्धानबाट पुष्टि भइसकेको छ । जलवायु परिवर्तनको असर स्थानीय तहमा पनि प्रत्यक्ष रूपमा देखिन थालिसकेको छ । तसर्थ परिवर्तित जलवायुले निम्त्याएको असरहरूसंग जुध्न अनुकूलनका उपायहरु अपनाउनु अहिलेको प्रमुख चुनौती बनेको छ ।

वर्षेनी नेपालमा अनियमित वर्षा, बाढी, पहिरो, खडेरी, हुरीबतास, असिना, शितलहर आदि जस्ता प्रकोपहरु देखा पर्छन् । यस्ता प्रकोपहरुले गर्दा गरिब तथा विपन्न वर्गको जीविकोपार्जनका स्रोतहरुमा प्रत्यक्ष असर पार्दछन् । यस्ता असरबाट जाजरकोट जिल्लाको नलगाड नगरपालिका पनि अछुतो रहेको छैन । यहाका वासिन्दाहरुले यिनै प्रकोपहरुको नकारात्मक असरहरु महशुस गरिरहेका छन् । यसै सन्दर्भमा नलगाड नगरपालिकाका स्थानीय समुदायसंग प्रत्यक्ष अर्न्तक्रिया गरी जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि गर्दै सङ्गठनात्मकता क्षेत्र र समुदाय पहिचान गरिएको छ । यसका साथै जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरुलाई विभिन्न विधिहरु प्रयोग गरी स्थानीय अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकिकरण गरिएको छ । यसरी पहिचान गरिएका जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरुलाई अनुकूलन गर्नको लागि आगामी ५ वर्षको लागि विस्तृत कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

यस नगरपालिकाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनालाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्नको लागि सहजीकरण गर्ने युथ एलाइन्स फर इन्भाइरोमेन्टका विकाश विष्ट र नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रमका सन्दीप कायस्थ र जिल्ला कार्यक्रम टिमका प्रतिनिधिहरु तथा स्थानीय सरोकारवालाहरु, विभिन्न निकायका प्रतिनिधिहरु तथा अन्य संघसंस्थाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिताको लागि धन्यवाद दिन चाहन्छु । लापामा बनेका योजनाहरुको पारदर्शिता सहित कार्यान्वयन गर्नको लागि सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय तथा सहकार्यको लागि नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट को कार्यालय सदा तत्पर रहने छ । यस योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सरोकारवाला तथा सम्बन्धित निकायहरुमा सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा राख्दछु ।

धन्यवाद ।

सुरेन्द्र सिंह
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट

(संक्षेपिकृत शब्दहरु)

लापा	स्थानीय अनुकुलन योजना	LAPA	Local Adaptation Plan of Action
नापा	राष्ट्रिय अनुकुलन योजना	NAPA	National Adaptation Program of Action
एलडिसिआरपि	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना	LDCRP	Local Disaster and Climate Resilience Plan
एलडिएमसि	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति	LDMC	Local Disaster Management Committee
जि.वि.व्य.स.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	गापा	गाउँपालिका
DDMC	District Disaster Management Committee	नपा	नगरपालिका
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति		
भिसिए (VCA)	Vulnerability Capacity Assessment	सावउस	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह
सिसिए(CCA)	Climate Change Adaptation	कि.मि	किलोमिटर
वडा कार्यालय	Ward Office	मि	मिटर
गाउँपालिका	Rural Municipality	हे.	हेक्टर
गाउँपालिकाको कार्यालय	Office of the RuralMunicipal Executive	रु.	रुपैयां
नगरपालिका	Municipality	आ.व.	आर्थिक वर्ष
नगरपालिकाको कार्यालय	Office of the Municipal Executive	गैसस	गैर सरकारी संस्था
जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	Office of the District Co-ordination Committee	अगैसस	अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था
महानगरपालिका	Metropolitan City	मा. वि.	माध्यमिक विद्यालय
उप महानगरपालिका	Sub- Metropolitan City	आ.वि.	आधारभूत विद्यालय
महानगरपाकिला उप-महानगरपालिका	Office of the Municipal Executive	%	प्रतिशत

विषय सूची

परिच्छेद १ : योजनाको औचित्य तथा मान्यता.....	१०
१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सन्दर्भ तथा औचित्य.....	१०
१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको मान्यता एवं निर्देशक सिद्धान्तहरू.....	११
१.३. स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद् जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तरसम्बन्ध	१२
परिच्छेद २ : नलगाड नगरपालिकाको परिचय	१४
२.१ अवस्थिति र भौगोलिक अवस्था	१४
२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानवीय अवस्था	१५
२.२.१ सामाजिक अवस्था.....	१५
२.२.२ मानवीय अवस्था.....	१५
२.२.३ आर्थिक क्रियाकलापहरूको अवस्था	१५
२.३ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था (वन, जलस्रोत, जमिन)	१५
२.३.१ वन सम्बन्धि विवरण.....	१५
२.३.२ जलश्रोत विवरण	१६
२.४ भौतिक पुर्वाधारको अवस्था	१८
२.५ नलगाड नगरपालिका मा कार्यरत संघसंस्थाहरूको अवस्था तथा उपलब्ध सेवाहरू	१८
२.६ नगरपालिकाको सुशासनको अवस्था.....	१९
परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको विधि र प्रक्रिया	२०
३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि	२१
३.२ संकटासन्नता, जोखिम विश्लेषण तथा वस्तुगत विवरणको तयारी	२२
३.२.१ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम.....	२२
३.२.२ परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो.....	३८
३.२.३ तापक्रम र वर्षाका तथ्यांकहरूको विश्लेषण (Climate profile).....	४०
३.२.४ सामाजिक स्रोत तथा संकटासन्नता नक्सांकन.....	४१
३.२.५ जोखिमको रूपरेखा.....	४१
३.२.६ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान (differnetial impact).....	४५
३.२.७ प्रकोपको प्राथमिकिकरण.....	४६
३.२.८ वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण	४७
३.२.९ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण.....	४९
३.२.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरू माथिको प्रभाव विश्लेषण.....	५१
३.२.११ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव.....	५१
३.२.१२ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण.....	५३
परिच्छेद ४ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान	५७
४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना.....	५७
४.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण	५९
४.३ अनुकूलन कार्ययोजनाको निर्माण	६०
परिच्छेद ५ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मूलप्रवाहिकरण.....	७५
५.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहिकरण.....	७६
५.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहिकरण	७६

तालीकाको सुची

तालीका १ : नलगाड नगरपालिका भित्र संचालनमा रहेका लघु जलविद्युत आयोजनाहरू	१६
तालीका २ : नलगाड नगरपालिकाको भूउपयोग विवरण	१७
तालीका ३ : सेवा प्रदायक संस्थाहरूको विश्लेषण	१९
तालीका ४ : कार्यक्रम अनुसार उपस्थिति विवरण	२१
तालीका ५ : नलगाड नगरपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम	२४
तालीका ६ : परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो	३८
तालीका ७ : नलगाड नगरपालिकाको जोखिमको रूपरेखा	४३
तालीका ८ : संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समुहहरूको पहिचान	४५
तालीका ९ : प्रकोपको स्तरिकरण	४६
तालीका १० : वडाहरूको जोडागत जोखिम स्तरिकरण	४७
तालीका ११ : प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	४९
तालीका १२ : जीविकोपार्जनका स्रोतहरूमा प्रभाव विश्लेषण	५१
तालीका १३ : विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	५२
तालीका १४ : वन जङ्गल पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण	५४
तालीका १५ : कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण	५४
तालीका १६ : जल (खोला, ताल, नदी) पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरूको विश्लेषण	५५
तालीका १७ : पारिस्थितिकिय प्रणालीहरूको तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण	५५
तालीका १८ : अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना	५७
तालीका १९ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना	६१
तालीका २० : योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने	७७
तालीका २१ : अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना	७८

चित्रको सुचि

चित्र १ : जलवायु परिवर्तन र विपल विच अन्तरसम्बन्ध	१३
चित्र २ : नलगाड नगरपालिकाको वडा कार्यालय, वस्ती सहितको GIS नक्सा	१४
चित्र ३ : नलगाड नगरपालिकाको भूउपयोग नक्सा	१८
चित्र ४ : लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया	२०
चित्र ५ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना विधि प्रक्रिया	२१
चित्र ६ : प्रकोपको बारम्बारता	३८
चित्र ७ : अधिकतम, न्युनतम र औसत तापक्रमको अवस्था	४०
चित्र ८ : वार्षिक वर्षा र रितुअनुसार वर्षाको विवरण	४१
चित्र ९ : नलगाड नगरपालिकामा पहिरोको अवस्था	४२
चित्र १० : नलगाड नगरपालिकाको पहिरो जोखिम नक्सा	४२
चित्र ११ : नलगाड नगरपालिकाको बाढी पोखिम नक्सा	४३
चित्र १२ : वडागत संकटासन्न नक्सा	४८

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सारांश

जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकूल प्रभावहरू समग्र विश्वकै लागि साझा चुनौतिका रूपमा अगाडि आइरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा जाजरकोट जिल्लाको नलगाड नगरपालिकाले पनि यसबाट श्रृजित तथा भविष्यमा श्रृजना हुन सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने क्षमताको अभिवृद्धि गर्न परीमार्जीत स्थानीय अनुकूलन योजनाको कार्यढाँचा २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका विधि, प्रक्रिया र चरणहरूलाई अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकायहरू जस्तै गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत शाखा प्रमुख, स्थानीय गैरसरकारी संघसंस्थाहरूको प्रतिनिधि, जलवायु परिवर्तन क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू, महिला तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सक्रिय सहभागीतामा वडा स्तरबाट पहिचान भएको प्रकोप तथा अनुकूलनका प्रयासहरूलाई समेत समावेश गरी आ. व २०७८/७९ देखि ०८२/८३ सम्मका लागि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरेको छ । यस कार्ययोजनाको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

शिर्षक	विवरण			
नगरपालिक को सिमाना	नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट			
	उत्तर: जाजरकोट जिल्लाको कुशे गाउँपालिका ५ र बारेकोट गाउँपालिका			
	पश्चिम: भेरी नगरपालिका को वडा नं. १ र २		पूर्व: डोल्पा जिल्लाको मुडुकेचुला गाउँपालिका	
	दक्षिण: ठूलीभेरी नदि र रुकुम जिल्लाको आठबिसकोट नगरपालिका			
क्षेत्रफल	३८७.४४ वर्ग किलोमिटर			
जनसंख्या	महिला	पुरुष	जम्मा	जम्मा घरधुरी
	१४४३४	१४५९६	२८९५०	५९०२
	श्रोत: नलगाड नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण २०७४/०७५ अनुसार			
जातजाती	ठकुरी, क्षेत्री, जनजाति र दलित			
प्रमुख पेशा तथा जीविकोपार्जनका आधार	कृषि, पशुपालन, मजदुरी र अन्य रोजगारी हो ।			
हावापानी	समशितोष्ण हावापानी			
मुख्य प्रकोप तथा विपद्हरू	क्रमस बाढि, पहिरो, खडेरी, आगलागि, असिना, कृषिमा रोग, पशुमा रोग, चटयाङ्ग, वन्यजन्तु आतंक, हावाहुरी, हिउ तुषारो र मानव रोग			
संकटासन्न वडाहरू	उच्च जोखिमका वडा हरू		मध्यम जोखिमका वडाहरू	न्यून जोखिमका वडाहरू
	पहिलो वडा नं.१३, दोश्रोवडा नं.६, तेस्रो वडा नं.९, चौथो वडा नं.१० र पाँचौ वडा नं.११, छैठौ वडा नं.१२ र सातौ वडा नं.८		आठौ वडा नं.५, नवौ वडा नं.४, दशौ वडा नं.१, एघारौ वडा नं.२ र बाहौ वडा नं.३	तेह्रौ वडा नं.७
योजनाको परिकल्पना	नगरपालिकाको संकटासन्न तथा जोखिमका समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भै प्रकोप/विपद् तथा जलवायु परिवर्तनको नकरात्मक असर न्यून भएको हुनेछ ।			
आशातित उपलब्धी	विपद तथा जलवायु परिवर्तनलाई विकासका क्रियाकलापहरूमा मुलप्रवाहीकरण गरी विपद न्युनीकरण र जलवायु परिवर्तन सँग अनुकूलित हुदै तनाव रहीत एक उत्थानशिल नगरको रूपमा परिचित हुने आशा राखिएको छ ।			
अनुमानीत जम्मा बजेट	३०,१९,००,०००/-			
मुख्य भूमिका/सहयोग गर्न सक्ने निकायहरू	नगरपालिका, वडा कार्यालय, जि.स.स, पशुपक्ष विकास शाखा, स्वास्थ्य चौकी, विषयगत कृषि शाखा, कृषक समुह, सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह, सहकारी संस्था, प्रहरी चौकी, बजार व्यवस्थापन समिति, जिल्ला उद्योग वाणिज्य संघ, गैर सरकारी संस्थाहरू, सिंचाई डिभिजन कार्यालय, डिभिजन वन कार्यालय, बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, सहकारी संस्थाहरू, युवाक्लबहरू, महिला समुह, आमासमुह, खानेपानी कार्यालय			
क्षमता विकास	नगरपालिका, वडा कार्यालय र बस्ती अथवा तीन वटै तहका कार्यान्वयनकर्ता, व्यवस्थापक, अनुगमनकर्ता समेत स्थानीय तहमा विषयगत क्षेत्रको जनशक्ति विकास कार्य गरिने ।			

लैंगिक तथा सामाजिक समावेशिकरण	प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित विपदले गर्दा मानविय तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा देखिएको नकारात्मक असरहरुलाई सम्बोधन गर्नको लागि तर्जुमा गरिएको अनुकूलन क्रियाकलापहरुमा गर्भवती महिला, २ वर्षमुनीको बालबालिका, विपन्न वर्ग, दलित, महिला, तथा पछाडि पारिएका वर्गहरुको पहुँच तथा नियन्त्रणको अवस्था सुनिश्चिता गरिएको छ ।
योजनाको समायोजन	तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन योजनालाई दिगो र संस्थागत रूपमा कार्यान्वयन गर्नको लागि नगरपालिका स्तरमा तयार हुँदै गएको आवधिक योजनामा र आगामी वर्ष देखि राष्ट्रिय योजना तर्जुमा प्रक्रिया अनुसार समायोजन गरिने छ र अन्य सरकारी तथा गैर सरकारी निकायको वार्षिक योजनामा समेत समावेश गराउनको लागि पैरवी गरिनेछ ।
कार्यान्वयन	नगरपालिका तथा वडा कार्यालयको नेतृत्वमा विषयगत कार्यालय र स्थानीय सेवाप्रदायक संघसंस्थाको सहकार्यमा कार्यान्वयन गर्नुपर्ने छ ।
अनुगमन तथा मुल्याङ्कन	कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन जिल्ला तह, नगरपालीका, वडा कार्यालय र समुदाय तहबाट गरिने छ ।

यस नलगाड नगरपालिकामा विभिन्न प्रकारका प्रकोप तथा विपदका कारणले देखा परेका असरहरु, प्रभावहरु तथा जोखिमहरुको पहिचान गरी नगरपालिका स्तरिय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरीएको छ । माथि उल्लेखित विवरणहरु यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका आधारहरु हुन् । यस कार्ययोजनाको सफल कार्यान्वयन र दिगो प्रभावका लागि सबै सरोकारवालाहरुको भूमिकामा विशेष जोड दिइएको छ र यसको कार्यान्वयन गरे पश्चात यहाँका बासिन्दाहरु विशेषतया लक्षित वर्ग, महिला, बालबालिका, वृद्ध, अपाङ्ग, आदिवासी, जनजातीका साथै जोखिमपूर्ण क्षेत्र र सबै वर्गका बासिन्दाहरुको अनुकूलन क्षमता वृद्धि हुन गई भविष्यमा सबै प्रकारका प्रकोप तथा विपदको न्युन असर/न्युन प्रभाव देखिनेछ भनी अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद १ : योजनाको औचित्य तथा मान्यता

१.१ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको सन्दर्भ तथा औचित्य

जलवायु परिवर्तन नियमित प्राकृतिक प्रक्रिया हो यद्यपि मानव जन्य क्रियाकलापहरु वन विनाश, बढ्दो औद्योगिकीकरण, यातायात क्षेत्रमा पारम्परिक खनिज इन्धनको व्यापक प्रयोग र अव्यवस्थित शहरीकरणले हरितगृह ग्याँसको चिन्ताजनक उत्सर्जनबाट जलवायु परिवर्तनमा तिब्रता आएको छ । जलवायु परिवर्तनको कारकको रूपमा मानिएको हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जनमा नगण्य भूमिका हुँदा हुँदै पनि जर्मनवाच द्वारा प्रकाशित 'ग्लोकल क्लाइमेट रिस्क इन्डेक्स-२०२१ को १६ संस्करणका अनुसार सन् २०००-२०१९ को अवधिमा जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित प्रमुख दस देशको सूचीमा नेपाल दशौं नम्बरमा परेको छ । ११ हजार भन्दा बढी त्यस्ता घटनाहरुको कारण ४,७५,००० भन्दा बढी व्यक्तिले जीवन गुमाए र विश्व अर्थतन्त्रले २.६६ ट्रिलियन अमेरिकी डलरको नोक्सानी बेहोनुपयो ।

जलवायु परिवर्तनले गर्दा तापक्रममा वृद्धि हुने, वर्षामा परिवर्तन हुने र समग्र पृथ्वीको प्राकृतिक सन्तुलनमा फरक पर्न थालेको महशुस हुन थालेको छ । हिमालका हिँउ पग्लने, हिमतालहरू फुट्ने, अनियमित तथा अधिक वर्षा हुने, समुन्द्री सतह बढ्ने, बाढी, पहिरोको जोखिम तथा आवृत्ति बढ्ने, खडेरी लम्बिने तथा कृषि उत्पादनमा ह्रास आउने जस्ता समस्याहरू विकाराल रूपमा देखिँदै आएका छन् । जिविकोपार्जनका लागि प्राकृतिक स्रोतहरु र वर्षातको पानीमा अधिक निर्भर रहने हाम्रो देशमा यसको असर र पार्न सक्ने प्रभावहरु आउने दिनमा अभै बढ्ने देखिन्छ । नेपाल विश्वका १९८ मलुक मध्ये एक भू-कम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औं (यु.एन वि.सि.पि.आर २००४), पानीजन्य प्रकोपबाट हुने क्षतिका हिसाबले ३० औं (मानव विकास प्रतिवेदन २००९) स्थानमा रहेको छ । जलवायु परिवर्तनका कारण जीविकोपार्जन, प्राकृतिक स्रोत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जलस्रोत तथा ऊर्जा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, ग्रामीण बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधारमा धेरै नकारात्मक असर परेको विवरण राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७ ले जनाएको छ । जलवायु परिवर्तनका कारण सामाजिक, आर्थिक, पर्यावरणीय र विकासका संरचनाहरूमा नकारात्मक असर पुगेको कुरा विभिन्न तथ्याङ्क र प्रमाणहरूले पुष्टि गरेका छन् भने यसको असरबाट गरिव, विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरु, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक स्रोतमा आश्रित समुदायहरु बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने तथ्य समेत विभिन्न अध्ययनहरूले प्रष्ट पारिसकेका छन् ।

यसै सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनको कारणबाट श्रृजित समस्याहरुको सामना गर्न नेपाल सरकारले जलवायु परिवर्तन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (NAPA) २०६७, जलवायु परिवर्तन नीति २०६७ र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना (National Framework on LAPA) २०६७ का साथसाथै विभिन्न स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाहरु (LAPA) समेत तयार गरी सफलतापूर्वक कार्यान्वयन गरिँदै आएका छन् । सँगसँगै जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धि आवश्यकताहरु पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्ने र सोही आधारमा मध्यकालीन (सन् २०३० सम्म) र दीर्घकालीन (सन् २०५० सम्म) समयका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयको समन्वयमा राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (National Adaptation Plan-NAP) न्याप तयारीको प्रक्रियामा रहेको छ । विगतका अनुभव, अन्तर्राष्ट्रिय सन्दर्भ र नेपालमा भएको राज्य पूर्णसंरचना अनुकूल हुने गरी नेपाल सरकारले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र जलवायु नीति २०७६, जारी गरिसकेको छ भने स्थानीय स्तरमा विकास निर्माणको समग्र प्रक्रियामा जलवायु अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नुपर्दछ भन्ने सैद्धान्तिक अवधारणामा आधारित रही परीमार्जित स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना (Revised LAPA Framework) २०७६ पारीत भैसकेको छ । यो परिमार्जित खाकाले स्थानीय सरकारहरूलाई स्थानीय स्तरमा जलवायु परिवर्तनका असरहरु व्यवस्थापन गर्न र दीर्घकालिन जलवायुमैत्री विकासका योजनाहरु पहिचान तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नेछ । यसले स्थानीय स्तरमा विभिन्न सरोकारवालाहरु बीच नियमित सहकार्य तथा सम्वाद मार्फत् स्थानीय क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनमा सहमति निर्माण गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन र दिगो विकाससँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरुको कार्यान्वयन गर्न समेत मद्दत गर्नेछ ।

जलवायु परिवर्तनको प्रकोपको असर तथा विपद्बाट विपन्न, महिला तथा बालबालिका, वृद्धवृद्धा तथा फरक क्षमता भएका समुदायहरु बढी प्रभावित हुने विभिन्न अध्ययनहरूले देखाएको छ । जलवायु परिवर्तनको

कारण बाढी, पहिरो, खडेरी, हावाहुरी, मानव रोगको महामारी, असिना, चट्याङ्ग, कृषिमा रोगकिरा र मिचाह प्रजाती जस्ता प्रकोपहरूले स्थानीय स्तरमा प्रत्यक्ष रूपमा असर परेको महसूस गरेको पाईएको छ । भर्खरै सन् २०२१ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालय तयार गरेको संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण (VRA) अध्ययनले नेपालको समग्र संकटासन्न विश्लेषण अनुसार जाजरकोट जिल्ला अती उच्च जोखिम रहेको देखाएको छ । यसै सन्दर्भमा स्थानीय समुदायको जलवायु परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रमा पारेको असरहरूसँग सामना गर्न सक्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्न स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यका साथ जाजरकोट जिल्लाको नलगाड नगरपालिकाको संकटासन्नता, सम्मुखता र अनुकूलन क्षमताको विश्लेषणको आधारमा जोखिम मुल्यांकन तयार पारिएको, संकटासन्न नक्षामा आधारित भई स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाले निर्दिष्ट गरेका विधि, प्रक्रिया र चरणहरूलाई अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकायहरू नगरपालिका, जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत शाखा प्रमुख, स्थानीय गैरसरकारी संघसंस्थाहरूको प्रतिनिधि, जलवायु परिवर्तन क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू, महिला तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूको सक्रिय सहभागीतामा वडा स्तरबाट पहिचान भएको प्रकोप तथा अनुकूलनका प्रयासहरूलाई समेत समावेश गरी यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यो कार्ययोजना २९ चैत्र २०७७ देखि ३० जेठ २०७८ सम्म नलगाड नगरपालिकाको विभिन्न तहमा संचालित अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा विधि तथा गोष्ठीबाट तयार गरिएको हो ।

१.२ स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको मान्यता एवं निर्देशक सिद्धान्तहरू

स्थानीय अनुकूलन योजनाको लक्ष्य तथा मान्यता

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाका निर्दिष्ट सिद्धान्तहरू (समावेशी, उर्ध्वगामी, लचिलो, तत्परता) लाई आधार विन्दु मानिने छ । नलगाड नगरपालिकामा निर्मित स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाले नलगाड नगरपालिका अन्तर्गत पर्ने सम्पूर्ण वडाहरू, वस्ती र टोलमा तथा समुदायको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि भई जिविकोपार्जनमा सुधार ल्याएको हुनेछ । यस योजनाका औचित्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्:

- अति जलवायु सङ्कटासन्न वडा, टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन चुनौती तथा अवसर लगायतका कार्य पहिचान गर्न,
- स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकताबारे आफैले निर्णय गर्न सहज तरिका प्रयोग गर्न सक्ने गरी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न,
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न र स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन बमोजिम सो कार्ययोजनालाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय स्तरका योजनामा समेत समायोजन गर्न,
- सेवा प्रदायक निकायले समय मै प्रभावकारी ढङ्गले स्रोत परिचालन गरी अनुकूलन कार्य कमबद्ध रूपमा अपनाउन/कार्यान्वयन गर्न,
- कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्दै कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्न र
- स्थानीय तथा राष्ट्रिय योजनालाई लागतको आधारमा अनुकूलनका प्रभावकारी विकल्प पहिचान गर्न ।

मान्यता:

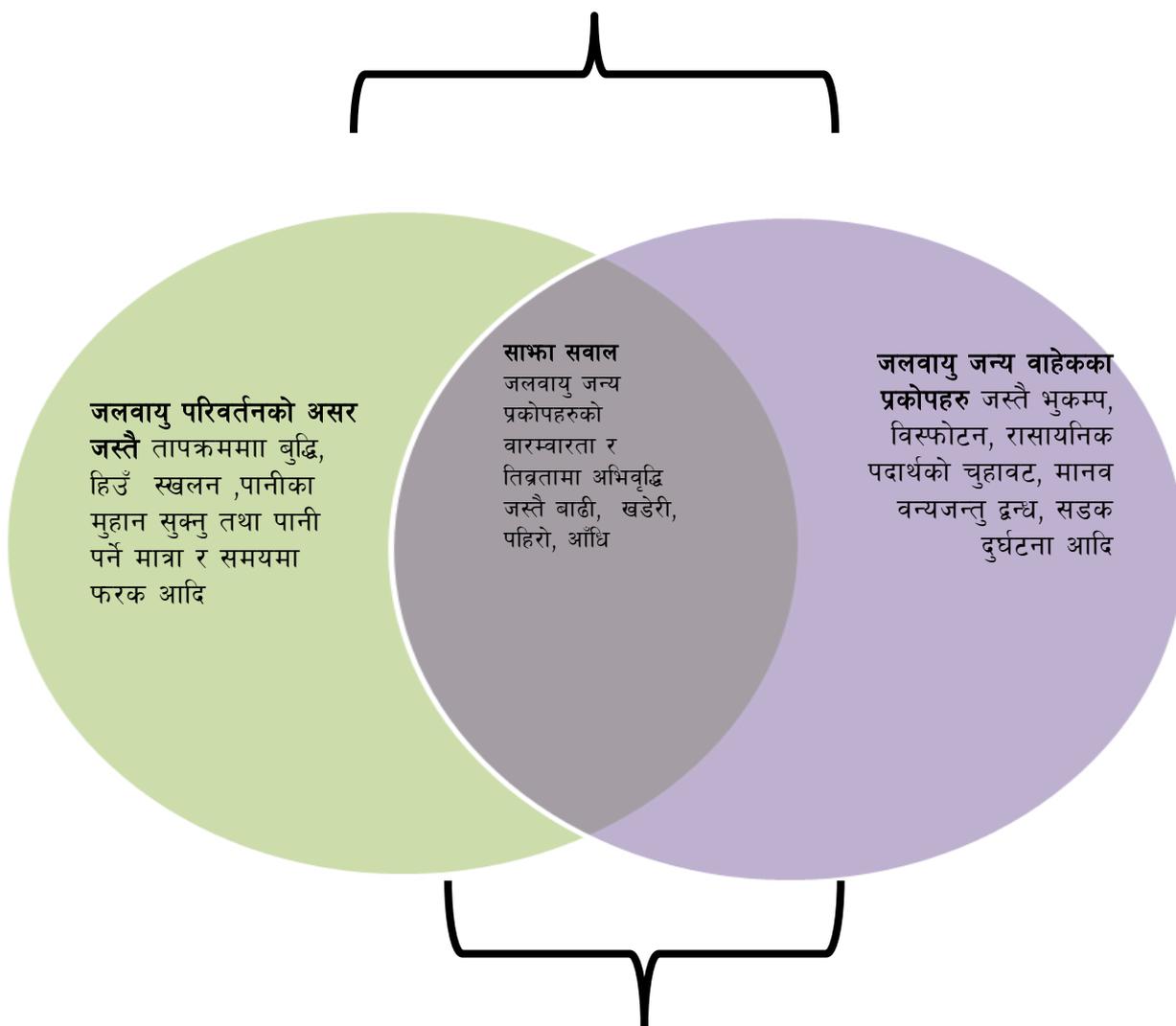
- स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना स्थान विशेष अनुसार फरक फरक हुन्छ ।
- स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवालाहरूको सहभागितामा लक्षित क्षेत्र, वर्ग तथा समुदायको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तनको असरसँग सामना गर्न अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण गरी स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- नगर स्तरीय अनुकूलन योजनाले लक्षित क्षेत्र, वर्ग तथा समुदायलाई समेटेी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी कार्यक्रमहरूको तय गरेको हुँदा यो कार्ययोजना प्रभावकारी रूपले सञ्चालन गर्न सकिन्छ ।

- स्थानीय निकायमा निर्वाचित जनप्रतिनिधि भएको हुँदा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि अनुकूल वातावरणको श्रृजना हुनेछ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना निर्माण गर्दा नगरपालिकामा रहेको सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूलाई समावेश गरिएकाले योजनालाई प्राथमिकताका साथ कार्य गर्न उपयुक्त वातावरण श्रृजना हुनेछ ।
- स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचनाको निर्देशित सिद्धान्त उर्ध्वगामी, समावेशी, तत्परता र लचिलोमा आधारित भई स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।
- राष्ट्रिय अनुकूलन योजनाले पहिचान गरेका क्षेत्रमा आधारित भई जलवायु परिवर्तनले असर गर्ने सबै विषयगत क्षेत्र समेटि विभिन्न सरकोकारवाला निकायहरूको सहभागितामा योजना तयार गरिएको छ ।
- स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गर्दा स्थानीय विपद व्यवस्थापनका पक्षहरूलाई पनि विशेष ध्यान दिईएको छ ।

१.३. स्थानीय अनुकूलन योजना र विपद् जोखिम व्यवस्थापन बीच अन्तरसम्बन्ध

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयले स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना तयार गरी लागु गरेको छ भने स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजना तयारीको लागि संघीय मामीला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन तयार गरी लागु गरिएको छ । दुवै दस्तावेजको लागि छुट्टाछुट्टै मन्त्रालयबाट मार्गदर्शन लागु गरिएको भएतापनि यसको उद्देश्य, आशय, योजना तर्जुमा, प्रक्रिया र विधिमा खासै भिन्नता देखिदैन । दुवै योजनाको मुख्य उद्देश्य नेपालले भोगीरहनु पर्ने र दोहोरीरहने बाढी, पहिरो, माहामारी, आगलागी, शीतलहर जस्ता विनासकारी समस्या तथा जोखिमहरूसँग जुध्न उत्थानसिल समुदायको निर्माण गर्नु रहेको छ । स्थानीय अनुकूलन योजनाले जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित जलवायुजन्य प्रकोपहरूमा केन्द्रित भई संकटासन्न समुदायको अनुकूलित क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यका साथ योजना तयार गरेको र स्थानीय विपद व्यवस्थापन योजनाले जलवायुजन्य तथा अन्य प्रकोपहरूलाई समेटेटी विपद व्यवस्थापनका पक्षलाई केन्द्रित गरी योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने भएकाले स्थानीय अनुकूलन योजना र स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना समायोजन गर्नु पर्ने आवश्यक देखिएकोले विपद व्यवस्थापन योजनामा समावेश भएगरेका विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि योजनाहरू पनि स्थानीय अनुकूलन योजनामा समावेश गरी कार्यान्वय गर्दा अझ बढी प्रभावकारी हुने देखिएकोले यस योजनामा दुवै योजनाका समान रहेका पक्षहरूलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

जलवायु परिवर्तन अनुकुलन

विपद् जोखिम न्युनिकरण

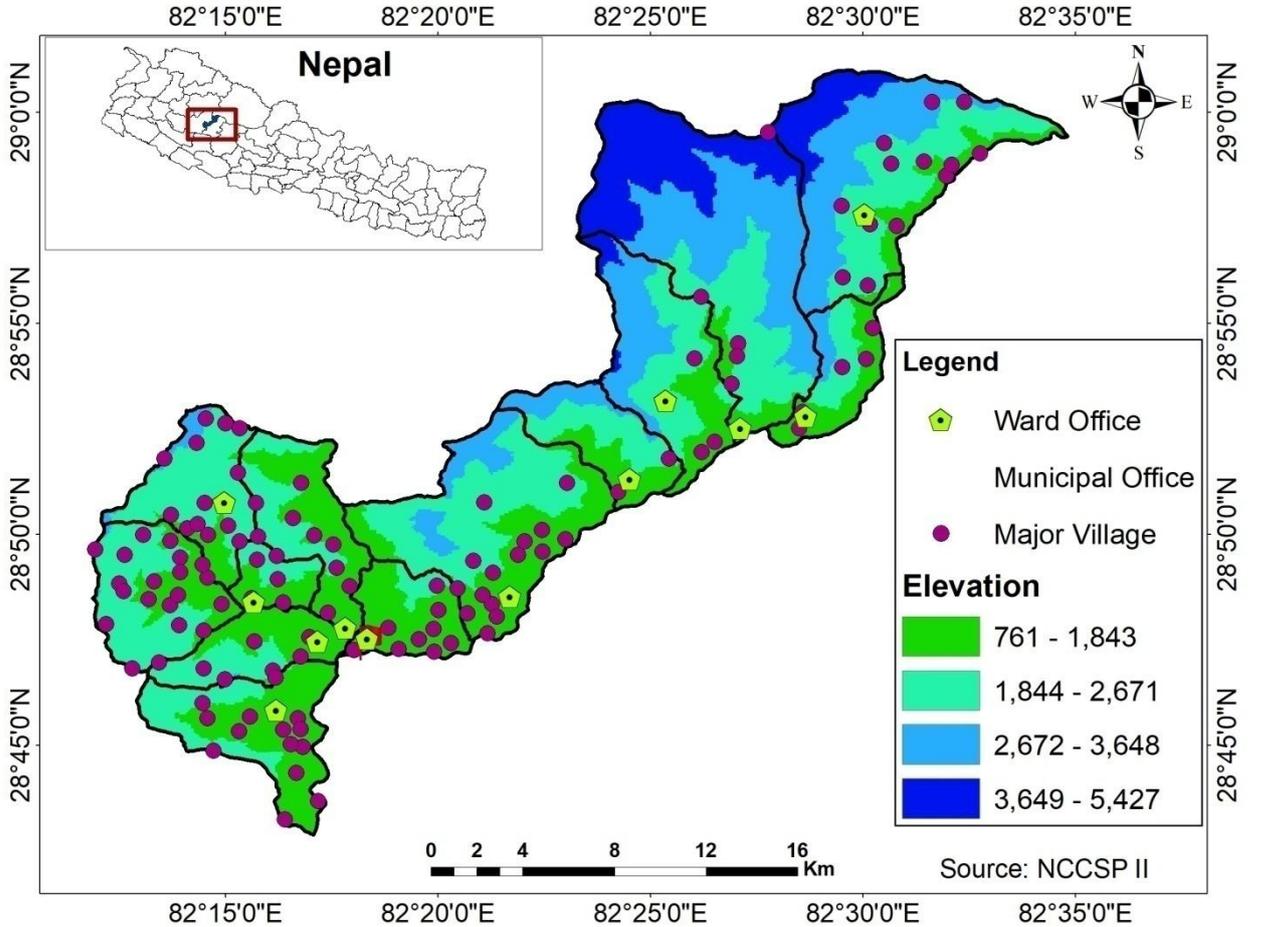
चित्र १ : जलवायु परिवर्तन र विपल बिच अन्तरसम्बन्ध

परिच्छेद २ : नलगाड नगरपालिकाको परिचय

२.१ अवस्थिति र भौगोलिक अवस्था

नेपालको कर्णाली प्रदेशका १० जिल्लाहरू मध्ये १ जाजरकोट जिल्लाका ७ वटा स्थानीय तहहरू मध्य नलगाड नगरपालिका जिल्लाको पूर्वी क्षेत्रमा अवस्थित छ। साविकका खगेनकोट, डांडागाउँ, भगवती, रग्दा र लहं गाउँ विकास समितिहरूलाई मिलाएर बनेको नलगाड नगरपालिका ३८७.४४ वर्ग किलोमीटर भूगोलमा फैलिएको छ। यस नगरपालिका २८.७९० उत्तरी अक्षांश देखि २९.३१ पूर्वी देशान्तर सम्म फैलिएको छ। यस गाउँपालिका समुन्द्री सतह देखि न्यूनतम ७६०० मिटर र अधिकतम ५२९२ मिटर उचाइसम्म फैलिएको छ। दिशाको आधारमा यस नलगाड नगरपालिकाको सीमाना यस प्रकार अवस्थित रहेको छ।

- पूर्वमा डोल्पा जिल्लाको मुङ्केचूला गाउँपालिका
- उत्तरमा जाजरकोट जिल्लाको कुशे गाउँपालिकाको वडा नंवर ५ र वारेकोट गाउँपालिका
- दक्षिणमा ठूली भेरी नदी र रुकुम जिल्लाको आठवीसकोट नगरपालिका
- पश्चिममा भेरी नगरपालिकाको वडा १ र २

चित्र २: नलगाड नगरपालिकाको वडा कार्यालय, वस्ती सहितको GIS नक्सा

समशितोष्ण हावापनी पाईने यस नगरपालिकाको ठूलीभेरी नदिको किनाराको क्षेत्रमा सामान्य गर्मि हुने गर्दछ भने माथिल्लो बस्ति स्तरमा जाडो हुने साथै मौसम अनुसार हावाहुरी चल्ने र हिउ, तुषारो पर्ने गर्दछ। यहाँको औषत

अधिकतम तापक्रम २७ डिग्री से. छ भने औषत न्यूनतम तापक्रम ६ डिग्री. सम्म रहेको पाउन सकिन्छ भने वार्षिक अधिकतम वर्षा १६५५ मि.मि. तथा वार्षिक न्यूनतम वर्षा ८६५ मि.मि साथै सरदर सापेक्षिक आद्रता ९२ प्रतिशत पाइन्छ । यहाको सरदर हावाको चाप दक्षिणवाट प्रति घण्टा ५ किलोमीटर हुन्छ । दक्षिण तर्फ ठूलीभेरी नदी र विभिन्न जलाधार र जलश्रोत एवं प्रयाप्त वन सम्पदा रहेको र चारैतिरवाट ठूलाठूला पहाडहरूले घेरेको छ ।

२.२ सामाजिक, आर्थिक तथा मानविय अवस्था

२.२.१ सामाजिक अवस्था

यस नलगाड नगरपालिकामा जातिय जनसंख्याको हिसावले क्रमस ठकुरी, क्षेत्री जातीको बाहुल्यता रहेको पाईएतापनी जनजाति र दलित जातीको पनि बाक्लो बसोवास रहेको पाईन्छ । हालको सर्वेक्षण अनुसार नौमुले गाँउपालिकाको कुल जनसंख्या २८९५० मध्ये १४,५१६ (५०.१४%) पुरुष, १४,४३४ (४९.८६%) महिला रहेका छन् । कुल घरधुरी संख्या ५१०२ रहेको छ जस अनुसार दलित (३०.०५ %), जनजाति (१५.९२ %), ठकुरी, क्षेत्री (५१.०३ %), ब्राह्मण तथा अन्य (३.०० %) जाति पर्दछन् । यहाँ नेपाली खस भाषी र हिन्दू धर्म मान्ने मानिसहरु अत्यधिक रहेका छन् । तर धार्मिक रुपमा इसाई धर्मावलम्बीहरुको संख्या क्रमश बढेको पाइन्छ । विजया दशमी, तिहार, जेष्ठ पुर्णिमा, हरितालिका तिज, माघे संक्रान्ति, होली, चैते दशै, साउने संक्रान्ति, साउने पुर्णिमा, भदौ पुर्णिमा हिन्दुहरुका महत्वपूर्ण चाडपर्वहरु हुन् । जम्मा ७% घरधुरीको जीवन अवस्था सजिलो अवस्थामा रहेको, १७% घरधुरी आर्थिक सामाजिक रुपले मध्यम अवस्थामा रहेको, सन्तोषजनक खालको रहेको पाइन्छ भने ७६% घरधुरी निकै कमजोर छन् । पुर्ण अशक्त अपांगता भएका ३७ र अतिअशक्त अपांगता परिचय पत्र भएका ४६ व्यक्तीहरुको बसोवास रहेको छ ।

२.२.२ मानवीय अवस्था

यस नगरपालिकामा मुख्य पेशा कृषि, पशुपालन र वैदेशिक रोजगार रहेतापनी हाल नेपाल सरकारका विभिन्न नीकायहरुमा सरकारी तथा गैह्रसरकारी जागिर खानेको संख्यामा बिस्तारै बृद्धि हुन थालेको पाईन्छ साथै बहुसंख्यक मानिसको मानवीय अवस्था कमजोर रहेको छ । ५ वर्ष माथीको कुल जनसंख्या २४,५८६ रहेको छ जस मध्ये साक्षर ६६.३ % र निरक्षर ३३.७ % रहेको छ । २३२ महिला र ९७९ पुरुष गरी १२२१ व्यक्तीहरु वैदेशीक रोजगारीमा संलग्न छन् । १३ वटा स्वास्थ्य संस्थावाट ४५ जना स्वास्थ्य स्वयम्सेवीका र ५१ जना स्वास्थ्यकर्मीले सेवा प्रदान गरेका छन् । मानवीय विकासका निकै सम्भावनाहरु भएतापनि गरिबी, अशिक्षा, अज्ञानता, कमजोर तथा भिरालो भुवनावट रहेको र प्रविधिमा पहचुको कमी, श्रोत साधनको वैज्ञानिक परिचालन नहुंदा, भौगोलिक दुर्गमता, कमजोर शासन र सार्वजनिक सेवाका जस्ता कारणले यहाका बहुसंख्यक जनताको जीवन जोखिममा छ ।

२.२.३ आर्थिक क्रियाकलापहरुको अवस्था

यस नगरपालिकाको मुख्य पेशाको रुपमा कृषि पेशा भए पनि जीवन निर्वाहमुखी छ । प्रती घरधुरी जनसंख्या ५.६७ रहको यस नगरपालिकाको घरपरिवार खाद्यान्न आत्मनिर्भरताका क्रममा ३ महिना भन्दा कम खान पुग्ने १७.४, ३-६ महिना खान पुग्ने ३१.०%, ६- ९ महिना खान पुग्ने २४.९%, वर्ष भरी खान पुग्ने १२.०% र आफ्नै वारीवाट खान पुगेर वेच्ने २.०% घरपरिवार रहेको कुरा प्राथामिक घरधुरी सर्वेक्षण २०७५ ले देखाएको छ । नगरपालिकाको दक्षिण तर्फपर्ने ठुलो भेरी नदिमा केहि गरिव घरपरिवारहरुले माछा मारेर आफ्नो जिविकोपार्जन गर्नेगरेको पाईन्छ । नलगाड नगरपालिकाका अधिकांश समुदायहरुमा मकै, धान, गहुँ, कोदो जस्ता अन्नवालीका साथै थोरै मात्रामा तरकारी खेती हुने गर्दछ । केही समुदायहरु अमिलो, नासपति, अम्बा, ओखर, केरा जस्ता फलफुल खेति तर्फ आकर्षित भएको पाईन्छ ।

२.३ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था (वन, जलस्रोत, जमिन)

२.३.१ वन सम्बन्धि बिवरण

यस नगरपालिकामा प्रयाप्त प्राकृतिक श्रोत तथा साधनले भरिपूर्ण छ । समुदायको बस्ती स्तरको चारैतिर सामुदायिक वन र राष्ट्रिय वनले घेरेको छ । यहाँको आवादि तथा वसोवासको तुलनामा वन जंगल दोब्बर मात्रामा रहेको छ । बाक्लो वन क्षेत्र भएको र पर्यटकिय सम्भावना रहेका नहकुली, वडालेख, मुडकेचुला जस्ता उच्च पहाडहरुमा हिउँ पर्ने गर्दछ । यस नगरपालिकाको अधिकांश क्षेत्रमा खनिजको रुपमा कोइला, तामा, फलाम, ग्यास हुन सक्ने संभावना रहेको खानी तथा भुगर्भ विभागको अनुमान रहेको स्थानीयको भनाई छ । २०७७ कार्तिकमा प्रकृति संरक्षण अभियान नेपाल गोकर्णेश्वरले गरेको अध्ययनले नलगाड नगरपालिकाको वडा नं ९ को दर्केधारा, चुलेनी, वडा नं १० कोकुकरगौडा, रातामाटा, धजाहान्ने, गुमथले, गाईधुवा, लहरे र वडा नं ११ को चुलेनी,

भैसीखारा, भदाले क्षेत्रहरूमा हाब्रे रहेको प्रमाणहरूको पुष्टी गर्दछ (Baral et al. 2020) । हाब्रे जस्तो लोपउन्मुख स्तनधारी जनावर पाउने भएकाले नि यो नगरपालिका जैविक विविधताको हिसाबले धनी र महत्वपूर्ण छ ।

मुख्य वनस्पतिहरू
विष (<i>Aconitum ferox</i>) (<i>Aconitum laciniatum</i>) (<i>Aconitum spicatum</i>), बोजो (<i>Acorus calamus</i>) केतुकि (<i>Agave cantula</i>), जिम्बु (<i>Allium hypsistum</i>), कुरिलो (<i>Asparagus racemosus</i>), ठुलो औषधी (<i>Astilbe rivularis</i>), कोइरालो (<i>Bauhinia purpurea</i>), पाखनवेद (<i>Bergenia ciliate</i>), भाङ्गो (<i>Cannabis sativa</i>), आकाशवेली (<i>Cuscuta reflexa</i>), हातेजडी (<i>Dactylorhiza hatagirea</i>), लोक्ता (<i>Daphne bholua</i>), निगालो (<i>Drepanostachyum falcatum</i>), पन्युच्याउ (<i>Ganoderma lucidum</i>), अल्लो (<i>Girardinia diversifolia</i>), ठोदने (<i>Koenigia mollis</i>), गुच्चीच्याउ (<i>Morchella esculenta</i>), भुत्ले/जटामसी (<i>Nardostachys jatamansi</i>), सतुवा (<i>Paris polyphylla</i>), कुटकी (<i>Picrorhiza scrophulariiflora</i>), पिप्ला (<i>Piper longum</i>), खिरौला (<i>Polygonatum cirrhifolium</i>)/(<i>P. verticillatum</i>), पदमचाल (<i>Rheum australe</i>)/(<i>R. moorcroftianum</i>), गुर्जो (<i>Tinospora sinensis</i>), टिम्बुर (<i>Zanthoxylum armatum</i>) (Baral 2014, Baral et al., 2014).

मुख्य जङ्गली चराचुरूङ्गी
हिमाली हिउँकुखुरा (<i>Tetraogallus himalayensis</i>), लरवान (<i>Lerwa lerwa</i>), च्याखुरा (<i>Alectoris chukar</i>), कालो तित्रा (<i>Francolinus francolinus</i>), पिउरा (<i>Arborophila torqueola</i>), लाल कण्ठे पिउरा (<i>Arborophila rufogularis</i>), चिलिमे (<i>Ithaginis cruentus</i>), मुनाल (<i>Tragopan satyra</i>), फोकास (<i>Pucrasia macrolopha</i>), डाँफे (<i>Lophophorus impejanus</i>), लुईचे (<i>Gallus gallus</i>), कालिज (<i>Lophura leucomelanos</i>), चीर (<i>Catreus wallichii</i>), बौडाइ (<i>Falco tinnunculus</i>), कालो चील (<i>Milvus migrans</i>), हाडफोर (<i>Gypaetus barbatus</i>), हिमाली गिद् (<i>Gyps himalayensis</i>), काकाकुल (<i>Spilornis cheela</i>), तामे दुकुर (<i>Streptopelia orientalis</i>), न्याउली (<i>Megalaima virens</i>), कुथुर्के (<i>Megalaima asiatica</i>), ठूलो डुन्डुल (<i>Glaucidium cuculoides</i>), सेतो कण्ठे माटीकोरे (<i>Halcyon smyrnensis</i>), सानो माटीकोरे (<i>Alcedo atthis</i>), ध्वासे चिब्रे (<i>Dicrurus leucophaeus</i>), भद्राई (<i>Lanius schach</i>), हरियो चिचिल्कोटे (<i>Parus monticolus</i>), गेरुकटी गौथली (<i>Cecropis daurica</i>), जुरेली (<i>Pycnonotus cafer</i>), बाखे जुरेली (<i>Hypsipetes leucocephalus</i>), काँकिर (<i>Zosterops palpebrosus</i>), डाङ्गे रुपी (<i>Acridotheres tristis</i>), कल्लौडे (<i>Myophonus caeruleus</i>), धोबिनी रबिन (<i>Copsychus saularis</i>), थोप्ले खोलेधोबिनी (<i>Enicurus maculatus</i>), भेकभेक भ्याप्सी (<i>Saxicola torquatus</i>), काले भ्याप्सी (<i>Saxicola caprata</i>), हिमाली भ्याप्सी (<i>Saxicola ferreus</i>), सानो हजारु चाँचर (<i>Monticola cinclorhynchus</i>), घर भंगेरा (<i>Passer domesticus</i>), फुस्रो टिकटिके (<i>Motacilla cinerea</i>), खोले टिकटिके (<i>Motacilla maderaspatensis</i>), कटुसटाउके मुरलीचरा (<i>Merops leschenaulti</i>) (Baral 2014, Baral et al., 2014).

मुख्य स्तनधारी जनावर
हिमाली कालो भालु (<i>Ursus thibetanus</i>), हाब्रे (<i>Ailurus fulgens</i>), लङ्गुर (<i>Semnopithecus schistaceus</i>), कस्तुरी (<i>Moschus spp.</i>), रतुवा (<i>Muntiacus vaginalis</i>), घोरल (<i>Naemorhedus goral</i>), झारल (<i>Hemitragus jemlahicus</i>), थार (<i>Capricornis thar</i>) (Baral 2014, Baral et al., 2014).

२.३.२ जलश्रोत विवरण

प्रयाप्त खोलानाला भएको यस नगरपालिकामा बाह्रैमहिना पानीको श्रोत हुने ठूलीभेरी नदी, भेरी खोला, सिउन खोला, नलगाड, सिर्के खोला, गुर्सु खोला, भुप्रेखोला, तांसुगाड, तांत्रगाड, मैदे खोला बाट खेतीपाती तथा तरकारीखेतीको लागि परम्परागत सिचाई कुलो र अव्यवस्थित खानेपानीको लागि प्रयोग गरिएको भएतापनि ठूलीभेरी नदि आवादी र बस्ती स्तरबाट धेरै गहिरो भएर बग्ने भएकोले खासै लाभ लिएको पाईदैन । ग्रामिण स्तरमा रहेका बाह्रमासे खोलाहरूबाट लघुजलविद्युत उत्पादन गरि स्थानीयले उपभोग गर्दै आएको पाईन्छ । स्थानीय स्तरमा संचालनमा रहेका तपसिल बमोजिमका १० वटा लघु जलविद्युत आयोजनाहरू संचालनमा रहेका छन् भने ४१० मेघावाटको नलसिंहगाड जलविद्युत आयोजना निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ । त्यस्तै यस नगरपालिकाका ४८६५ घरधुरीले खानेपानीको लागी पाइप बाट प्रयोग गर्छन् भने ११० घरधुरीले अन्य श्रोत जस्तै पँधेरो, खोला आदि प्रयोग गर्छन् ।

तालीका १ : नलगाड नगरपालिका भित्र संचालनमा रहेका लघु जलविद्युत आयोजनाहरू

क्र.स.	लघु जलविद्युत आयोजना को नाम	अवस्थिति	उत्पादन क्षमता
१	साङ्गटा भेरी लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.३	४५ किलोवाट,
२	घुवारा लघु जल विद्युत आयोजना	वडा नं.४	१७ किलोवाट
३	सिउन खोला लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.१३	४५ किलोवाट
४	नलगाड दल्ली लघु जलविद्युत	वडा नं. ७	४५ किलोवाट
५	सिके खोला लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.५	४५ किलोवाट
६	भुप्रेखोला लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.५	१७ किलोवाट
७	तांसुगाड चौखा लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.१० र ११	२५ किलोवाट
८	तांत्रगाड लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.९	२५ किलोवाट
९	मैदे खोला लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.८	२५ किलोवाट
१०	कायाखेत लघु जलविद्युत आयोजना	वडा नं.८	२५ किलोवाट

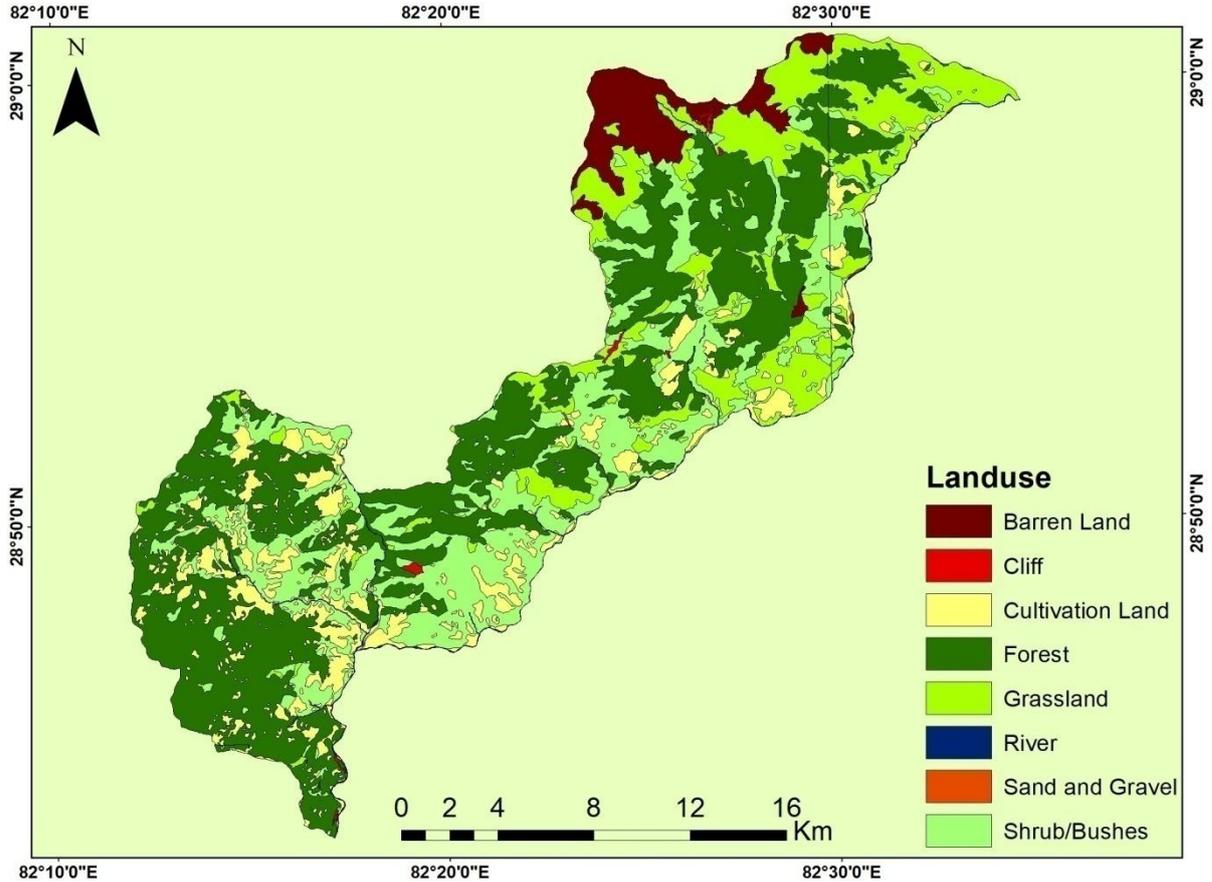
२.३.३ भू-उपयोग

यस नगरपालिका अर्न्तगतका वासिन्दाहरूको मुख्य पेशा कृषि तथा पशुपालनलाई भनिँएता पनी त्यसवाट सन्तोषजनक रुपमा उत्पादनको लाभ लिन सकेको देखिँदैन । पातलो वस्ति र भिरालो तथा खोलाखोल्सी, डाडाँकाडा भएको भु.वनावट रहेको छ । फरकफरक किसिमको भु.वनावट रहेको यस नगरपालिकामा उत्पादनशिल आवादी खेतीयोग्य जग्गा अधिकतम भिरालो साथै कालो, बलौटे माटो केहि ठाउँमा रातो माटो पाईन्छ । उच्च पहाड, मध्य पहाडी वस्ति र समथर नदी किनारमा वसोवास रहेका यस नगरपालिकामा हाल केहि घरधुरीहरूले परम्परागत फलफूल, तरकारी र मौरीपालन तर्फ आकर्षित भएको देखिन्छ । नलगाड नगरपालिकामा परम्परागत मकै, धान, गहुँ, कोदो जस्ता अन्नवाली लगाउने गरेको पाईन्छ । यहाका केहि समुदायहरूमा जिविकोपार्जनका लागि अमिलो, नासपती, अम्वा, ओखर, केरा जस्ता फलफूल खेतीको शुरुवात भएको देखिन्छ ।

तालीका २: नलगाड नगरपालिकाको भूउपयोग विवरण

क्रं सं.	विवरण	क्षेत्रफल (वर्ग कि. मि.)	प्रतिशत
१	वन क्षेत्र	१४५.१८८१५५३	३७.३३८२५१९९
२	कृषि क्षेत्र	१.०६०८०६	२.७२८०६०७
३	खुल्ला क्षेत्र	२४१.१९०३७३	६२.०२७२८३८८
४	अषिा	०.३६९१४९३५७	०.०९४९३४६८५
५	घाँसे क्षेत्र	१.४०७४०३९५४	०.३६१९४४१५
६	नदी	०.६१५०९४०३३	०.१५८१८४६३९
७	ढुगां तथा बालुवा	०.०५८७०३४६२	०.०१५०९६८५६
	बुट्यान क्षेत्र	०.०१६७३४०८५	०.००४३०३५२९

श्रोत : Karra, Kontgis, et al.

चित्र ३: नलगाड नगरपालिकाको भूउपयोग नक्सा

२.४ भौतिक पुर्वाधारको अवस्था

यस नगरपालिकाले आफ्नै सिमित स्रोत साधनको अभावमा प्रदेश र संघिय सरकारको सहयोगमा पनि सडकहरू बनाउने गरेको छ । सडकहरूले प्रायः वडा- वडालाई जोड्ने गरेको छ । छरपस्ट रूपमा रहेका वस्तीहरूमा स्रोत साधनको कमीले गर्दा सडक यातायातको सुविधा पुऱ्याउन केहि कठिन भएको छ । कुन सडकलाई प्राथमिकता दिई पहिले निर्माण गर्ने भन्ने कुरा खासगरी नगरपालिका स्तरमा निश्चित नभएको कारणले गर्दा सीमितमा रहेको स्रोत साधनलाई हचुवाको भरमा अवैज्ञानिक ढंगले प्रयोग गर्ने र योजना सम्पन्न गर्ने गरेको पाईन्छ । सिमित बजेटको कारण निर्माण कार्य अधुरो रहने र वर्षातको समयमा बाढि, पहिरोले बगाएर लैजाने गरेको छ । हरेक वर्ष योजनाको कार्यान्वयनमा गरिने फेरबदलको कारणले गर्दा स्रोत साधनको बढी भन्दा बढी उपयोग हुन नसकी सडक विस्तारको गति समेत ढिलो हुने गरेको देखिन्छ । खासगरी दीर्घकालीन सोच र सो अनुसार योजनाको अभावले गर्दा नै यसो हुन गएको देखिन्छ । यस नगरपालिकामा ६२ वटा आधारभूत विद्यालय, ९ वटा मा.वि. र १ वटा क्याम्पस रहेको छ । ढलान घर जम्मा ४३ रहेको यस नगरपालिकामा ढुङ्गाको घर २६९३, खर वा फुसको घर २१९८ र जस्तापाता छाना भएका १६८ घर रहेका छन् । ५ वटा खोप केन्द्र, ५ वटा स्वास्थ्य चौकी र २ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई रहेको छ ।

२.५ नलगाड नगरपालिका मा कार्यरत संघसंस्थाहरूको अवस्था तथा उपलब्ध सेवाहरू

यस नलगाड नगरपालिकामा जीविकोपार्जन सुधार र समुदाय विकासका लागि संस्थाहरूले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम मार्फत टेवा पुऱ्याएका छन् । कुनै पनि स्थानीय विकासमा सेवा प्रदायक संघ संस्था, निजि संस्था, सार्वजनिक संघ संस्था, नागरिक समाज एवं सञ्जाल सदस्यहरूको अहम भूमिका रहन्छ । जलवायु परिवर्तनका सवालमा आर्थिक, प्राविधिक तथा सहजिकरण सहयोग गर्न सक्ने संघ, संस्था तथा निकायहरू पहिचान गरी सो संस्थाहरूको सम्भावित भूमिका र अपेक्षित सहयोगको बारेमा देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएको छ । यस नगरपालिकाले जिल्ला तथा स्थानीय स्तरमा रहेका निम्न बमोजिमका सम्पुर्ण सरकारी तथा गैरसरकारी संघ

संस्थाहरूमा सहयोगका लागि बेला बेला अन्तर्क्रिया गर्ने, पत्राचार गर्ने तथा निरन्तर सम्पर्क र समन्वय गरी अनुकूलन योजना कार्यन्वयन गर्नेछ ।

तालीका ३: सेवा प्रदायक संस्थाहरूको विश्लेषण

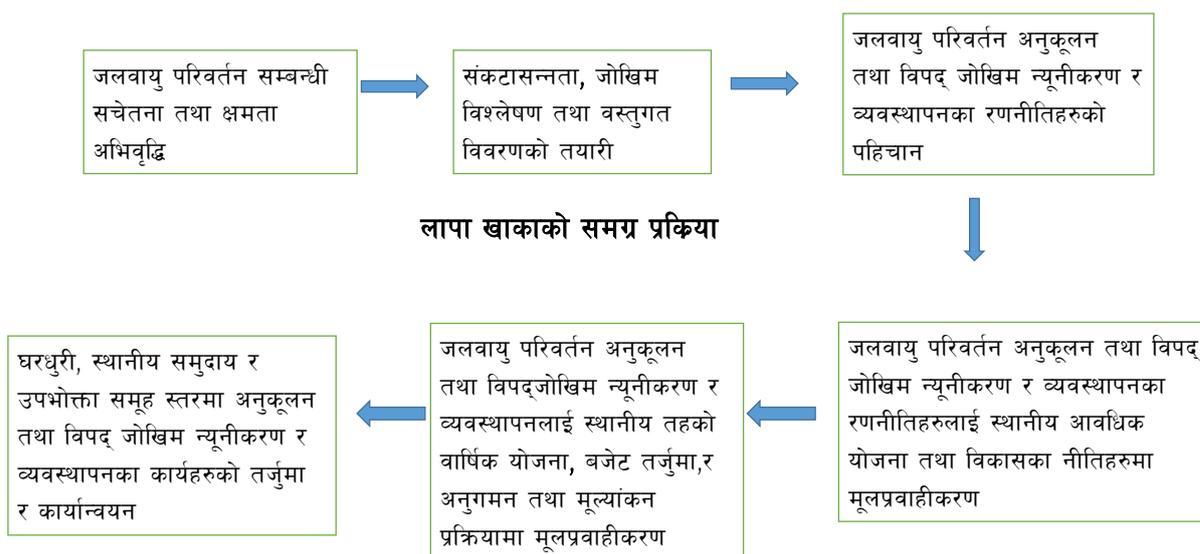
सेवा प्रदायक निकायहरू,	संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा तथ्यभूमिकाहरू	सम्भाव्य अनुकूलन सहयोग
जि.स.स.	विकास निर्माण, मेलमिलाप, आर्थिक सहयोग	लापा कार्यन्वयन तथा अनुगमनमा सहयोग
वडा, नगरपालिका	दर्ता, सिफारिश, मालपोत आर्थिक सहयोग	लापा कार्यन्वयन
सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र	स्वास्थ्य सम्बन्धी उपचार, सल्लाह, सुभावा	जनचेतना, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
पशु सेवा शाखा	भ्यमक्सीन सेवा, पशु चौपायालाई न्युन शुल्कमा उपचार गर्ने	पशु नश्ल सुधार, निशुल्क पशु सेवा, स्तर उन्नती
कृषि ज्ञान केन्द्र, जाजरकोट	सहुलियत दर वीउविजन वितरण	वीउ विजनको व्यवस्था, पुनःकृषि तथा पशु सम्बन्धी तालिम दिने, आर्गनिक औषधीको लागी सल्लाह सुभावा
ईलाका प्रहरी कार्यलय	शान्ती सुरक्षा कायम र खोज उद्धार कार्यमा सहयोग	वन संरक्षण तथा सरसफाइ अभियान
डिभिजन वन कार्यलय	उपभोक्ताको माग अनुसार वन पैदावर आपूर्तिको सहयोग, प्राविधिक सहयोग	वृक्षारोपण, वन व्यवस्थापनका कार्यमा सहयोग
मालपोत, नापि शाखा, भूमिसुधार	जग्गा रजिस्ट्रेसन, लालपुर्जा वितरण, रोक्का, फुकुवा	
विद्यालय	शैक्षिक सेवा केन्द्र	वतावरण शिक्षा प्रदान
विद्युत प्राधिकरण कार्यलय	विद्युत लाइन विस्तार	सस्तो सुलभ तरिकाले सिएफएल सहयोग
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	ऋण दिने बैकिङ्ग कारोवार, तालिम	सुलभ ब्याजमा ऋण प्रदान गर्ने, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम
गैसस	निःशुल्क उपचार, अपाङ्गलाई भत्ता, अनाथलाई सहयोग, तरकारी विऊ प्रदान, शुसासन सिकाई तथा कार्य केन्द्र, अनुकूलन योजना, आर्थिक र प्राविधिक रुपमा सहयोग गर्ने	जैविक विविधता संरक्षण, दिगो भू-परिधि व्यवस्थापन, वन संरक्षण क्षमतामा अभिवृद्धि, जिविकोपार्जन सम्बन्धी तालिम, अनुकूलनका कार्यक्रम संचालन
नेपाल रेडकस	राहात सामाग्री वितरण भाँडाकुडा/त्रिपाल /वाटरगार्ड/फिल्टर	जटिल किसिमको रोग लाग्दा स्वास्थ्य उपचारको लागी आर्थिक सहयोग गर्ने, नयाँनयाँ रोगको बारेमा सचेतीकरण
सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह	काठ, दाउरा प्रदान, विपन्न वर्गमुखी कार्यक्रम संचालन गरेको, सुशासनका कामहरू गर्ने गरेको, वन हेरालुलाई तालिम गोष्ठी तथा चाहिने सामाग्री वितरण, चोरी शिकारी नियन्त्रण दल गठन र परिचालन, का.स.का पदाधिकारीलाई तालिम गोष्ठी दिने गरेको	सुलभ मुल्यमा काठ, दाउरा प्रदान, आयआर्जन सम्बन्धी तालिम, जिविकापार्जनमा सहयोग, विपन्नवर्गमुखी कार्यक्रम अझ बढाउने/सुशानको काम गर्ने
सहकारि संस्था लि.	बचत र कर्जा प्रवाह, ऋण उपलब्ध गराउने, आयआर्जन र वैकल्पिक उर्जा	वायोग्यास तथा गोबरग्यास सस्तो सुलभ मात्रामा बनाउन सहजिकरण

२.६ नगरपालिकाको सुशासनको अवस्था

यस नगरपालिका ले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा नीतिगत व्यवस्था भएअनुसार कार्य संचालन गरेको पाईन्छ । स्थानीय स्तरमा संचालन भएगरेका सम्पूर्ण साना तथा ठूला योजनाहरूको सार्वजनिक सुनुवाई तथा सार्वजनिक लेखापरिक्षण र स्वास्थ्य संस्थाहरूको सामाजिक परिक्षण कार्यहरूको निरन्तरता दिएको छ । नगरपालिका स्तरमा गुनासो सुनुवाई ईकाइ, हेल्पडेक्स र गुनासो पेटिका र कर्मचारी व्यवस्थापन पनि राम्रोसँग गरेको छ ।

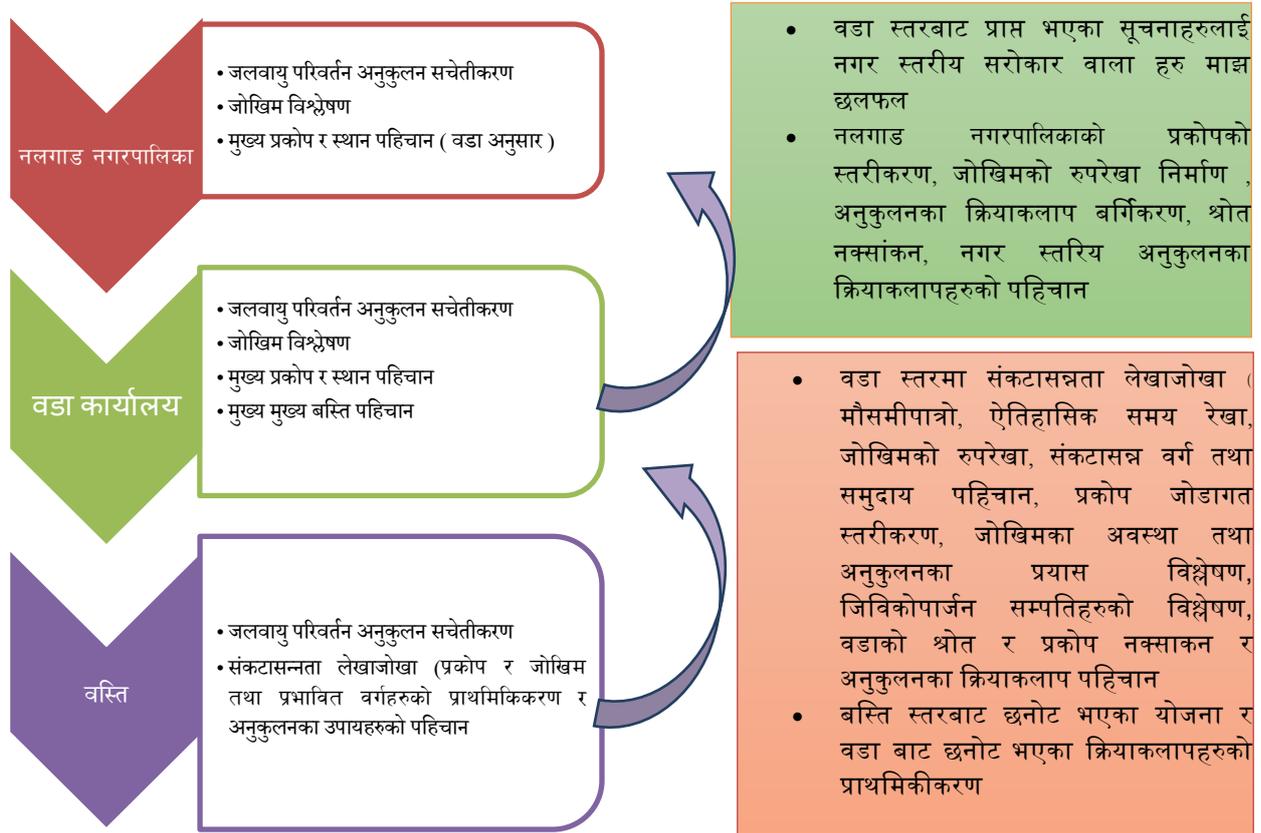
परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको विधि र प्रक्रिया

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्दा जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७, परिमार्जित स्थानीय अनुकूलन कार्य योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०७६, स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८, वातावरण निति, २०७६ लाई आधार मानिएको छ । स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजनाको (लापा) राष्ट्रिय संरचनाका चार निर्देशक सिद्धान्तहरू (उर्ध्वगामि, तत्परता, लचकता र समावेशी) र छ, चरण अन्तर्गत विभिन्न सहभागितामूलक विधि तथा औजारहरूको प्रयोग गरी यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ ।

चित्र ४ लापा खाकाको समग्र प्रक्रिया

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठी नलगाड नगरपालिकामा जनप्रतिनिधिहरू र पालिका स्तरिय सरोकारवालाहरूलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सचेतिकरण गरेर शुरुवात गरिएको थियो । सो गोष्ठीमा नगरपालिका क्षेत्रमा मुख्य मुख्य प्रकोपहरूको पहिचान साथै जोखिमहरूको विश्लेषण गरिएको थियो । त्यसैगरी वडा स्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतिकरण, प्रकोपको पहिचान र वस्तिहरू छनौट पश्चात् वस्तिहरूमा संकटासन्नता लेखाजोखा र अनुकूलनका क्रियाकलापहरूको पहिचान गरिएको थियो । वडामा संकटासन्नता लेखाजोखा, प्रकोप श्रोत नक्सांकन समेत तय गरी अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान गरिएको थियो । प्रत्येक क्रियाकलापहरूलाई विभिन्न सुचकको आधारमा प्राथमिकिकरण गरिएको हो । प्रत्येक वडा बाट आएका सुचनाहरूलाई पुन नगरपालिकामा प्रस्तुत गरिएको थियो । वडाहरूको स्तरीकरण, श्रोत नक्सांकन, नगरपालिकाको जोखिम विश्लेषण, नगरपालिका स्तरिय अनुकूलनका क्रियाकलापहरू पहिचान साथै वर्गिकरण गरिएको हो ।

चित्र ५: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना विधि प्रक्रिया

यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका तयारी गर्दा अपनाईएका चरण तथा तिनका नतिजाहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

३.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

जलवायु परिवर्तन नविनतम विषयवस्तु भएकाले जलवायु परिवर्तनले पार्ने असर तथा प्रभावलाई सम्बोधन गर्नका लागि प्रभावकारी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न जलवायुले के कस्तो असर पारेको छ, के कस्तो प्रभाव पार्न सक्दछ, अनुकूलनका विद्यमान अवसर वा चुनौती के के छन् र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन कसरी जुटाउने आदि सूचना स्थानीय स्तरमा जानकारी गराउन समुदाय, वडा तथा बस्ती स्तरमा १३ वटा संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण र नगरपालिका स्तरमा सचेतना तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम र योजना तर्जुमा तथा मस्यौदा छलफल गोष्ठी संचालन गरिएको थियो । सो क्रियाकलाप बाट ४८० व्यक्ति प्रत्यक्ष लाभान्वित भएका छन् ।

तालिका ४ : कार्यक्रम अनुसार उपस्थिति विवरण

क्र. स.	मिति	कार्यक्रम	स्थान	उपस्थिति विवरण			जातिगत विवरण			
				म.	पु.	जम्मा	दलित	ज.जा	बाक्षेठ	जम्मा
१	२०७७ चैत्र २९	नगरपालिका स्तरीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली, जाजरकोट	६	२१	२७	५	३	१९	२७
२	२०७८	वडा स्तरीय VCA	वडा नं.१, अनापानी	३	१९	२२	११	९	२	२२

	वैशाख ३									
३	२०७८ वैशाख ४	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.२, डाडागाउ	९	१६	२५	९	५	११	२५
४	२०७८ वैशाख ५	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.३, कैना	३	२२	२५	१	१६	८	२५
५	२०७८ वैशाख ६	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.४, खालचौर	३	२४	२७	२	०	२५	२७
६	२०७८ वैशाख ८	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.५, मुली गाउ	६१	४४	१०५	३४	२	६९	१०५
७	२०७८ वैशाख ९	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.६, भारगाउ	३	२०	२३	९	५	९	२३
८	२०७८ वैशाख ११	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.८, कायाखेत	१८	१६	३४	३	०	३१	३४
९	२०७८ वैशाख १२	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.९, तात्रगाउ	१४	१५	२९	१	०	२८	२९
१०	२०७८ वैशाख १३	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.१०, रावतगाउ	१०	१६	२६	१	५	२०	२६
११	२०७८ वैशाख १४	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.११, चौखा वजार	४	२६	३०	८	१	२१	३०
१२	२०७८ वैशाख १५	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.१२, तल्लुवगर	६	४०	४६	१	०	४५	४६
१३	२०७८ वैशाख १६	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.१३, औलगाउ	५	१९	२४	०	०	२४	२४
१४	२०७८ वैशाख २८	वडा स्तरिय VCA	वडा नं.७, दल्ली	१८	२०	३८	३	९	२६	३८
१५	२०७८ जेठ ३०	पालिका स्तरिय योजना तर्जुमा तथा मस्यौदा शेरिङ्ग गोष्ठी	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली, जाजरकोट	९	१९	२८	४	१	२३	२८
जम्मा				१६६	३१४	४८०	८७	५३	३४०	४८०

सचेतना कार्यक्रममा सङ्गठन समुदाय, स्थानीय निकाय, राजनीतिक दल, शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक संघ-संस्था, विज्ञ, दलित, जनजाति, किसान, युवा र सर्वसाधारणलाई सहभागी गरिएको थियो । सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमको लागि जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि पावरप्व्वाइन्ट मा प्रस्तुति, फ्लेक्स चार्ट, सामुहिक छलफल, लघुप्रवचन, सामुहिक कार्य जस्ता प्रशिक्षण विधिको प्रयोग गरिएको थियो ।

३.२ संकटासन्नता, जोखिम विश्लेषण तथा वस्तुगत विवरणको तयारी

यस प्रकृया मार्फत संकटासन्न व्यक्ति तथा समुदायहरु र जीविकोपार्जन तथा पर्यावरणीय प्रणालीको विवरण तयार गरी सो बमोजिम अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरु तयार गर्न मद्दत पुगेको छ । संकटासन्नता तथा अनुकूलन मूल्याङ्कन तथा लेखाजोखाका लागि मौसमी पात्रो, बाली पात्रो, ऐतिहासिक समय रेखा, संकटासन्नता नक्सांकन, जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रगत प्रभाव, पारिस्थितिकीय प्रणालीमा पारेको प्रभाव, जीविकोपार्जनका स्रोत र प्रकोप विच अन्तर सम्बन्ध, जोखिम तथा अनुकूलनको विश्लेषण र अनुकूलनका उपायहरुको प्राथमिकिकरण जस्ता सहभागितामूलक अभ्यास तथा विश्लेषण गरि सो बाट आएका नतिजाहरु तल उल्लेख गरिएको छ ।

३.२.१ प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

यस नलगाड नगरपालिका, जाजरकोटमा विगतमा भएका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपका घटनाक्रमहरुको प्रकृति र प्रभाव विश्लेषण गर्न विगत ३० वर्ष भन्दा पहिले देखि हालसम्मको जलवायुजन्य प्रकोप, प्रभाव, प्रभावीत समुदाय र त्यससँग जुध्न समुहले गरेका प्रयासहरुका साथै सो प्रकोपको असरहरुको भविष्यको परिदृष्यको बारेमा नलगाड नगरपालिकाको बस्तिहरु, वडा र पालिका स्तरमा जनप्रतिनिधिहरु, जेष्ठ नागरिक,

वुद्धिजिवी तथा जानकारहरुको उपस्थितीमा समग्र विश्लेषण गरी संकटासन्नताको समग्र अवस्था निम्न अनुसाको तालिका नं.५ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालीका ५ : नलगाड नगरपालिकाको प्रकोपको ऐतिहासिक घटनाक्रम

प्रकोप	साल र महिना	वारम्वारता (पटक)	स्थान (वडा र समुदाय)	असर तथा प्रभाव	भविष्यको हुन सक्ने यसको प्रवृत्ति, असर तथा प्रभावहरु	समुदायको प्रयास
वाही	२०७२	६८	वडा नं. १ को भुतेखोला	राम्री देखि कास्लेतरा सम्म एकहजार रोपनी खेतीयोग्य जग्गा क्षति भएको । ने.रा.प्रा.वि.पुर्ण क्षति । धर्मेन्द्र महर र रुद्र बहादुर चनारा को घर पुर्ण क्षति ।	वस्ती र समथर भूभाग नाश हुने संभावना, ११ घर उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	स्थानीयले खोजउद्धार साथै खाना र वासको व्यवस्थापन गरेको, स्थानीयको प्रयासमा नेपाल सरकारबाट जनहि ५० केजी चामल र २ हजार नगद अनुदान सहयोग प्राप्त गरेको
	२०७४		वडा नं. १ को धौलेखोला	२० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेको, २ वटा काठ.पुल, १२ वटा पानीघट्ट पुर्ण क्षती भएको । भन्सारखोला, चिउरीगाउ, सिन्दुरेखेत चिरापरेको छ ।	आवादी क्षेत्र साघुरिदै जानेछ, भोकमरी हुने	-
	२०२८, २०३९, २०४०, २०७५		वडा नं. २ को भुमेखोला	२०७५ सालमा सिस्नेरी देखि कालिमाटि सम्म आवादि खेतीयोग्य जग्गा अनुमानित ३ बिगाहा, पानी घट्ट ३० वटा, पानी मिल १ वटा, शिव बहादुर रावल र भक्त बहादुर चनाराको घर पुर्ण क्षति भएको । राम बहादुर विक को ४ भेडाबाखा, ३० कुखुरा, ५ मुरी तोरी र धन बहादुर ओलीको १० मुरी अन्नपात र सम्पुर्ण भाडाकुडा पुर्ण क्षति भएको ।	-	नलगाड नगरपालिका बाट प्रति घरधुरी ६० र ३० हजारको दरले राहत प्रदान गरेको । स्थानीयले पिडित परिवारलाई कपडा र भाडाकुडा सहयोग गरेको ।
	२०५७		वडा नं.२ को बहुलाखोला	स्यालचौर गाउका ५ वटा घर भत्केका । वादी कामीका २ वर्षिया र १३ वर्षिया छोराहरुको मृत्यु भएको । वादी कामी को ३ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पुर्णक्षति भएको । हाल स्यालचौरमा २ मिटर जमिन भासिएको र चिसापानी देखि चाईपाटा सम्मको जमिन चिरापरेको छ ।	-	स्थानीयले खोजउद्धार गरेको र मृतकाको परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
	२०५७		वडा नं.२ को नलगाड	प्रशान्त ओलीको र निजको २ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पुर्णक्षति भएको ।	घर उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
	२०५५, २०५७		वडा नं.२ को ठूलीभेरी नदि	राम बहादुर विक को १ रोपनी जग्गा उच्च जोखिममा रहेको ।	घर उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
	२०७७ असार र श्रावण		वडा नं.३	६३ घरपरिवार को ८४ रोपनी खेतीयोग्य जमिन पुर्णक्षति गरेको	-	-

२००७, २०७५ श्रावण ३०	वडा नं.४, भुम्रेखोला	२०७५ श्रावण ३० गते ४८ वटा पानी घट्ट बगाएर पुर्ण क्षति, धानीखेतको ३ हेक्टर खेतीयोग्य आवादी जग्गा कटान गरेको । काली बहादुर रावल को १ भैसी, १ गोरु, हिरालाल पन्थको १ पानी मिल, कले कामको १ घट्ट र एक वटा ट्रष्टब्रिज पुर्ण क्षति	-	-
२०५० असोज	वडा नं.४, भुम्रेखोला	वीर बहादुर सिंहको मृत्यु	-	स्थानीयले खोजउद्धार गरेर परम्परागत दाहसस्कार गरेको
२०६२ श्रावण १३	वडा नं.४, भुम्रेखोला	कमारा सार्कि को १३ वर्षिया छोरीको बगाएर मृत्यु भएको	-	स्थानीयले खोजउद्धार गरेर परम्परागत दाहसस्कार गरेको
२०७७ असार	वडा नं.४, भुम्रेखोला	सान्त वीर नेपाली को मृत्यु । ७ वटा पानी घट्ट पुर्ण क्षति ।	-	स्थानीयले खोजउद्धार गरेर परम्परागत दाहसस्कार गरेको
२०७७ असार	वडा नं.४, पकानेखोला	धुवराज गौतमको २ रोपनी खेतीयोग्य खेत कटान गरेर क्षति गरेको हाल ।	६ वटा घरहरु उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	स्थानीयले खोजउद्धार गरेर परम्परागत दाहसस्कार गरेको
२००७, २०५० असोज, २०७५ आषाढ	वडा नं.४ गाडेखोला	पिपलचौरमा आवादी १ हेक्टर खेतीयोग्य जग्गा कटान गरि पुर्ण क्षति गरेको	-	-
२०६६ असोज	वडा नं. ४, गुसेखोला	माया वानीयाको वर्ष ८ को बगाएर मृत्यु भएको	-	स्थानीयले खोजउद्धार गर्दा मृत व्यक्ति फेला नपरेको
२०६६ असोज	वडा नं. ४, गुसेखोला	जनता प्रा.वि. को २ भवन बगाएर पुर्ण क्षति भएको	-	बिद्यालय भवन स्थानीयको श्रमदान र युनिसेफको आर्थिक सहयोगमा स्थानान्तर गरेर १ भवन निर्माण गरेको
२०६६ असोज	वडा नं. ४, गुसेखोला	वल बहादुर रावल र सर्वजित परियारको घर पुर्ण क्षति, मान बहादुर खड्का को २ गाई, ५ बाखा वेपत्ता, अन्दाजी ३५ रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको ।	-	-
हरेक वर्ष २०७५	वडा नं. ४ तिपतिपेखोला	बागमारे लघुजलविद्युत आयोजनाको नहर पुर्णक्षति, बागमारेखेत १५ रोपनी पुर्णक्षती	-	बागमारे लघुजलविद्युत आयोजनाको नहर समुदायको श्रमदान र वडा कार्यालय, NCCSP-ii को सहयोगमा मर्मत
हरेक वर्ष २०७५	वडा नं.४, नाउलीखोला, बासठानाखोला	५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा, १५ मिटर लामो गोरेटो वाटो पुर्ण क्षति	-	स्थानीयको सहभागितामा गोरेटोवाटो पुनर्मर्मत गरेको

हरेक वर्ष २०३२ २०७५	वडा नं. ४, नेउरेपानीखोला	२०३२ सालमा १५ वर्षिया हजारी रावल को मृत्यु, परिमल ओली गोठालो गएको समयमा २ खसि, २ गाई बगाएर वेपत्ता २०७५ सालमा ५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा र माझखोलाको वन क्षेत्रको ५ हेक्टर वन क्षेत्र पूर्णक्षति ।	-	-
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ गोठखोला	माझगाउँ देखि आरुखोला सम्म दुवैतर्फको १२ रोपनी खेतीयोग्य आवादी जग्गा पूर्ण क्षति । ३ रोपनी जग्गा काटेको । माझगाउँ जाने गोरेटो बाटो र संगैको धन बहादुर रावलको २ रोपनी जग्गा पूर्ण क्षति ।	भानुभक्त मा.वि.को खेलमैदान उच्च जोखिममा रहेकोले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	समुदायले वृक्षारोपण गरेको
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ जुगरेखोला	फुलचौरी देखि जुगरेखोला सम्मको अन्दाजी १० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पूर्ण क्षति । हिमालय आधारभुत विद्यालयको भवन भित्र बाढि पसेको ।	-	हिमालय आधारभुत विद्यालयको माटो र वालुवा स्थानीयको श्रमदानबाट सफागरेको ।
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ गौराखोला	खोलाको दुवै तर्फको ५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पूर्ण क्षती । चतुरलाईना बाट बग्ने सुरेपानी खानेपानीको २ वटा मुहान र २ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पूर्ण क्षती ।	-	स्थानीयले सुरेखोली खानेपानी मुहान मर्मत गरेको ।
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ तातापानीखोला	धन बहादुरको घर देखि रण बहादुर बोहराको घर सम्म अन्दाजी ५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा क्षति । एउटा खानेपानी ईन्टेक र ३२ एमएम को १ क्वाईल पोलीपाईप पूर्ण क्षति ।	-	-
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ दारपाखाखोला	मुहान देखि तिपतिपेखोला सम्म ५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा साथै खानेपानी ईन्टेक र सिचाई टाँकि पूर्ण क्षति ।	-	-
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ दारेपानीखोला	धारेकटेरी देखि कालाचिउराखोला सम्म अन्दाजी २५ रोपनी जग्गा पूर्ण क्षति ।	तप्त बहादुर ओली र मान बहादुर खड्काको २ घरहरु उच्च जोखिममा रहेकोले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
हरेक वर्ष	वडा नं. ४ ठूलाखोला	मुहान देखि गुर्याखोला सम्म ५ वटा पानीका मुहानहरु, ३ वटा पानीघट्टहरु र ६ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पूर्ण क्षति भएको ।	-	-
२०७७ भाद्र	वडा नं. ४ काफलखोली	कर्ण बहादुर ओली र लाल बहादुर ओलीको घरवास पूर्ण क्षति	-	ओली बन्धुहरुलाई हाल सावउस ले वनक्षेत्र उपलब्ध गराएको र निजहरुले सामान्य घरहरु बनाएर बसोवास गर्दै आएको ।

२००७, २०७५, २०७६	वडा नं.५ भुप्रेखोला	कालिमाटिको भोलुङ्गे पुल क्षति । डाराखेत देखि कालिमाटि सम्म २०० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेर वगरमा परिणत । ९ वटा पानीघट्ट पुर्ण क्षति । खिमलाल जैसिको एकतले पक्कि घर क्षति ।	-	खिमलाल जैसि स्वयम्ले घर मर्मत गरेर पुन प्रयोग गरेको ।
२०७५	वडा नं.५, कैचीखोला	६ वटा पानी घट्ट बगाएर क्षति । सागवारी देखि खाराखेत सम्म अन्दाजि १२ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेको ।	-	-
२०७५	वडा नं.५, वगरखोला	६ वटा पानी घट्ट पुर्ण क्षति । लम्बी देखि तल्नातरी सम्म अन्दाजी २०० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान ।	-	-
२००७, २०७५	वडा नं.५, सिकेखोला	२००७ सालमा खोलाले दिशा परिवर्तन गर्दा अन्दाजी २५० रोपनी जग्गा वगरमा परिणत गरेको ।	२०७५ को बाढिले जनक बहादुर शाहिको घर उच्च जोखिममा रहेकोले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	वगरमा परिणत गरेको जग्गा हाल पुन प्रयोगमा रहेको
२०७५	वडा नं.६ ओरख्यालखोला	गोकर्ण चन्दको १ घर, १ बाखाखोर, खाद्यान्न, कपडालत्ता, भाडाकुडा क्षति । दल बहादुर रावलको २२ बाखा सहित खोर नष्ट । कृष्ण खड्काको घर र सुदाम गौतमको २ रोपनी खेत कटान । गोकर्ण चन्दको घरदेखि छरिखोला सम्मको अन्दाजी ७ रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको ।	-	-
हरेक वर्ष	वडा नं. ७, भेरीनदी	घट्टेखोला देखि त्रिवेणी सम्मको १ किमि सम्मको दुरीमा १२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको ।	-	-
२०६५ साल देखि हरेक वर्ष	वडा नं. ७ का खहरे खोलाहरु	छरछरेखोलाले १५ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा माटो थुपारेको र भलखोलाले ३ रोपनी कटान गरेको । छरिखोलाले ५ घरधुरीको ७ रोपनी क्षति गरेको ।	३ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
२०६५ वैशाख १९	वडा नं.७, सौरायखोला	कुलानन्द जैसि का ४ गाई, ४ बाखा र १ भैसी बगाएर क्षति भएको । साथै ३ घरधुरीको १७ रोपनी खेतीयोग्य जग्गामा माटोले पुरेको ।	-	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जाजरकोट बाट रु.१ हजार पाँच सय नगद र जि.रेडक्रस सोसाईटी बाट भाडाकुडा र कपडा अनुदान सहयोग प्राप्त
२०७५ असार २९	वडा नं.७, मुलाखोला	३५ बर्षिया ओमे शाहीको वगेर मृत्यु भएको । स्थानीयको २० रोपनी खेतीयोग्य जग्गामा माटो थुपारेको ।	-	मृतकको परिवारलाई जिविस जाजरकोट बाट रु.१ लाख राहत अनुदान प्राप्त ।
२०२९ भाद्र १२	वडा नं.८, खुमाउरे खोला	भागरते विष्टको ३२ बर्षिया श्रीमतीलाई खालाले बगाएर मृत्यु भएको	-	स्थानीयको खोज उद्धार पछि परम्परागत दाहसस्कार गरेको ।

२०२९ भाद्र १२	वडा नं.८, खुमाउरे खोला	कुसेनी देखि मैदे सम्म अन्दाजी २० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा र ३ वटा पानीघट्ट पुर्णक्षति ।	-	सो २० रोपनी जग्गा हाल बगरमा परिणत भएको र उक्त बगरमा मिचाहा प्रजाति देखापरेको ।
२०७५ जेठ २६, हरेक वर्ष	वडा नं.८, फूलौरेखोला	कायाखेतको २२ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पुरिएको । जमुना शाही, नेव बहादुर खत्री, हिरालाल खत्री, ध्रुव सिंह, धन बहादुर शाही, माल बहादुर शाही, प्रकाश शाही, हरिमाया शाही, गिता शाह र खड्क शाहीका २ वटा घर सहित ११ वटा घरहरू उच्च जोखिममा रहेका ।	११ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	कायाखेत बगरमा परिणत भएको
२०५८ भाद्र	वडा नं.८, पाटापानीखोला	वीरु रोकायको घर भत्कीदा भाडाकुडा, अन्नपात र लत्ताकपडा पुर्ण क्षति ।	-	-
२०७५, २०७६	वडा नं.८, पाटापानी खोला	बगारा देखि मन्मै सम्म अन्दाजी ६० रोपनी खेतीयोग्य जग्गामा माटो, ढुंगाले पुरिएको । पुर्ण बहादुर खत्रिको घर र घरमा भएका भाँडाकुडा, खाद्यान्न र लत्ताकपडा पुर्ण क्षति । पर्से दमाई, अशोक बटाला, पदम बहादुर खत्री, रुद्र रोकाय, नारायण सिंह, बहादुर खत्री, मन बहादुर सिंह, टिकाराम खत्री, नेत्र विसि, कृष्ण बहादुर शाही, ललित खत्री, तिलक खत्री, घनश्याम खत्री, भुपेन्द्र शाह, ध्रुव खत्री, प्रकाश खत्री, मोति प्रसाद खत्री का १७ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका ।	१७ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	खेतीयोग्य जग्गा बगरमा परिणत भएको ।
हरेक वर्ष	वडा नं.८, सिस्नेरी खोला	अन्दाजी ४० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा क्षति भएको । हरि बहादुर सिंह, हरि बहादुर शाही, गोपाल शाही, शुशिला शाहीका २ घर, धिरेन्द्र शाही, गोविन्द शाही, कर्ण बहादुर शाह बा ८ घरहरू उच्च जोखिममा रहेका ।	१० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
हरेक वर्ष	वडा नं.९, ठूलीभेरी नदि	तात्रागाड देखि खोलेखेत सम्म २०० रोपनी कटान गरेको ।	-	कटान गरिएको जग्गामा नदि बग्नेगरेको ।
हरेक वर्ष	वडा नं.९, छेवाखोला, माभुखोला, भुजाखोला, घरडाखोला	स्कूले विद्यार्थी, कृषक तथा अन्यहरूलाई आवागमन अवरुद्ध हुने गरेको ।	-	-
हरेक वर्ष, २०६४	वडा नं.९, ठूलीभेरी नदि	गुहेओठार देखि लामातरा सम्मको १५० रोपनी आवादी क्षेत्र कटान गरेको ।	-	-
२०७३ श्रावण	वडा नं.९, तान्रखोला	रावतगाउँका दामुदर विकको छोरा र १ घोडा बगाएर मृत्यु भएको ।	-	स्थानीयले खोजउद्धार गरेको र परम्परागत दाहसस्कार गरेको ।

२०७७ आषाढ २७		वडा नं.९, तात्रखोला	छिन्नेनी देखि तत्रगाड सम्मको १५० रोपनी खेतीयोग्य आवादी जग्गा पुर्ण क्षति । १६ वटा पानी घट्ट र २ वटा घोडा वगाएको ।	-	-
हरेक वर्ष		वडा नं.१०, तासुखोला	रग्दाखेत को ४० रोपनी आवादी जग्गा पुर्णक्षति ।	-	-
हरेक वर्ष, २०७२ श्रावण र भाद्र		वडा नं.११, रायोखोला	३ वटा काठेपुल पुर्ण क्षति । २५ वटा पानी घट्ट पुर्ण क्षति ।	-	-
हरेक वर्ष, २०४५, २०४६		वडा नं.११, तासुखोला	२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन वगरमा परिणत भएको ।	-	-
हरेक वर्ष		वडा नं.११, तासुखोला	हालसम्म ; २५ बर्षिया खड्क बहादुर ध्यार, ३२ बर्षिया बिर्ख बहादुर ध्यार, अतिथे कामीको १५ बर्षिया छोरी, पुने कामीको १५ बर्षिया छोरा, ग्वामे वोहराको १६ बर्षिया छोरी, धनरुप ध्यारको १४ बर्षिया छोरी, बुट्टे रावलको १० बर्षिया छोरी, नरसिङ्ग पुनको १४ बर्षिया छोरी, नौले ध्यारको १५ बर्षिया छोरी, प्रेम बहादुरको १३ बर्षिया बहिनी, तस्वीर बुढाको ११ बर्षिया छोरीको मृत्यु	-	स्थानीयले खोज उद्धार गरि परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
२०४८, २०४९		वडा नं.११, दहखोला	३५ बर्षिया गोरख बहादुर वानीया को बगेर मृत्यु । एउटा पानी घट्ट पूर्णक्षति ।	-	मृतकको खोज उद्धार पछि परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
२०५२, २०५३		वडा नं.११, गरानीखोला	एउटा काठेपुल, ६ वटा पानी घट्ट पुर्ण क्षति भएको ।	-	स्थानीयले खोज उद्धार गरि परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
२०५८		वडा नं.११, गरानीखोला	धर्म बहादुर वानीया र निजका २ गोरु बेपत्ता भएको ।	-	स्थानीयले खोजी गर्दा फेला नपरेको
२०६५		वडा नं.११, गरानीखोला	३२ बर्षिया दल बहादुर वानीयाको मृत्यु ।	-	-
२०७५ श्रावण २८		वडा नं.११ ठूलीभेरी नदि	राम बहादुर बस्नेतको १ घर र ३ रोपनी खेतीयोग्य जमिन पुर्ण क्षति भएको	-	जिल्ला प्रशासन कार्यालय जाजरकोट बाट रु.१० हजार र नलगाड नगरपालिका बाट रु.२० हजार नगद राहत अनुदान प्राप्त गरेको ।
२०७५ श्रावण		वडा नं.१२, ठूलीभेरी नदि	११ वटा पानी घट्ट वगाएको । कक बहादुर बस्नेत, भविन्द बस्नेतका २ घर पुर्ण क्षति । १५ घरधुरी उच्चजोखिममा रहेका	-	उच्चजोखिममा रहेका १५ घरधुरी नजिकैको समुदायमा बिस्थापित भएका छन् ।
२०७७ असार २५-		वडा नं.१२, कोलगाडेखोला	डम्मर बस्नेत र कर्ण बहादुर बस्नेत को १/१ वटा घर र अन्नपात, भाडाकुडा, लताकपडाहरु पुरै नष्ट । २३ घरधुरीको १५	-	पिडित बस्नेतहरुले प्रतिघरपरिवार २५ केजी चामल र ८ हजारका दरले

	२८ सम्म			रोपनी खेतीयोग्य जग्गामा माटोढुंगा थुपारेको र १५ रोपनी कटान गरेको ।		राहत सहयोग प्राप्त गरेको ।
	हरेक वर्ष		वडा नं.१२, ठूलीभेरी नदि	हालसम्म २५ जना सम्मको बगेर मृत्यु भएको । दुर्कमा देखि तल्लुवगरको तलावगर सम्मको ५ किमि लामो दुरीमा ६ विगाहा खेती योग्य जग्गा कटान गरेको ।	-	-
	२०६३ असार		वडा नं.१३, जारेखोला	२६ वटा पानी घट्ट वगाएर पुर्ण क्षति भएको । अन्दाजी १५० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेको । औल गाउँको पुरै खेतीयोग्य जग्गा माटोढुंगाले पूरेको ।	-	स्वयम् जग्गाधनीले औल गाउँको क्षति भएको जग्गा पुन प्रयोगमा ल्याएको
	२०६६ भाद्र		वडा नं.१३, जारेखोला	धन बहादुर शाहीको १ गाई, हरि बहादुर शाहीको ४ गाई र गोरु वगाएर मरेको ।	-	-
	हरेक वर्ष		वडा नं.१३, जारेखोला	नरसिंहगाड लघु जलविद्युतको नहर उच्च जोखिममा रहेको ।	उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	स्थानीय वासिले नरसिंहगाड लघु जलविद्युतको नहर मर्मतसम्भार गर्नेगरेको ।
	२०७५		वडा नं.१३, कालापानीखोला	दह गाउँको मकैवाली पुर्ण क्षति, ४० रोपनी खेतीयोग्य जग्गामा माटोले पूरेको ।	-	-
	प्रत्येक वर्ष		वडा नं.१३, भेरीखोला, रुपघाट	भेरीखोलाका २० वटा, रुपघाटका १५ वटा पानी घट्ट पुर्ण क्षति, ३१ रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा माटो थुपारेको । भेरीखोला लघु जलविद्युत आयोजनाको नहर क्षति भएको ।	-	स्थानीयले ३१ रोपनी जग्गा पुन प्रयोगमा ल्याएको । स्थानीयले भेरीखोला लघु जलविद्युत को नहर मर्मत गर्नेगरेको ।
	२०७७, श्रावण		वडा नं.१३, भेरीखोला	सिउन गाउँका डम्बर बोहराको ७ बर्षिया नाती सहित ३ जनाको बगेर मृत्यु भएको ।	-	स्थानीले खोजउद्धार गरेर परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
	२०७४		वडा नं.१३, डउटेखोला	हस्ते कामी र कर्ण कामीका १/१ घर पुर्ण क्षति । ५ विगाहा खेतीयोग्य जमिनमा बालुवा थुपारेर क्षति गरेको ।	लक्ष्मी आधारभुत विद्यालय उच्च जोखिममा रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
	हरेक वर्ष २०७४	हरेक वर्ष	वडा नं.१३, अराखोला	१३ वटा पानी घट्ट पुर्ण क्षति गरेको ।	-	-
पहिरो	१९८६ देखि हाल सम्म	२८	वडा नं. १ को पाते पहिरो	गोगनचौर, स्यालाखेत, कोर्काखेतका ३० घरधुरी विस्थापित भएका	पानी पर्ने तरिकामा फेरबदल आउनुका साथै अवैज्ञानिक तरिकाले वाटो घाटो निर्माण, भिरालो	सावउस को प्रयासमा वृक्षारोपण गरेको र केहि स्थानमा पुनउत्पादन भएको
	२०७७ श्रावण २२		वडा नं.२, भडसा	विर्ख बहादुर विक र ओम बहादुर सुनार को घरवास पुर्णक्षति ।		-

२०७४ भाद्र १२ गते राती	वडा नं.२ को पाखाखेत पहिरो	शिला ओलीको घरवास सहित १ रोपनी वारी पुर्ण क्षति । बहादुर सुनार र सालघारी कान्छाको १/१ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा क्षति भएको ।	क्षेत्रमा भइरहेको खनजोत पुर्वाधार विकास, र भुजपयोगितामा आएको परितर्जन जस्ता क्रियाकलापहरुले गर्दा भविष्यमा अस्वभाविक स्थानहरुमा अस्वभाविक हिसाबको पहिरोका घटनाहरु बढ्ने देखिन्छ, विस्थापित हुने संख्या बढ्ने, मानवीय क्षती, भौतिक पुर्वाधारमा क्षती बढ्ने । वडा ९ को आधारभुत स्वास्थ्य केन्द्र, त्रिभुवन मावि विद्यालयको भवन, वडा १० को कालापानीका १४ घरधुरी र रोली गाउँका ९ घरधुरी उच्च जोखिममा, अधेरीखोला देखि रोली जिउला सम्मका ४ घरधुरी रहेकाले भविष्यमा क्षती हुने सम्भावना	-
२०७७ आषाढ र श्रावण	वडा नं.३	५१ घरधुरी भन्दा बढिको २० विगाहा भन्दा बढि खेतीयोग्य खेत कटान गरि पुर्णक्षति भएको ।		-
२०७२ श्रावण १२	वडा नं.५, ठाडोकोईराला पहिरो	मन बहादुर ओलीको १ हल गोरु, १ गाई पहिरोले पुरेर मृत्यु । वीर बहादुर खत्री र मन बहादुर ओलीको १२ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पुर्णक्षति ।		चौपायहरुको उद्धार गर्न नसकेको
२०४८, २०४९	वडा नं.६, बाङ्गसल्ला	स्थानीय ६ घर भत्किएका, ९ घरधुरी विस्थापित भएका र तल्लाथादुला देखि गरालीखोला सम्मको अनुमानित ५०० रोपनी खेती योग्य जमिन क्षति भएको ।		पहिरोले क्षति भएको स्थानमा केहि उत्तिसका विरुवाहरु पुनउत्पादन भएका ।
२०७५	वडा नं.६, गरालीखेत पहिरो	१ घर, १ गोठ पुर्ण क्षति, ५० घरधुरीका आवादी क्षेत्रको खेती योग्य भुभाग भाँसिएर पिउरीखोलामा मिसिएको ।		-
२०७५	वडा नं.६, रयाजाखोला, ठूलाखोला	रातो कामीको खेतवारी भाँसिएको, घर फुटेको ।		रातो कामीले घर मर्मत गरेर सोहि ठाउँमा बसेको ।
२०७४	वडा नं.६, रयाजाखोला, ठूलाखोला	मगदुल विकको एक गोठ क्षति, एकहल गोरु, १ गाई मरेका ।		-
२०७५	वडा नं.६, पिउली	जनप्रिय प्रा.वि.को नवनिर्मित १६ लाख बराबरको भवन पुर्ण क्षति ।		-
२०७६ श्रावण	वडा नं.६, गछिना	कालिका आ.वि. को उत्तर तर्फको १६ मिटर भुभाग पहिरोले क्षति हुँदा २ कोठे भवन र चर्पि पुर्ण क्षति ।		स्थानीयको श्रमदानबाट अस्थायी रुपमा संचालनमा रहेको
२०६५ देखि लगातार	वडा नं.७, चामखेत	शिव बहादुर चन्द्र, लोकेन्द्र केसि, चन्द्र बहादुर कामीको ७ रोपनी खेती योग्य जमिन कटान गरेको ।		-
२०७३ देखि लगातार	वडा नं.७, नुनेपहिरो	गजगजे देखि दल्ली खानेपानीको १ हजार मिटर पाईप क्षति हुने गरेको ।	स्थानीयको प्रयासमा मर्मतसम्भार गर्ने गरेको ।	
२०३१ साल देखि हरेकवर्ष	वडा नं.८, हलचौर पहिरो	सामुदायिक वनको ८० हेक्टर र १५ रोपनी खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेको ।	तारजालि तटबन्धको लागि नलगाड नगरपालिका बाट २ लाख सहयोग प्राप्त ।	
२०६४, २०७७	वडा नं.९, ताम्रगाड सिमखोला पहिरो	१६ रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको । २० मिटर लामो चिरा परेको ।	-	

	२०६४, २०७७		वडा नं.९, लादेपाटि खाइप्राको विट	२० रोपनी खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको ।		-
	२०६४, २०७७		वडा नं.९, त्रिभुवन मावि को पश्चिम भाग	गोरेटो वाटो र विद्यार्थि आवतजावतमा अवरुद्ध भएको ।		-
	२०७७ असार २५		वडा नं.१०, कालापानी पहिरो	चौर देखि कालापानी हुँदै रोली जिउला सम्म ८० रोपनी खेतीयोग्य जग्गा पुर्णक्षति ।		-
	२०५९ देखि हरेकवर्ष		वडा नं.१०, अधेरीखोला पहिरो	अधेरीखोला देखि रोली जिउला सम्मका ४ घरधुरी उच्च जोखिममा ।		-
	२०५३, २०७७		वडा नं.१०, रावतगाउ पहिरो	लाल बहादुर सिंहको घर पुर्णक्षति ।		नलगाड नगरपालिका बाट रु. ८ हजार राहत सहयोग । पुननिर्माण गरेको घर उच्चजोखिममा ।
	२०६६ असार २९		वडा नं.११, काल्डाडाभिर	सेते बिक को ८ बर्षिया छोरा र १० बर्षिया छोराको मृत्यु भएको ।		मृतकहरुको परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
	२०७७		वडा नं.११, ठूलीभेरी नदि	रत्न बहादुर बस्नेत को घर पुर्णक्षति		नलगाड न.पा. बाट रु.६० हजार नगद सहित खाद्यान्न राहत सहयोग प्राप्त
	२०६८ भाद्र ६		वडा नं.१२, अवलगुर्ता पहिरो	कागपानी बाट आएको पहिरोले वेद बहादुर दमाईको २२ छोरा र निजको आमा गरि जम्मा ३ जनाको मृत्यु भएको । हालसम्म ५ विगाहा खेतीयोग्य जग्गा कटान गरेको र १५ घर क्षति भएको ।		अवलगुर्ताका १५ घरपरिवारहरु वर्षातको समयमा बस्ती छोड्ने गरेको ।
	२०६४ असार		वडा नं.१३, स्यालासिङ	महेन्द्र शाहीको १३ बर्षिया छोरी, वीर बहादुर वोहराको १४ बर्षिया छोरा, भक्त बहादुर बस्नेत को १२ बर्षिया छोराको मृत्यु भएको ।		स्थानीयहरुले मृतकहरुको खोज उद्धार गरि परम्परागत दाहसंस्कार गरेको
चट्याङ्ग	हरेक वर्ष	१९	माथिल्लो बस्ती स्तरमा	बालबालिका र समुदायलाई मनोवैज्ञानिक असर गरेको	माथिल्लो बस्ती स्तरमा भविष्यमा पनि चट्याङ्गको जोखिम रहेको छ, अर्थिङ सहितको ग्रामिण विद्युतीकरण र चट्याङ्ग सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरुले चट्याङ्गको जोखिम कम	-
	२०७५ वैशाख		वडा नं.३, भदाले	लक्ष्मी बुढा, अमृता बुढा, तप्त बहादुर पुन घाईते ।		
			वडा नं.३, बाङ्गेडाडा	राम बहादुर थापाको ४ जना परिवार घाईते र २ वटा भैंसी मरेको ।		राम बहादुर थापाको ४ जना परिवार चौरजहारीमा उपचारपछि फर्केको । मरेका चौपाया माटोमुनी गाडेको ।
	२०४३		वडा नं. ४, मायोडाडा	जय बहादुर रावत लगायत ३ घरधुरीको १ हल गोरु, १ भैंसी, १ राँगा र ८ वटा बाख्राहरु मरेका ।		मरेका चौपायाहरुलाई समुदायले माटोमुनी गाडेको ।
	२०७३ वैशाख		वडा नं. ४, बाउसेखोला	दल बहादुर खत्री को १ भैंसी, २ गाई मरेका र निजको घर भत्कीएको		-

२०५४		वडा नं. ५, ऐरारी	धन बहादुर सिंह र टंक बहादुर शाहिको घरमा चट्याङ्गले आगलागि हुँदा खाद्यान्न, कपडा, लत्ता र भाँडाकुडा पुर्ण रुपमा नष्ट ।	गर्ने छ साथै नयाँ घरमा अर्थिड जडानले पनी यसको असर कम गर्नेछ	स्थानीयले सामान्य सहयोग गरेको
२०५८ वैशाख १२		वडा नं. ५ गणेश आवि, लविसागाउ र खनटाकुरा	दिउँसो पठनपाठन भैरहेको समयमा शिक्षक सन्तोष कुमार शाहि र विद्यार्थि लाल बहादुर परियारको मृत्यु । विद्यालय क्षतिग्रस्त । खनटाकुरा गाउँका लाहुरेका साईलाको ३ वटा बाखा मरेका र निजको घर पुर्ण क्षति भएको ।		हाल गणेश आवि लाई स्थानान्तर
२०५८ वैशाख १२		वडा नं. ५, खनटाकुरा	लाहुरेका साईलाको ३ वटा बाखा मरेका र निजको घर क्षति भएको		मरेका बाखाहरु माटोमुनी गाडेको । घर पुनममूत गरेको
२०७२		वडा नं. ५, पोखरागाँउ र कैचुगाँउ	पोखरागाउँमा दिल बहादुर ओलीको घर क्षति । कैचुगाँउमा हरि बहादुर पुनको १ गोरु, २ बाखा मरेको ।		ओलीले घर पुननिर्माण गरेको । पुनले चौपायहरु माटोमुनी गाडेको ।
२०७४ श्रावण		वडा नं. ६, थाप्लागाँउ	हजारी विष्ट घाईते		जाजरकोट खलंगामा उपचार पछि घरमा फर्केको हाल कानको समस्या र मानसिक समस्या रहेको
२०५८		वडा नं. ८, धुपगौरा लेक	६ घरधुरीका ९ वटा गाई र गोरु, ९ वटा भैसी मरेका		स्थानीयले माटोमुनी गाडेको ।
२०७४		वडा नं. ८, वयाल्या गाउ	धनसुरे कामीको २ भैसि मरेका		स्वयम् ले माटोमुनि गाडेको
२०७४		वडा नं. ८, तासेगाउ	गणेश खत्रीको ६ बर्षिया छोरी घाईते । कालो खत्रिको ८ बर्षिया छोरीको मृत्यु भएको ।		रुकुम पश्चिमको आठविसकोटको राडिमा घाईतेको उपचार पछि घरमा फर्केको । मृतकको परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
२०७४		वडा नं. ८, गमराख गाउ	डम्बर शाही लगायत २ जना घाईते		रुकुम पश्चिमको आठविसकोट को राडिमा घाईतेको उपचार पछि घरमा फर्केको ।
२०७६ भाद्र		वडा नं. ८ लुपानागाउ	नैन बहादुर खत्रिको १ राँगा मरेको		स्वयम्ले माटोमुनि गाडेको
२०७४ जेठ		वडा नं. ९, तात्रागाउ	मान बहादुर सिंहको १ गोरु मरेको, घर चर्केको, सोलार पुर्ण क्षति		-
२०५७		वडा नं. १०, पाटन	भर्ने विकको २ भैसि, को कामीको ५ भैंडा मरेका ।		स्वयम् ले माटोमुनी गाडेको ।
२०७५		वडा नं. १३, फन्दागाँउ	जय बहादुर शाहिको श्रीमति घाईते । फन्दा गाउँको नवल देवताको मन्दिर क्षति ।	शाहीको श्रीमतीको उपचारपछि घरमा फर्केको हाल घाईतेको कानको समस्या रहेको ।	

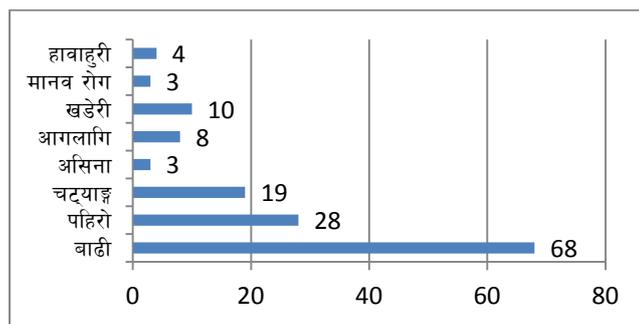
	२०७१		वडा नं. ११, छापरगाउ	काली बहादुर बसनेतको १ भैंसि मरेको		स्वयम्ले मृत भैंसिलाई माटोमुनी गाडेको ।
असिना	२०७२ हरेक वर्ष	३	पुरै समुदाय	स्थानिय गोरेटो बाटो भत्किएको, धान, कोदो र तरकारी, दलहन खेती पुर्ण नष्ट, वन क्षेत्रमा रहेका डालेघाँस र अन्य बोट विरुवाको बोक्रा खुइलिएको र पात भरिएको	अल्पवृष्टि अनावृष्टि, अतिवृष्टि जस्ता जलवायुजन्य परिवर्तन र असिना पानीको बारम्बारतालाई हेर्दा भविष्यमा असिना पानीको समस्या बढ्दै जाने देखिन्छ ।	समुदायले समय अगाडि वाली लगाउने र भित्र्याउने गरेको
	२०२९ वैशाख		वडा नं.५ खनटाकुरा	असिनाको भेलमा परेर मनलाल रोकाया, लाल बहादुर बुढाका ६ वटा भेडा र बाखाहरु मरेका, अनन्त बहादुर कुसारी १ गोरु, १ गाई मरेका ।		-
	२०६१ असोज		वडा नं.१०, सेरागाउ	मन बहादुर रोकाको ३ गाई मरेका		-
आगलागि	हरेक वर्ष	८	सबै वडा तथा समुदायहरुको नजिकका सबै वन क्षेत्रहरु	पानीका मुहानमा पानीको मात्रा घट्दो रहेको । जडिवुटि लोप हुँदै गएको, चराचुरुङ्ग तथा वन्यजन्तुको वासस्थान नाश भएको । चराचुरुङ्ग मृत अवस्थामा देखिएका ।	पानीका मुहान सुक्ने, पहिरो बढ्ने, जडिवुटि नाश हुने, वन्यजन्तु लोप हुने	स्थानीय समुदायले सगाउलाले र माटो खनेर नियन्त्रणमा लिने गरेको
	२०७६ चैत्र		वडा नं.६ को सामुदायिक वन क्षेत्र	विसौनाका भद्र बहादुर पुनको घर जलेर कपडा, लत्ता, अन्नपात पुर्ण क्षति, ७ वटा माहुरीको घर क्षति ।		नलगाड नगरपालिका बाट जस्तापाता अनुदान सहयोग । घर निर्माणमा स्थानीयको सहयोग । फूलवारी सावउस बाट काठ सहयोग ।
	२०७७ चैत्र देखि २०७८ वैशाख सम्म		वडा नं.७, सावउस र राष्ट्रिय वन क्षेत्र	३ वटा सामुदायिक वन र राष्ट्रिय वनको सम्पूर्ण क्षेत्र नष्ट, चराचुरुङ्ग र अन्य वन्यजन्तुहरुको वासस्थान नाश भएको । चराचुरुङ्ग र सर्प, छेपारो मृत अवस्थामा देखिएका ।		-
	२०७७ चैत्र २८		वडा नं.७, छरछरे	छरछरे वगर खानेपानीको १ सय मिटर पाईप जलेर नष्ट भएको ।		-
	२०७८ वैशाख ७ गते		वडा नं.७, चामखेत	वन क्षेत्रको डहेलेले किशोर शाहीको १ घर, खाद्यान्न, कपडा, लत्ता, भाडाँकुडा पुर्ण नष्ट भएको ।		वैरागेपानी सान्जला सावउस ले आवश्यकता अनुसारको काठ उपलब्ध गराएको ।
	२०७८ वैशाख ७ गते		वडा नं.७ का खानेपानीका पाईप लाईनहरु	कालिकाथान खानेपानीको ८ सय मिटर । पाखेपानी खानेपानी को ३० मिटर । वफेलगाउ, साल्धारा, गुनावीर, भल्बारी ४ वटा खानेपानी को ३ हजार मिटर । पधेराखोला काडा खानेपानीको १ हजार मिटर । मल्लाता जेठाचिउरा खानेपानी को ८ सय मिटर । छरिखोला चामखेत खानेपानीको १ हजार मिटर जुगेपानी चामखेत खानेपानीको ५ सय मिटर । खोप्टेओढार वफेलगाउ ९ सय मिटर जलेर नष्ट भएको ।		-

	२०७८ वैशाख ८ गते		वडा नं.७, सौरायखोला	सौरायखोला चामखेत खानेपानीको ५ सय मिटर पाईप जलेर नष्ट भएको ।		-
	२०७४		वडा नं.१०, ध्यारगाड	बादेवाभाको जंगलमा लागेको आगोले ध्यारगाडका लालमति थापाको घर पुर्णक्षति, २ बाखा र १ कुकुरको मृत्यु । खोज उद्धार गर्दा जनक बहादुर बोहरा घाइते हुदा उपचार पछि मृत्यु ।		-
	२०७४ मंसीर		वडा नं.१३, देउतीथली	स्याउला सोत्तर लिन गएकी यज्ञ बहादुर मल्लको २६ बर्षिया छोरी र तप बहादुर शाहीको २१ बर्षिया छोरीको जलेर मृत्यु भएको		स्थानीयले मृतकको उद्धार पछि परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।
खडेरी	१९९०, २००७, २०१७, २०२७-२९, २०३२, २०३६, २०४०, २०४२, २०५५, २०६२	१०	पुरै समुदाय	स्थानीय समुदाय र वन क्षेत्रका डाले घाँस, आवादी क्षेत्रका फलफूल र तरकारी सुकेको, पानीका मुहान सुकेका, पानीको हाहाकार भएको । भोकमरी परेको । वडा नं. १ का भक्त महर सहित २ जनाको मृत्यु भएको । २०६२ सालमा सल्ली वजारबाट चामल लिएर फर्कदा वडा नं.६ का जोखे पुनको बाटो मै मृत्यु भएको । वडा नं. ११ वानीयागाड का चौरजहारी बाट खाद्यान्न ल्याएर फर्कदा वानीयागाडका काले खत्रीको छोरा को विच बाटोमा मृत्यु भएको ।	कृषि रोग, पशु रोग, मानव रोगमा वृद्धि, पानीका थप मुहानहरु सुकेको, आगलागीका घटनाहरु वृद्धिले गर्दा भविष्यमा खडेरीका घटनाहरु अझै बढ्ने, मरुभूमिकरण हुन सक्ने, बढ्दो गर्मि तथा पानीका मुहानहरु सुक्ने कारणले गर्दा स्वस्च्छ पिउने पानीको अभाव भई अझै नयाँ नयाँ खालका रोगहरु देखा पर्ने सम्भावना देखिन्छ ।	भोकमरीको कारण कन्दमुल, सिस्नुको जरा, त्यागिनो, बाँसको तामा खाएको । घरमा भएका गरगहना, भाडाकुडा र चौपायहरु बेचेको । सुर्खेत, चौरजहारी बाट अधियामा चामल ल्याएको । वारेकोट बाट जौ, चौरजहारी बाट गहु ल्याएको । सल्यानको सितलपाटि बाट चामल ल्याएर दुई तिहाई प्राप्त गरेको । रिपि बिफ्यगौरा को गोरेटो बाटो निर्माण गरेर हाजिरिको आधारमा नेपाल सरकारको तर्फबाट मकै ल्याएको ।
मानव रोग	हरेक वर्ष	३	सबै समुदाय	-	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पियपदार्थहरुको प्रयोगले सबैमा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्छ । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरुको फैलावट बढ्नेछ, सुनौला हजार दिनका आमाहरु सुरक्षित पौषण नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता	स्थानिय स्वास्थ्य चौकी र स्थानीय जटिवुटिको प्रयोग गरि उपचार गर्ने गरेको
	२०७५		वडा नं.५	भाडापखालाको कारण भाटगाउँमा १ जना, भण्डारी गाउँमा १ जना र रघुनाथ गाउँमा २ जना गरि जम्मा ४ जनाको मृत्यु ।		-
	२०३९		वडा नं.११	हैजा महामारीको कारण गाउँका १४ जनाको मृत्यु भएको		स्थानीयले परम्परागत दाहसंस्कार गरेको ।

					हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित हुनेछन्, बच्चाहरु कुपोषित हुन सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नेछ, स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरुको पहुँच वृद्धि हुनेछ, खर्च वृद्धि हुनेछ	
तुषारो, हिउ	हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	सबै वडाका माथिल्लो भेगहरुका बस्तीहरु	वडा नं.६ का भारगाउ, मुल्यानथला, गछेना, वडा नं.८ का मंसीरि, भरगाँउ, बुराउसे, वयात्या, मेघाचौर, गराला, हलचौर गाउहरुमा बेमौसमि हिउ र तुषारोले जौ, गहुँ, तोरी र आलु बालि क्षति हुने गरेको ।	-	-
पशु रोग	२०३८, २०३९, हरेक वर्ष	हरेक वर्ष	पुरै समुदाय	गाई, भैंस, बाख्रा, गोरुमा खोरेत रोग । कुखुरामा आँखा पाक्ने, सेतो र हरियो छेर्ने ।	भविष्यमा पशुमा रोग बढ्दै जाने देखिन्छ, पशुपालनमा मानिसको चाहना हराउन सक्ने, यो सँगसँगै पशु स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, पशु स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरुको पहुँच वृद्धि हुनेछ	मृत पशुहरुलाई माटोमुनी गाडेको । प्राविधिकको सहयोग र स्थानीय जडिवुटिको प्रयोग गर्ने गरेको ।
कृषिमा रोग	हरेकवर्ष	हरेक वर्ष	पुरै समुदाय	गहुँमा सिन्दुरे, कालिपोके, डरुवा । मकैमा कालिपोके, खुम्ले, रातोकमिला । कोदोमा खुम्ले र गभारो, वालामरुवा । धानमा डहुवा, बेरुवा । आलुमा रातो कमिला, डरुवा, खुम्ले । सिमिमा पोका र रातोकमिला ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरु बढ्दै जाने, रसायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपुक्ति बढ्ने, नौमुले, रापट, सातटार, बाटारका ठुलाठुला कृषियोग्य जमिनहरु घडेरीमा परिणत हुने र	केहि घरधुरीले कृषि प्राविधिकको सल्लाह लिने गरेको र बिषादी प्रयोग गर्ने गरेको

					सहरको विकास हुने	
वन्यजन्तु आतंक	२०७५ मंसिर हरेक मौसममा	हरेक वर्ष	वडा नं.६, पिउली	जयादेवी बिकलाई निजको मकैवारीमा भालुले आक्रमण गर्दा घाइते		निज जयादेवी अपाङ्ग रहेको
			सबै समुदायहरूमा	सिजन अनुसारका अन्नवाली, तरकारी र फलफूल खेतीवाली क्षति हुने गरेको । बाँदरले मकै, केरा, मेवा, आलु, दुम्सीले मकै, आलु, पिडालु, फर्सि, कोकले र सुगा ले मकै, स्याल ले मकै, कुखुरा र चिल र वनबिरालोले कुखुरा क्षति गर्ने गरेको		स्थानीयले कराउने र जस्तापाता बजाउने गरेको ।
हावाहुरी	हरेक वर्ष	४	सबै समुदाय	वर्षेनी स्थानीय विद्यालय, मठमन्दिर र कच्ची घरहरूका छानाहरू क्षति हुने गरेको	विद्यालयहरूका छानाका पूर्वाधारहरूलाई थप मजबुत पारिएन भने पठनपाठन प्रभावित हुने र थप जोखिमको सृजना हुने देखिन्छ । भविष्यमा हावाहुरीका घटनाहरू बृद्धि भई कृषि क्षेत्रमा हुने क्षति बढे तापनि भौतिक पूर्वाधारमा कम क्षति पार्ने देखिन्छ ।	स्थानीयले आआफ्नो घरगोठ र सार्वजनिक भौतिक संरचनाहरू मर्मत सम्भार गर्ने गरेको
	२०७८ वैशाख ८ गते राती		वडा नं.६, भारगाउ	वीरेन्द्र आ.वि., कोठे १ भवनको छाना पुर्णक्षति		स्थानीयको श्रमदानमा मर्मत सम्भार गरेको
	२०७८ वैशाख ८ गते राती		वडा नं.६, थाप्लागाउ	मष्टथानको छाना पुर्ण क्षति		स्थानीयको श्रमदानमा मर्मत सम्भार गरेको
	२०७८ वैशाख ४		वडा नं.६, मुन्यालथला	एनटिसिको टावर र ईन्टरनेटको टावर पुर्णक्षति		सम्बन्धित निकायहरूले मर्मत गरेको
	२०७८ वैशाख १०		वडा नं.९, घरङ्गा	महादेव आवि, घरङ्गा को १ भवनको जस्तापाताको छाना क्षति । पठनपाठन अवरुद्ध भएको ।		स्थानीय श्रमदानबाट पुनर्मर्मत गरेको

यस नगरपालिका मा परापूर्वकालदेखि नै विभिन्न प्रकोपहरू रहेको पाइएको छ जस्तै बाढि, पहिरो, आगलागि, असिना, वन्यजन्तुको आतंक, कृषिमा रोग, पशुरोग, मानव रोग, चट्याङ, खडेरी आदि ।

चित्र ६: प्रकोपको बारम्बारता

विगत ५० वर्षको प्रकोपको अवस्था हेर्दा बाढी सबै भन्दा धेरै पटक दोहोरीएको पाइयो र यसले पार्ने जोखिम पनि उच्च रहेको देखियो । त्यसपछि पहिरो, चट्याङ र खडेरी रहेको छ । यी प्रकोपहरूले मानवीय, धनजन, पशुचौपाया, भौतिक पूर्वाधारमा ठूलो क्षति गरेको छ । यी बाहेक वन्यजन्तुको आतंक, कृषिमा रोग, पशु रोग, हिउँ तुषारो जस्ता प्रकोपहरू प्रत्येक वर्ष दोहोरीरहेको तथा हरेक साल धेरै थोरै क्षति पनि गरेको पाइन्छ । विगतमा खडेरीको कारण मकै, गहुँ, जौ, धान तथा फलफूल र तरकारी खेतीमा क्षति, पानीको स्रोतहरू सुकेको, भोकमरी सृजना हुँदा धनजन नाश भएको इतिहास छ । विगत १० वर्ष देखि बल्ल पिडकहरूले सरकारबाट क्षतीपूर्ती पाएका छन् । त्यो भन्दा पहिले पिडक स्वयम आफैले अथवा छरछिमेकीले सहयोग गरेको देखिन्छ । हालका दिनहरूमा प्रकोपको यस्ता घटनाहरूमा तिब्रता आएको छ । विभिन्न खालका प्रकोपहरू पटकपटक दोहोरीएको र खानेपानी तथा सिंचाइको समस्या बढिरहेको, पानीको मुहानहरू सुकिरहेको र अझै सुक्न सक्ने भएका कारण यसको रोकथाम तथा अनुकूलित वातावरण सृजना गर्न अति आवश्यक देखिन्छ ।

३.२.२ परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो

स्थानिय मौसम र मौसमी अवस्था, बाली तथा प्रकोपमा आएको परिवर्तन बारे जानकारी हासिल गर्न परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । समुदायको ज्येष्ठ नागरीक, बुद्धिजीविसंगको छलफलबाट भएको जलवायु सम्बन्धि जानकारी विवरणका आधारमा तापक्रम, वर्षाको स्वरूप, बिरुवाको व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप आदिमा आधारित यो पात्रो तयार गरिएको थियो । मौसमी पात्रो सम्बन्धि जानकारी हासिल गर्न विगतको करिब ३० वर्ष पहिले र हालको बारे तुलनात्मक अध्ययन गरी प्रकोप, तापक्रम, बाली आदि हुने समयमा परिवर्तन आएको वा नआएको प्रस्ट समुदायमा देखिएको थियो । नलगाड नगरपालिकामा तयार पारिएको परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

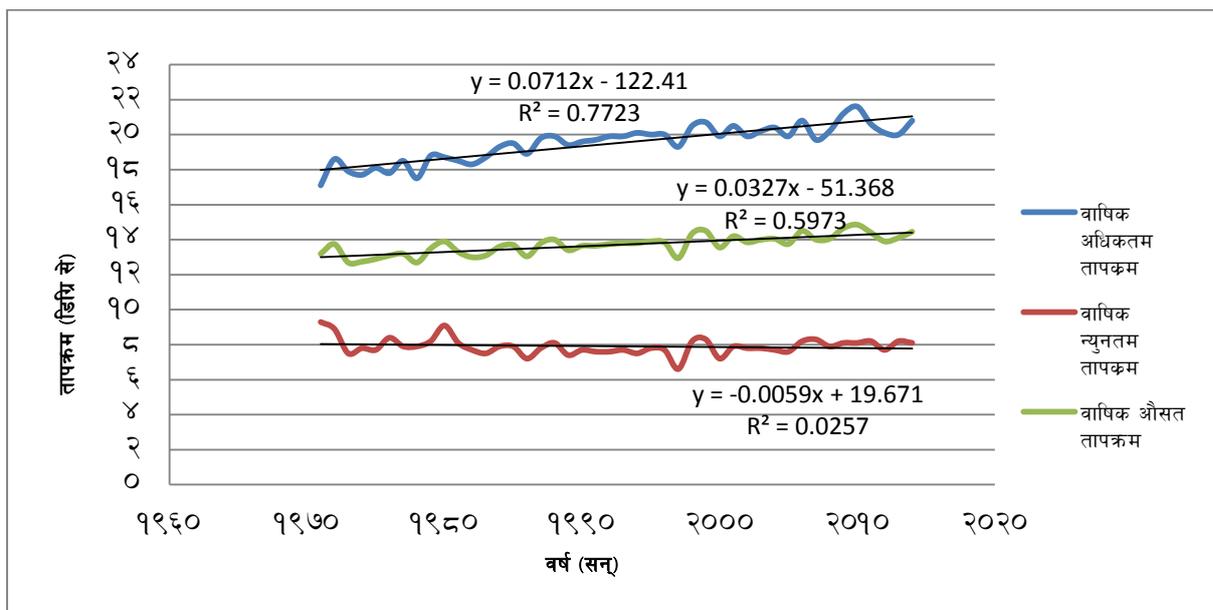
तालीका ६: परिवर्तित प्रकोप तथा मौसमी पात्रो

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरू	समय	वैशाख	ज्येष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन (घटवढ)	
तापक्रम	गर्मीको दिन	पहिले	1	2	4	4	3								गर्मी हुने समय १ महिनाले बढेको र अत्याधिक गर्मी हुने समय उस्तै रहेको	
		अहिले	2	3	4	4	3							1		
	जाडोको दिन	पहिले							1	2	3	4	4	3	1	जाडोका दिन २ महिनाले घटेको साथै अत्याधिक जाडो हुने समय पनि १ महिनाले घटेको
		अहिले								1	2	4	4	1		
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मौसमी वर्षा	पहिले		1	4	4	1								बर्खे वर्षा १ महिनाले घटेर, १ महिनाले पछाडी सरेको साथै पहिलेको जस्तो अत्याधिक वर्षा हुने नगरेको	
		अहिले			1	2	2	1								
	हिउँदो वर्षा	पहिले													पहिले हिउँदमा वर्षा नहुने तर हाल हिउँ पर्न कमी भई वर्षा हुने	

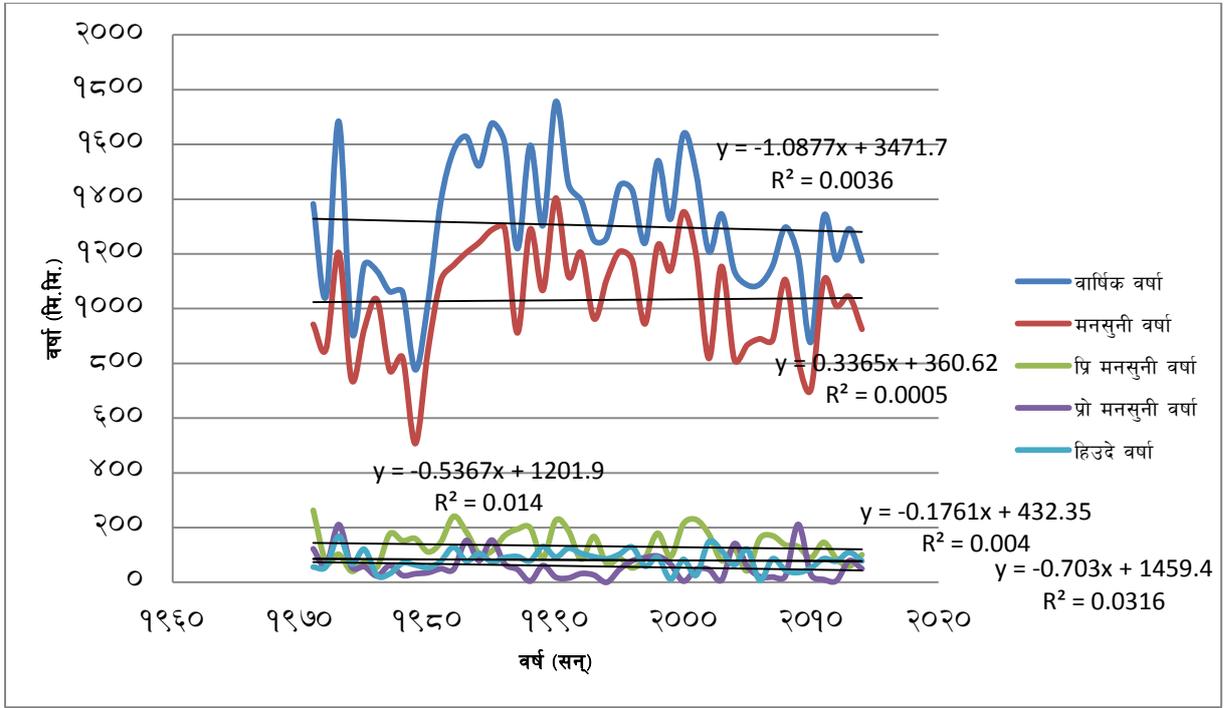
थिएन भने अहिले यसको प्रभाव उच्च पाइएको छ । यस्ता फेरबदलले गर्दा बाली लगाउने तथा भित्र्याउने समयमा फरक आएको छ र अनिश्चितता रहेको छ ।

३.२.३ तापक्रम र वर्षाका तथ्यांकहरूको विश्लेषण (Climate profile)

विगत (सन् १९७१ देखि २०१४ सम्म) को तापक्रम र वर्षाको मात्रालाई आधार मानेर नेपाल सरकार जल तथा मौसम विज्ञान विभागले २०७४ सालमा गरेको एक अध्ययन अनुसार नेपालको वार्षिक तापक्रम वृद्धि दर ०.०५६ ° सेन्टिग्रेड रहेको छ । जाजरकोट जिल्लामा वार्षिक अधिकतम तापक्रम ०.०७ देखि ०.०९° सेन्टिग्रेडले बढ्दै गइरहेको सो अध्ययनले देखाउँदछ । त्यसैगरी ताता दिनहरू एवम् रातहरू पनि बढ्दै गइरहेको साथै जाजरकोट लगायतका उत्तर पश्चिमी जिल्लाहरूमा वर्षा हुने दिनहरू बढ्दै गएको अध्ययनले देखाउँदछ । नलगाड नगरपालिकाको नजिकमा रहेको तापक्रम तथा वर्षा मापन केन्द्रको उपलब्ध तापक्रम तथा वर्षाको अध्ययन गर्दा औषत वार्षिक तापक्रम वृद्धि ०.०३२ डिग्री सेल्सीयस तथा औषत वार्षिक वर्षा वृद्धिदर -१.०८ मिलिमिटर रहेको छ । समग्र वार्षिक वर्षा दर घटेता पनि वर्षायामको वर्षादर भने केहि मात्रामा (०.३३ मिमिप्रति वर्ष) बढेको देखिन्छ । यसरी हेर्दा वर्षामा पानी पर्ने मात्रामा बढोत्तरी भएको देखिन्छ जसले गर्दा बाढी र पहिरोको घटनामा तिव्रता आउन सक्ने आँकलन गर्न सकिन्छ । जलवायु परिवर्तनको संकटासन्नताको सबालमा संकटासन्न तथा जोखिम विश्लेषण २०२१ (VRA) अनुसार समग्र जाजरकोट जिल्ला उच्च जोखिममा रहेको देखाउँछ । यस अर्थमा नलगाड नगरपालिका पनि जलवायु संकटासन्नताका आधारमा जोखिममा रहेको भन्न सकिन्छ । उपलब्ध तथ्यांकलाई हेर्दा वार्षिक औसत न्युनतम तापक्रम घट्दो कममा रहेको देखिन्छ भने वार्षिक औसत अधिकतम तापक्रम भने उच्च दरले (०.०७°) सेन्टिग्रेडले बढेको देखिन्छ ।

चित्र ७: अधिकतम, न्युनतम र औसत तापक्रमको अवस्था

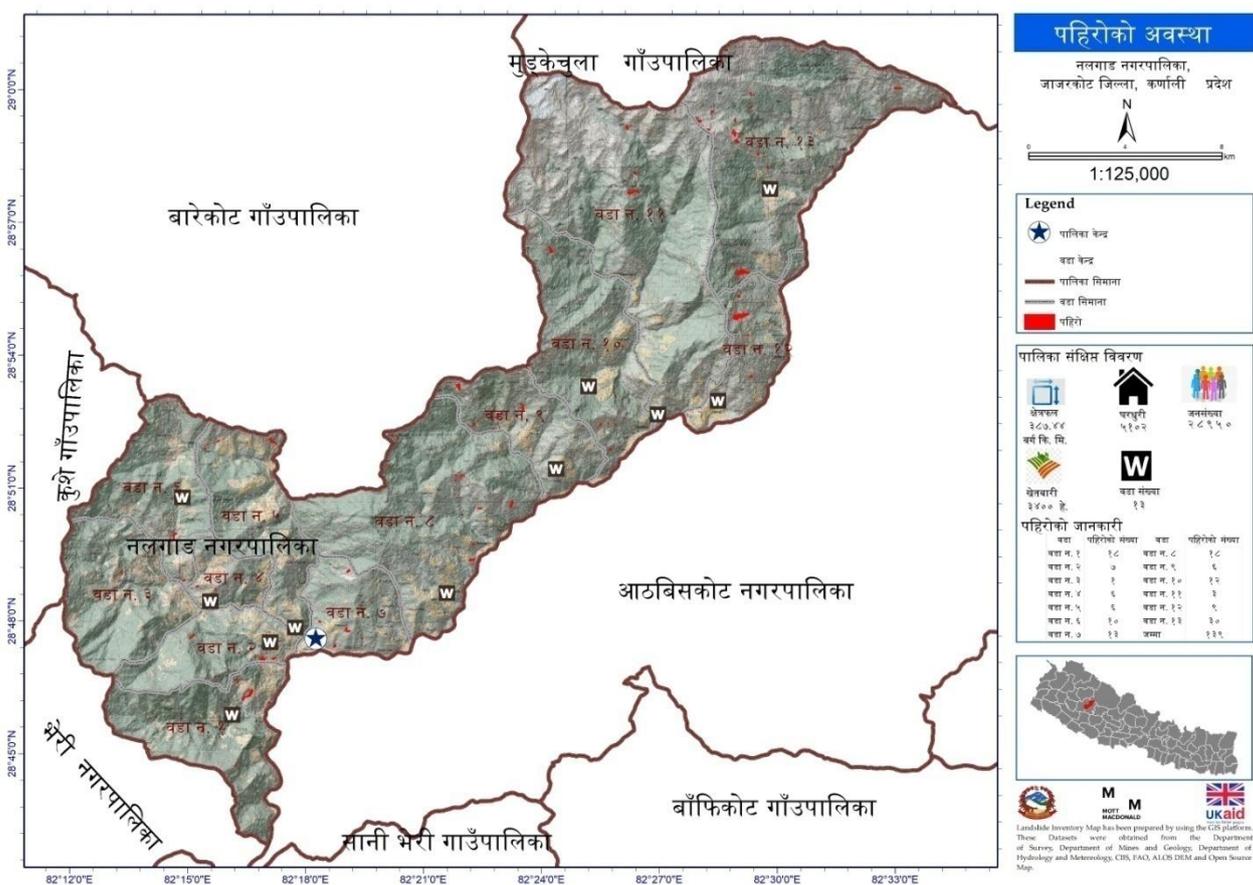
चित्र ८ : वार्षिक वर्षा र रितुअनुसार वर्षाको विवरण

३.२.४ सामाजिक स्रोत तथा संकटासन्नता नक्सांकन

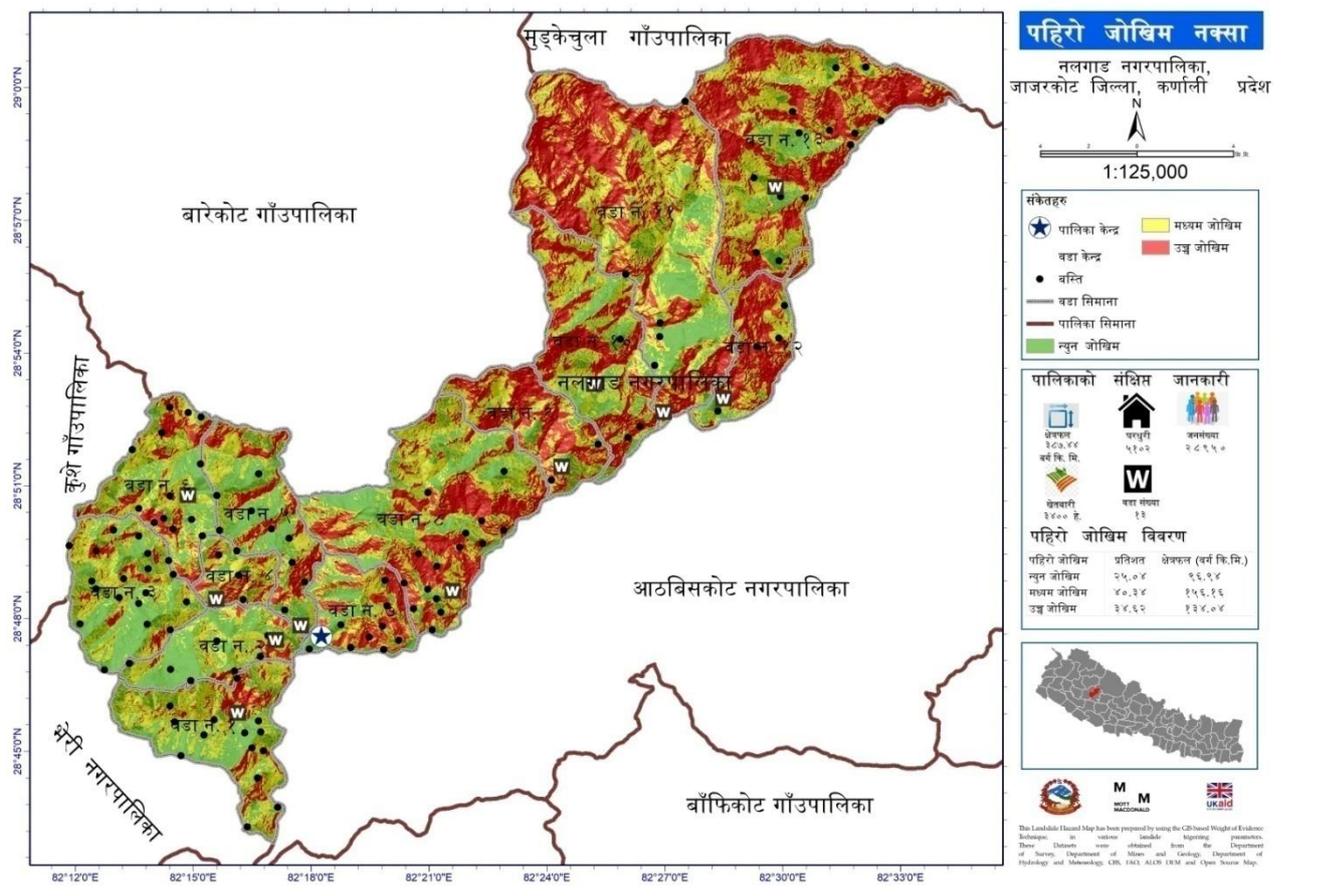
माथि उल्लेखित मौसमी पात्रो, ऐतिहासिक घटनाक्रमको समय रेखा विश्लेषणको माध्यमबाट एकिन गरिएका प्रमुख प्रकोपहरुले प्रभावित पारेका क्षेत्रलाई नलगाड नगरपालिकाको नक्सामा चित्रित गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाले तयार गरिएको तल उल्लेखित नक्सामा बाढी र पहिरोको दोहोरिन सक्ने स्थान र प्रभावित हुनसक्ने वस्ती तथा समुदाय देखाइएको छ ।

पहिरो

गत २० वर्षमा यस नलगाड नगरपालिकामा कूल १३७ वटा पहिरो गएको पाईन्छ । यी पहिरोहरु ०.५८ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएका छन भने नगरपालिका का १३ वटा वडाहरु मध्ये वडा नं.३ मा सबैभन्दा कम रहेका छन । प्रस्तुत चित्रमा नलगाड नगरपालिकाको वडागत पहिरो र जोखिम वस्तीको विवरण दिईएको छ

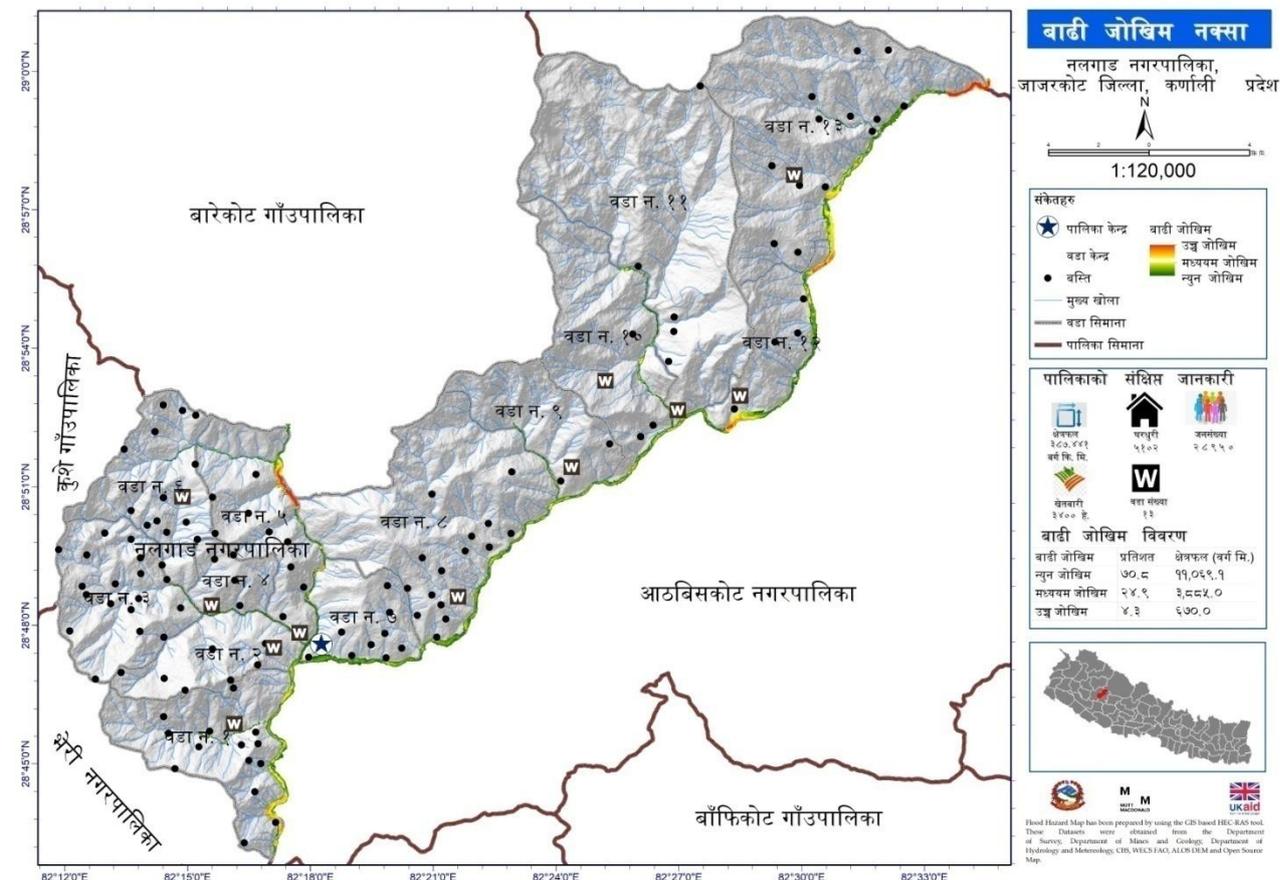
चित्र ९ : नलगाड नगरपालिकामा पहिरोको अवस्था

चित्र १० : नलगाड नगरपालिकाको पहिरो जोखिम नक्सा

बाढी

कुनैपनि नदि वा खोलाको जलस्तर सामान्य भन्दा बढि हुँदाको अवस्थालाई बाढिको रूपमा लिईन्छ । नलगाड नगरपालिकाको लागि बाढि प्रकोप नक्साङ्कन तयार पारिएको छ । यस नगरपालिकाको नदि तथा खोला क्षेत्र वरपर ७०.८% कम जोखिम २४.९ % मध्यम जोखिम र ४.३ % उच्च जोखिममा रहेका छन । भेरी तथा नलगनड नदि तथा यिनका सहायक खोला वरपर र यसको जलाधार क्षेत्रमा रहेका खहरे खोलाहरुमा बाढिको ठूलो समस्या छ । नदि वरपर रहेका वडा नं. १२, ११, १०, ९, ८, ७, ५, २, १ को डूलो भुभाग बाढिले क्षति गरेको देखिन्छ । उल्लेखित क्षतिको अवस्था चित्रमा देखाईएको छ ।

चित्र ११: नलगाड नगरपालिकाको बाढी जोखिम नक्सा

३.२.५ जोखिमको रूपरेखा

यस विधिको प्रयोगबाट नलगाड नगरपालिका क्षेत्रमा हाल विद्यमान प्रकोपहरु, ती प्रकोपहरुबाट भईरहेका र भविष्यमा हुन सक्ने समस्याको अवस्था तथा प्रकोप बाट प्रभावित र प्रभावित हुन सक्ने संकटासन्न समुदायहरुको विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका ७: नलगाड नगरपालिकाको जोखिमको रूपरेखा

प्रकोप	अहिलेको अवस्था	भविष्यमा हुनसक्ने अनुमान
बाढि, पहिरो	बर्षै पिच्छे, खेतियोग्य जमिनको कटान, घर वस्तिहरु विस्थापित, धनजनको साथसाथै खाद्यान्न र पशुपक्षिको क्षति, विद्यालय, घर आदि जोखिममा	मानवीय क्षती, आर्थिक क्षति, पशु चौपायहरुको मृत्यु, घर तथा वस्ति जोखिममा, वनजंगलको क्षति, विद्यालय जोखिममा, स्थानिय सडकले पहिरोको जोखिम बढेको, वस्ती विस्थापित हुने सम्भावना, अनुकूलनका उपायहरु तत्काल नभएकोले भविष्यमा पहिरोको प्रकोप अझ बढ्न सक्ने

सुख्वा, खडेरी	पानीका मुहान सुकेको, खेतीपाति समयमा नलाग्नु, उत्पादन घट्नु, रुख विरुवा र खेती सुक्ने गरेका, पशुपालनमा असर	उत्पादनमा कमी, खाद्यन्न संकट, भोकमरी, महामारी, जैविक विविधतामा ह्रास, मरुभूमिकरण हुन सक्ने, कुनै पनी अनुकूलनका उपायहरु नअपनाईएकाले भविष्यमा जोखिम बढ्ने संभावना रहेको छ, पशुपालन व्यवसाय संकटमा पर्न सक्ने, जडीबुटीहरु लोप हुन सक्ने तथा फलफुल उत्पादनमा कमी हुने
आगलागि	विभिन्न समयको आगलागीले वार्षिक १५० भन्दा बढि घरगोठहरु जलेर क्षति भएको, मानविय क्षति, चोटपटक लाग्नु, वनका साना विरुवा र किरा फट्याङ्गाको नास, जिवजन्तुको वासस्थानको विनाश भएको	वन जंगल विनास, पशु पंक्षी तथा वन्यजन्तुको मृत्यु तथा लोप, घाँसपातमा कमि, काठ पैदावरको समस्या
असिना	खेतिको फूल र परागसेचन प्रक्रियामा असर, फलिसकेको अन्नलाई हानी भई उत्पादनमा कमि आएको, घरपालुवा पशुपंक्षीलाई असर गरेको ।	अन्न बालि तथा फलफुलमा क्षति, बोटविरुवामा क्षति, घाँसपातमा क्षति ।
कृषिमा रोग	कृषिजन्य उत्पादन घटेको, उत्पादन भएको अन्न बचाएर राख्न नसकेको, विषादी प्रयोग गर्नुपर्दा लगानि र खर्च बढेको, विषाधिको प्रयोग गरिएको ।	भविष्यमा कृषिमा रोगहरु बढ्दै जाने, रसायनिक पदार्थको प्रयोग बढी हुने, उर्जाशिल जनशक्ति पलायन बाहिरी स्रोतबाट खाद्यान्नको आपूर्ति बढ्ने, ठुलाठुला कृषियोग्य जमिनहरु घडेरीमा परिणत हुने र शहरको विकास हुने ।
पशु रोग	पशुधनको क्षति, आम्दानीको श्रोत घट्दै गएको	पशुहरुमा तथा खेति बालिमा नयाँनयाँ अज्ञात रोग, किराहरु देखा पर्न सक्ने ।
चट्याङ्ग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु, मनोवैज्ञानीक असर	गोठ राख्ने चलन कमश हट्दै जाने, पशुचौपाया उन्नत जातको बधुवा पाल्ने कम बढ्ने छ, अत उच्च क्षेत्रमा चट्याङ्गसँगको पशुचौपाया र गोठालाको सम्मुखता घट्ने छ, ग्रामिण विद्युतीकरणसँगै अर्थिकको व्यवस्थाले घरमा चट्याङ्गको प्रभाव कम पर्ने छ ।
हावाहुरी	मकै, धान खेती नष्ट गरिदिने र उत्पादनमा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरु छाानाको उडाएको, पठनपाठन बन्द भएको, मानसिक विचलन पैदा भएको, ममर्तका लागि थप रकमको व्यवस्थापन गर्नुपरेको, फलफुलको बोटहरु भाँचिदिएको	भविष्यमा हावाहुरीका घटनाहरु वृद्धि भई कृषि क्षेत्रमा हुने क्षति बढे तापनि भौतिक पूर्वाधारमा कम क्षति पर्ने देखिन्छ ।
वन्यजन्तु आतंक	बाँदर, दुम्सी, स्यालको ख्यामा बृद्धि भएको, अन्नवाली, तरकारी वाली र फलफुल खेती नोक्सान गर्ने गरेको । घरपालुवा जनावरहरु गोठालो गएको अवस्थामा बाघ, चितुवाले बाखाहरु खाइदिएको, स्थानीयहरुलाई मनोवैज्ञानिक असर परेको ।	बाँदर, दुम्सी, स्यालको संख्यामा बृद्धि हुनेक्रम बढ्दै गएमा बस्ती स्थानान्तर हुनसक्ने देखिन्छ ।
मानव रोग	आँउ, भाडापखाला, टाईफाइड, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आदीको संक्रमणमा वृद्धि, गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालकले क्षमता अनुसारको कार्य सम्पादन गर्न नसक्ने, मानसिक विचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु, दक्ष स्वास्थ्य जनशक्तिको माग बढ्नु, स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरुमा भीड हुनु, खर्चमा वृद्धि हुनु, घरभित्र हुने वायु प्रदुषणका कारणले खाना बनाउने समयमा घरभित्र धेरै समय बिताउने गृहिणी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा (ज्येष्ठ नागरिक), विद्यार्थीलाई श्वासप्रश्वास सम्बन्धी समस्या बढ्दै गएको छ ।	चाउचाउ, फ्रुटी, चिसो पियपदार्थहरुको प्रयोगले सबै स्थानियहरु, विशेष गरी महिला तथा बालबालिकामा नकारात्मक प्रभाव पर्न सक्छ । दूषित खाद्य पदार्थको उपभोगबाट उत्पन्न हुने रोगहरुको फैलावट बढ्नेछ, सुनौला हजार दिनका आमाहरु सुरक्षित पोषण नपाएर कमजोर हुने, गर्भमै बच्चा मर्ने, रक्तअल्पता हुने जस्ता समस्याबाट ग्रसित हुनेछन्, बच्चाहरु कुपोषित हुन सक्नेछन् । प्रदुषणजन्य रोग बढ्नेछ, स्वास्थ्य सेवाको पनि विस्तार हुनेछ, स्वास्थ्य सेवामा मानिसहरुको पहुँच वृद्धि हुनेछ, खर्च वृद्धि हुनेछ । महिलाहरुलाई पाठेघर सम्बन्धीको समस्या बढ्दै जाने देखिन्छ ।
हिउ, तुषारो	बेमौसमी हिमपात र तुषारोले गर्दा हिमाली तथा उच्चपहाडी भेगको अन्नवाली र आलुखेती को उत्पादनमा कमी आएको ।	अनियमित हिमपात र तुषारो को कारण हिमाली तथा उच्चपहाडी क्षेत्रको वसाई विस्थापित हुने देखिन्छ ।

३.२.६ संकटासन्न वर्ग तथा समुदाय पहिचान

प्रकोपले सिर्जना गरेका असरहरू विश्लेषण गरी उमेर समुह, लिंग, सामाजिक स्तर, वर्ग र जातजाती अनुसार पर्ने र पारेको प्रभावहरूमा छलफल गरियो । प्रकोपका असरहरूले समुदायका वर्ग, जातजातिमा के कस्ता प्रभाव पारेका छन् र ति प्रभावहरू कुन समुहमा बढि असर गर्दछन् भन्ने सवालहरूमा छलफल गरि सबै भन्दा उच्च असर पार्ने लाई ३, मध्यमलाई २ र न्यून असर गर्नेलाई १ अंक दिएको थियो ।

तालीका ८ : संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समुहहरूको पहिचान

प्रकोप	प्रकोपका असरहरू	संकटासन्नटा वर्ग													जम्मा	
		उमेर समूह				लिंग		वर्ग			सामाजिक स्तर		जातजाती			
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	अपांगता भएका व्यक्ति	एकलमहिला	दलित	जनजाति		बा.क्षोठ.
बाढि	आवतजावतमा अवरुद्ध, उत्पादनशिल जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
पहिरो	आवतजावतमा अवरुद्ध, उत्पादनशिल जग्गा क्षति, घर र खेतीयोग्य जग्गा क्षति, सामाजिक संरचना क्षति ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
सुख्खा खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी सृजना हुनु । पानीका मुहान सुक्नु । वन पैदावार सुक्नु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
आगलागी	वन्यजन्तु को वासस्थान नाश हुनु । महत्वपूर्ण तथा लोपोन्मुख जडिवुटि नाश हुनु । पानीका मुहान सुक्नु । वन पैदावारको पुनउत्पादनमा कमी हुँदै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
असिना	वन्यजन्तुको वासस्थान नाश हुनु । फलफूल, अन्नवाली, तरकारी खेती नष्ट हुनु । पशुपालनको चरिचरणमा अवरोध हुनु । घरका छाना भत्किनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
कृषिमा रोग	उत्पादनमा कमी हुनु । भोकमरी पर्नु । स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
पशुरोग	पशुधनको क्षति हुनु । आम्दानीको श्रोत घट्टै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
चट्याङ्ग	मानवीय र भौतिक संरचनाको क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
वन्यजन्तु आतंक	मानवीय र कृखुरा, पशुचौपाहरु क्षति हुनु । मानसिक त्रास बढ्दै जानु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
मानव रोग	बर्षेनी आँउ, पखाला, निमोनिया, आँखा पाक्ने रोग आउनु । महिलाहरुको पाठेघर सम्बन्धिको समस्या बढ्दै जानु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
हिउ, तुपारो	अन्नवाली र तरकारी खेती नष्ट हुनु आवतजावतमा समस्या हुनु, पशुपालनमा समस्या हुनु, जिविकोपार्जमा समस्या हुनु ।	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८
हावाहुरी	घर, गोठको छाना क्षति हुनु, बिचालयको छाना क्षति हुनु, बिद्यार्थि, कर्मचारीहरुलाई आवतजावतमा कठिन हुनु, मनोवैज्ञानीक असर पर्नु	३	१	१	३	२	१	३	२	१	३	२	३	२	१	२८

प्रकोप	प्रकोपका असरहरू	संकटासन्नता वर्ग												जम्म
		३ ६	१ २	१ २	३६	२ ४	१ २	३ ६	२ ४	१२	३६	२४	३ ६	
	नोट : १ - न्यून, २ - मध्यम, ३ - उच्च													

माथि उल्लेखित संकटासन्नवर्ग तथा सामाजिक समुहहरूको तालिका बाट यो स्पष्ट हुन्छ की स्थानीय स्तरमा देखापरेका तथा महसुश गरेका विभिन्न खालका प्रकोपहरूले स्थानीय स्तरका बालबालिका, बृद्धवृद्धाहरू, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र दलित समुदायहरूलाई अधिकतम असर पार्ने गरेको देखिन्छ। यस्ता प्रकोपको असर उमेर समुहमा बालबालिका र बृद्धवृद्धाहरूमा उच्च, त्यस्तै लिंगको आधारमा महिलामा उच्च, वर्गको आधारमा विपन्नमा उच्च, सामाजिक स्तरको आधारमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिमा उच्च र जातजातीको आधारमा दलितमा उच्च रहेको छ। नगरपालिकाका वडा तथा समुदायमा देखापरेका सबैखालका प्रकोपहरूले स्थानीय जनजिवन, जिविकोपार्जन लाई प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको छ।

३.२.७ प्रकोपको प्राथमिककरण

यस विधिको प्रयोगबाट ऐतिहासिक घटनाक्रम तथा प्रकोप नक्शाकनबाट पहिचान गरिएका नलगाड नगरपालिका अर्न्तगतका १३ वडामा रहेका विभिन्न जलवायुजन्य प्रकोपहरू मध्ये सबैभन्दा बढी असर तथा प्रभाव पारेको प्रकोप कुन हो भनी स्तरीकरण गर्दै विश्लेषण गरिएको थियो।

यस नलगाड नगरपालिका ऐतिहासिक समयरेखा र छलफलको आधारमा देखिएको विभिन्न प्रकारका जलवायुजन्य तथा गैह्रजलवायुजन्य प्रकोपहरूले सबै भन्दा बढी जिविकोपार्जनमा पारेको असर र प्रकोपको वारम्बारता साथै त्यसको असरको लेखाजोखा गरी जोखिम तथा प्रकोपको विश्लेषण गर्न तालिका नं. ९ मा जोडाविधीको प्रयोग गरि प्रकोप स्तरिकरण गरिएको छ।

तालीका ९: प्रकोपको स्तरिकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो	आगलागी	चट्याड	हावाहुरी	असिना	खडेरी	वन्यजन्तु आतंक	मानव रोग	हिउ, तुषारो	पशुरोग	कृषिमा रोग
बाढी		बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
पहिरो			पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
आगलागी				आगलागी	आगलागी	आगलागी	खडेरी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी
चट्याड					चट्याड	असिना	खडेरी	चट्याड	चट्याड	चट्याड	पशुरोग	कृषिमा रोग
हावाहुरी						असिना	खडेरी	वन्यजन्तु आतंक	हावाहुरी	हावाहुरी	पशुरोग	कृषिमा रोग
असिना							खडेरी	असिना	असिना	असिना	असिना	असिना
खडेरी								खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी
वन्यजन्तु आतंक									वन्यजन्तु आतंक	वन्यजन्तु आतंक	पशुरोग	कृषिमा रोग
मानव रोग										हिउ, तुषारो	पशुरोग	कृषिमा रोग
हिउ, तुषारो											पशुरोग	कृषिमा रोग
पशुरोग												कृषिमा रोग
कृषिमा रोग												
जम्मा अङ्क	११	१०	८	४	२	७	९	३	०	१	५	६
स्तर	१	२	४	८	१०	५	३	९	१२	११	७	६

समुदाय र नगरपालिका स्तरिय कार्यक्रममा भएको व्यापक सहभागितामूलक छलफलबाट माथि उल्लेखित तालिका अनुसार यस नगरपालिकामा मुख्य गरी क्रमस बाढि, पहिरो, खडेरी, आगलागि, असिना, कृषिमा रोग, पशुमा रोग, चटयाङ्ग, वन्यजन्तु आतंक, हावाहुरी, हिउतुषारो र मानवरोग को प्रभाव देखिन्छ । नलगाड नगरपालिका को कमजोर भुवनावट, अग्ला तथा ठूलाठूला पहाड, भौगोलिक विगठता रहेको र अनियमित वर्षाका कारण पहिरो र बाढिले वर्षेनी खेतीयोग्य जग्गाजमिन र मानविय क्षति हुने गरेको पाईन्छ । मौसमि तथा बेमौसमि तरकारी खेती र अन्नवाली लाई सुख्खा खडेरीले अधिकतम असर गर्ने गरेको छ ।

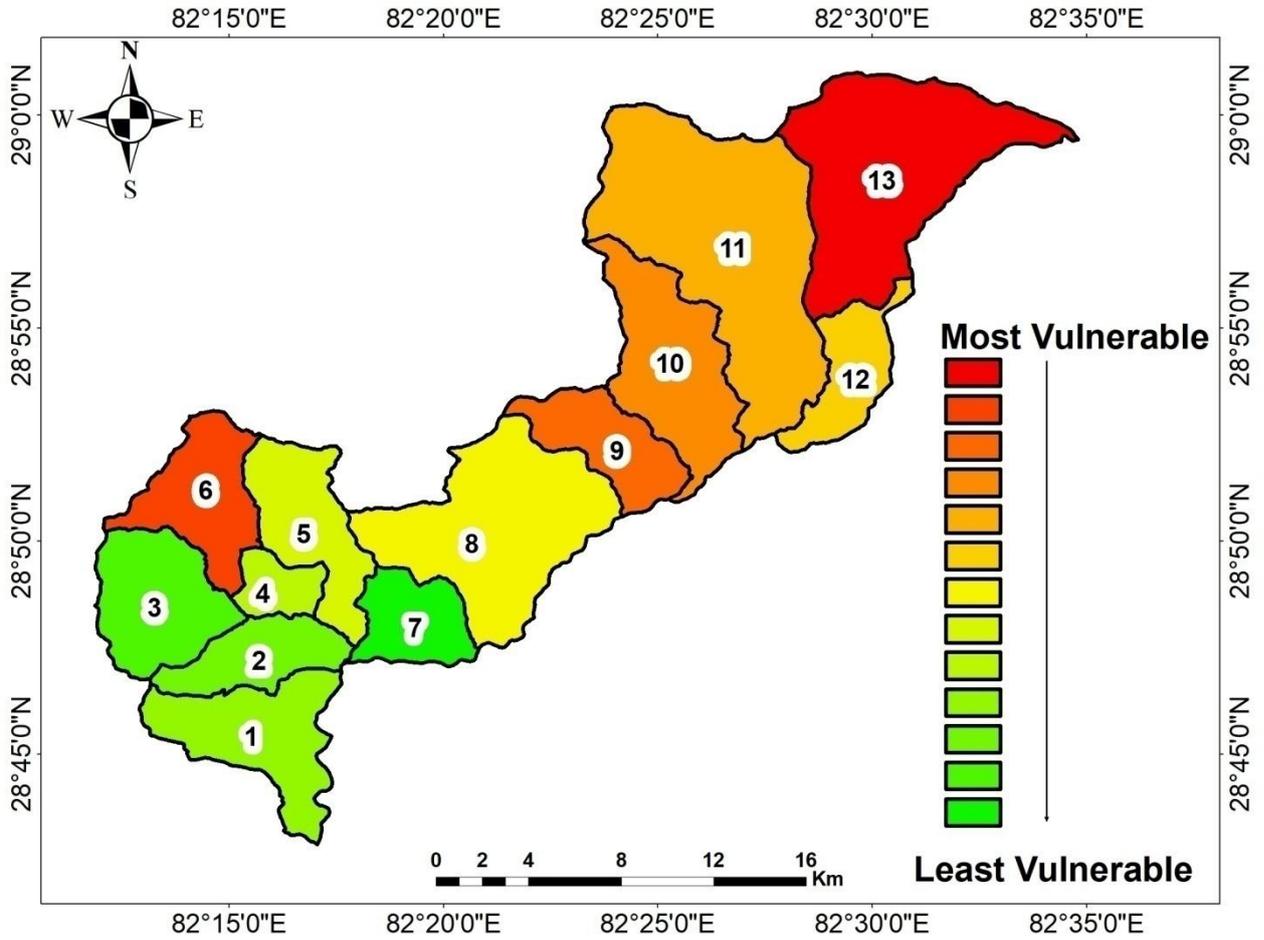
३.२.८ वडाको जोडागत जोखिम स्तरीकरण

यस नलगाड नगरपालिकाका हरेक वडाहरुमा प्राकृतिक तथा गैह्रप्राकृतिक रूपले सिर्जित प्रकोपहरुले सङ्कटासन्न वर्ग तथा समुदायहरुलाई पारेको असर पहिचान गरी विश्लेषण गर्दा मुख्यतया आर्थिक रूपले विपन्न, सामाजिक रूपमा पिछडिएका समुदायहरु र बालबालिकाहरु बढी सङ्कटासन्न रहेको पाईएको छ । यस क्रममा सङ्कटासन्नतायुक्त र सुरक्षित स्थान, भौगोलिक, सामाजिक संरचना, प्रकोपका घटनाबाट विगतमा भएको क्षतिको आँकलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापनका अवसर र चुनौती जस्ता विषयको अध्ययन गरिएको छ । उक्त विधिको नतिजालाई (तालिका नं. १०) मा प्रस्तुत गरिएको छ

तालीका १०: वडाहरुको जोडागत जोखिम स्तरिकरण

वडा नं.	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
१		१	१	४	५	६	१	८	९	१०	११	१२	१३
२			२	४	५	६	२	८	९	१०	११	१२	१३
३				४	५	६	३	८	९	१०	११	१२	१३
४					५	६	४	८	९	१०	११	१२	१३
५						६	५	८	९	१०	११	१२	१३
६							६	६	६	६	६	६	१३
७								८	९	१०	११	१२	१३
८									९	१०	११	१२	१३
९										९	९	९	१३
१०											१०	१०	१३
११												११	१३
१२													१३
१३													
प्राप्त अंक	३	२	१	४	५	११	०	६	१०	९	८	७	१२
स्तर	१०	११	१२	९	८	२	१३	७	३	४	५	६	१

माथि उल्लेखित तालिका अनुसार उच्च जोखिमका वडाहरु क्रमस पहिलो वडा नं.१३ दोश्रो वडा नं. ६ तेश्रो वडा नं.९ , चौथोमा वडा नं.१० पाँचौमा वडा नं. ११, छैठौमा वडा नं. १२, सातौमा वडा नं. ८, आठौमा वडा नं. ५, नवौमा वडा नं. ४, दशौ वडा नं. १, एघारौ मा वडा नं. २, बाह्रौ मा वडा नं. ३ र वडा नं.७ पर्दछन् ।

चित्र १२: वडागत संकटासन्न नक्सा

तालिका ११ वडा प्राथमिकीकरण को पुस्त्याई

वडा	प्राथमीकीकरण	पुस्त्याईका आधार
१३	१	भौगोलिक विकटता, अग्लाअग्ला पहाड, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी, वनक्षेत्र संग जोडिएको बस्ती, अग्ला पहाडहरुमा हिउ पर्ने गरेको । सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । खहरेखोलाहरु संगै जोडिएका पातलो बस्तीहरु, पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्गको उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
६	२	भिरालो बस्ती, भौगोलिक विकठता, उत्पादनशिल भुभागको कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती । सबै गाउ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्गको उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
९	३	भौगोलिक विकठता, भिरालो बस्ती । उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, अग्ला पहाडहरुमा हिउ पर्ने गरेको । सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्गको उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी ।
१०	४	भौगोलिक विकठता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, थोरै समथर भुभाग । सबै गाउ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्गको उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
११	५	भौगोलिक विकटता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, अग्ला पहाडहरुमा हिउ पर्ने गरेको । सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्गको उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुच । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी

१२	६	भौगोलिक विकटता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, अग्ला पहाडहरुमा हिउ पर्ने गरेको । सबै गाउ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुच । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी ।
८	७	भौगोलिक विकठता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, सबै गाउ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
५	८	भौगोलिक विकठता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, अग्ला पहाडहरुमा हिउ पर्ने गरेको । सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी । नरसिंहगाड हाईड्रोपावर क्षेत्र संग जोडिएको ।
४	९	भौगोलिक विकटता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
१	१०	भौगोलिक विकठता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुँचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
२	११	भौगोलिक विकटता, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुँचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
३	१२	भौगोलिक विकठता, अग्लाअग्ला पहाड, भिरालो बस्ती, उत्पादनशिल भुभाग कमी । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । बाढि, पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुचमा कमी । सेवाप्रदायक संस्थामा पहुँचमा कमी
७	१३	भौगोलिक विकठता, भिरालो बस्ती । वन क्षेत्रसंग जोडिएको बस्ती, सबै गाउँ समुदायहरु पहिरोले प्रभावित । बाढि, पहिरो, आगलागि असिना, वन्यजन्तु, हुरीवतास, हिउ, तुषारो, चट्याङ्ग को उच्च जोखिम, यातायात र संचारको पहुँच । सेवा प्रदायक संस्थामा पहुँच । मुख्य केन्द्र तथा बजार । नगरपालिकाको कार्यालय तथा अन्य कार्यलय रहेको ।

३.२.९ प्रकोप तथा जोखिम विश्लेषण

समग्र नगरपालीकामा रहेको प्रकोपको प्रभाव, प्रकोपको प्रभावित क्षेत्रहरु विश्लेषण गर्नुका साथै भविष्यमा प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रकोपले पार्न सक्ने जोखिमको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरुको स्तर लाई १ देखी ४ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो जसमा १ भन्नाले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र ४ भन्नाले सबैभन्दा उच्च प्रभाव तथा प्रयास भन्ने बुझिन्छ । यसरी प्रभावको स्तर, प्रकोप हुन सक्ने जोखिम र प्रभाव पार्न सक्ने जोखिमहरुको अंक भारलाई गुणाक गरी प्रकोपको जोखिमको स्तर तय गरिएको थियो ।

तालीका ११: प्रकोपको अवस्था तथा जोखिम हरुको विश्लेषण

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरु	असरको गम्भिरता	प्रकोप हुन सक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	स्कोर
बाढि, पहिरो	खेतीयोग्य जमिन कटान हुनु	३	३	३	२७
	घर, गोठ क्षति हुनु	२		२	१२
	मानवीय क्षति हुनु	३		३	१८

प्रकोप	असर तथा प्रभावहरु	असरको गम्भिरता	प्रकोप हुन सक्ने सम्भावना	असरको सम्भावना	स्कोर
	चौपायाहरुको क्षति हुनु	३		३	२७
	भोलुङ्गे र काठेपुल क्षति हुनु	२		२	१२
	पानी घट्ट बगाएर क्षति हुनु	३		३	२७
	आवातजावात अवरुद्	२		३	१८
सुख्खा, खडेरी	उत्पादनमा कमी हुनु	३	२	३	१८
	पानीका मुहान सुक्नु	२		२	८
	पुर्नउत्पादनमा कमी	२		२	८
	खाद्यान्न अभाव तथा भोकमरी हुनु	२		२	८
	मानव रोग, पशुरोग र कृषिमा रोग तथा महामारी बढनु ।	२		२	८
आगलागि	वोटविरुवा नष्ट हुनु	२	२	२	८
	महत्वपूर्ण जटिवुडि नष्ट हुनु तथा लोप हुनु	२		२	८
	वन विनास हुनु	३		३	१८
	भु.क्षय हुनु	३		३	१८
	पहिरो आउनु	३		३	१८
	वन्यजन्तुहरुको बासस्थान नास हुनु	३		३	१८
	अग्ला पहाडहरु बाट ढुंगा खस्नु	१		१	२
असिना	अन्नवाली, तरकारीखेती र फलफूल नष्ट हुनु	३	१	३	९
	अन्नपातको अभाव हुनु	३		३	९
	स्थानीय वीउविजन लोप हुनु	२		२	४
	वन्यजन्तुहरुको बासस्थान नास हुनु	२		२	४
कृषिमा रोग	जिविकोपार्जनमा समस्या हुनु	२	२	२	८
	अन्नको अभाव हुनु	२		२	८
	स्थानीय तथा रैथाने वीउविजन लोप हुनु	१		१	२
	भोकमरी सृजना हुनु	२		२	६
पशुमा रोग	ख्याउटे तथा रोगि पशुहरुको जन्मिनु	१	१	१	१
	स्थानीय तथा रैथाने जातका पशुहरु लोप हुनु	२		२	४
चट्याङ्ग	मनोवैज्ञानिक असर हुनु	२	१	२	४
	भौतिक संरचनाको क्षति हुनु	१		१	१
	चौपायाहरुको क्षति हुनु	१		१	१
	मानविय क्षति हुनु	३		३	९
वन्यजन्तु आतंक	मानविय क्षति हुनु	३	१	३	९
	त्राहित्राहि बस्नु	२		२	४
	घरपालुवा चौपाय र कुखुराहरु नोक्सान हुनु	२		२	४
	स्वतन्त्रपूर्वक हिडडुल गर्न कठिन हुनु	१		१	१
	अन्नवाली, तरकारीवाली र फलफूलहरु क्षति हुनु	२		२	४
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारी खेती र फलफूल खेती नष्ट हुनु	२	१	२	४
	स्थानीय समुदायका घरका छानाहरु क्षति हुनु	१		१	१
	विद्यालयका छाना क्षति हुनु	१		१	१
	रुखहरु ढलेर बाटो अवरुद् हुनु	१		१	१
मानव रोग	मानीस अस्वस्थ हुनु	१	१	१	१
	खर्च बढनु, जिविकोपार्जमा समस्या हुनु	१		१	१
हिउ तुषारो	अन्नवाली र तरकारी खेती क्षति हुनु	१	१	१	१
	आवत जावत तथा हिडडुल अवरुद् हुनु	१		१	१

माथि उल्लेखित प्रकोपको अवस्था र अनुकूलनका प्रयासको अवस्था लाई विश्लेषण गर्दा भौगोलिक विकटता र अनियमित वर्षाको कारण खहरेखोलाहरुले धनजन र सामाजिक भौतिक संरचनाहरुलाई क्षति गर्ने गरेकोले अन्य प्रकोपहरुको तुलनामा बाढि, पहिरो, खडेरी, आगलागि र असिनाले मानविय जिवनयापनमा अधिकतम असर पारेको

देखिन्छ, तसर्थ स्थानीय तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग र समन्वयमा अनुकूलनका कृयाकलापहरु तत्काल कार्यान्वयन गर्न नगरपालिका र वडा तथा स्थानीय समुदायले प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

३.२.१० जीविकोपार्जनका स्रोतहरु माथिको प्रभाव विश्लेषण

प्राथमिकीकरणमा परेका जोखिमहरुलाई एकातर्फ र जीविकोपार्जनका स्रोतहरुलाई अर्कोतर्फ राखि सहभागिमूलक विधी द्वारा प्रत्येक जीविकोपार्जनका स्रोतहरुलाई प्रत्येक प्रकोपले पारेको प्रभावसँग तुलना गरि क्षति पुऱ्याउदैन, थोरै क्षति, केही क्षति र धेरै क्षतिको आधारमा ०, १, २, र ३ अंक क्रमशः प्रदान गरि सोही बमोजिम तलको तालिका मा विश्लेषण गरिएको छ ।

तालीका १३: जीविकोपार्जनका स्रोतहरुमा प्रभाव विश्लेषण

क्र.सं.	प्रकोपहरु	बाढि	पहिरो	सुख्खा खडेरी	आगलागि	असिना	कृषिमा रोग	पशुमा रोग	चट्याङ्ग	वन्यजन्तु आतंक	कुल अङ्क
	जीविकोपार्जनका स्रोतहरु										
१	प्राकृतीक स्रोतहरु										
१.१	जमीन	२	३	३	३	०	१	१	०	०	१३
१.२	पानीको स्रोत	३	३	३	२	०	२	२	०	०	१५
१.३	वन जङ्गल	३	३	३	३	१	०	०	१	०	१४
१.४	वन्यजन्तु	१	२	३	३	२	१	०	१	०	१३
१.५	जडीबुटी	३	३	३	३	१	०	०	०	०	१३
२	भौतीक स्रोतहरु										
२.१	सडक, बाटो	३	३	१	१	२	०	०	०	०	१०
२.२	खानेपानी	३	३	३	३	१	०	०	०	०	१३
२.३	विद्युत	३	३	३	१	१	०	०	१	०	१२
२.४	सिँचाइ	३	३	३	१	१	०	०	०	०	११
३	आर्थिक सम्पत्ती										
३.१	कृषि	२	२	३	१	२	३	०	०	१	१४
३.२	पशु पालन	१	१	३	२	१	१	२	०	१	१२
३.३	रोजगार	१	१	१	१	०	१	१	०	०	६
३.४	व्यापार तथा उद्यम	१	१	१	१	०	१	१	०	०	६
४	सामाजिक स्रोतहरु										
४.१	सामुदायिक भवन	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८
४.२	विद्यालय र स्वास्थ्य चौकी	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८
४.३	आमा समुह, बाल क्लव, कृषि समुह	२	२	१	१	१	०	०	१	१	९
५	मानविय सम्पत्ती										
५.१	कर्मचारी	२	२	१	१	१	०	०	१	०	८

जीविकोपार्जनका स्रोतहरुमाथिको प्रभाव विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा बढी असर वनमा परेको देखिन्छ, र क्रमशः पानीका मुलहरु, मानवीय तथा सिँचाइमा परेको देखियो । जोखिमहरुको विश्लेषण गर्दा बाढी र कटान/पटानले सबै भन्दा बढी असर गरेको देखिन्छ । अगलाअगला पहाडहरुमा हिउपर्ने र स्थानीय बसोवास, रहनसहनमा प्रत्यक्ष असर पारेको छ । यसबाट जलवायु परिवर्तनका कारण बाढी, खोला र नदी कटान, खोला र नदिले बालुवा माटो थुपर्ने, र खडेरीले सबै स्रोतमा बाढि असर पारेको देखिन्छ ।

३.२.११ विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

परीमार्जीत स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको खाका २०७६ ले दस वटा विषयगत क्षेत्र र यस विधिबाट नलगाड नगरपालिकामा विगत ३० वर्ष पहिले देखि हालसम्म जलवायुमा देखिएको परिवर्तनले विभिन्न क्षेत्रगत प्रभाव तथा हालको अवस्था र भविष्यको अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ । पहिलेको अवस्थाबाट वर्तमान अवस्थामा भएको परिवर्तन र भविष्यमा पार्न सक्ने नकारात्मक असरको चित्रण गरिएको छ । जसले जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक असरबाट अनुकूलित हुन गर्नुपर्ने कामहरुको प्राथमिकीकरण र लेखाजोखा गर्न मद्दत भएको छ ।

तालीका १४ : विषयगत क्षेत्रमा पारेको प्रभाव

३० वर्ष भन्दा अगाडीको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	भविष्यको अनुमान
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा		
प्रयाप्त पानी र परम्परागत सिचाईको अवस्था अव्यवस्थित थियो । खेतबारी उर्वराशक्ति राम्रो थियो, अधिकतम प्रांगारिक र गोठे मलको प्रयोग गरिन्थ्यो । स्थानीय जातको वीउको प्रयोग । धान, गहुँ, मकै, कोदो, आलु राम्रो फल्यो, पानी धेरै तथा समयमा पर्‍यो । वातावरण स्वच्छ थियो । स्थानीय जातका पशुपालन गरिन्थ्यो । चौपायहरु धेरै पाल्ने चलन थियो ।	कुलो सिचाईको व्यवस्था व्यवस्थित हुँदै गरेको । खेतबारीमा रासायनिक मलको अत्याधिक प्रयोग हुने गरेको । उन्नत खेती र वीउविजनको प्रयोग । अन्न वालीमा आधुनिकता तिर उन्मुख भएको । पानी समयमा नपर्ने, बाढि पहिरोले खेत बगाउने, मिचाहा प्रजाती देखा परेको । मिचाहा प्रजाति नियन्त्रणको लागी औषधिको प्रयोग । उन्नत जातको पशुपालन शुरु गरिएको । गाइवस्तु पाल्ने चलन कम हुँदै गएको छ ।	पक्की तथा व्यवस्थित सिचाई कुलो निर्माण । पानीका मुहानहरु सुक्ने संभावना । प्रांगारिक मलको प्रयोग घट्ने तथा रासायनिक मलको प्रयोग बढ्ने र किटनाशक विषाधिहरुको अत्यधिक प्रयोग हुने । स्थानीय वीउविजनको लोप हुने । खाद्यान्न अभाव तथा भोकमरी हुन सक्ने । बाढि, पहिरोले खेतियोग्य जमिनमा धेरै क्षति गर्न सक्ने, पानीको समस्या भन बढ्दै जानसक्छ जसले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी आउनेछ । स्थानीय प्रजातिको पशुचौपाय लोप हुनसक्ने । उन्नत जातका पशुपालनमा वृद्धि हुने ।
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण		
९० प्रतिशत भु-भाग वनले ओगटेको, घना जंगल थियो जंगली जनावर र चराचुरुङ्गीहरु प्रसस्त देख्न पाईन्थ्यो । प्रयाप्त मात्रामा जनावर र चराचुरुङ्ग देख्न पाईन्थ्यो । जडीवुटीमा हरो, बरो, अमला, सिन्कौले, चिराईतो आदि प्रयाप्त पाईन्थ्यो ।	वनको घनत्वमा कमी तथा पातलो हुँदै गएको वन्यजन्तुहरु लोप भैसकेको छिटफुट स्याल, मृग, घोरल देखिने गरेको र बाँदर, दुम्सिको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ । स्याल, मृग र बाँदर बाहेक सबै वन्यजन्तु लोप हुँदै गएको । हरो, बरो, अमला, दालचिनी, लोक्ता बाहेक सबै लोप भएको ।	वन पातलो हुँदै जाने क्रम नरोकिए जैविक विविधतामा कमी आउन सक्नेछ, । जनावर र चराचुरुङ्गहरु लोप भएर देख्न नपाईने । जनावरहरु पूर्णरूपमा लोप हुने, पशुपक्षी सकिने, जडीवुटी पनि पूर्णरूपमा लोप हुने र बादरको संख्यामा वृद्धि हुने । सबै खालका जडिवुटीहरु लोप भएका हुनेछन् ।
जलस्रोत तथा उर्जा		
पानीका मूल तथा मुहानहरु प्रयाप्त थिए र पानीको श्रोत राम्रो । आकाशे पानी समय समयमा पर्दथ्यो । घना जंगल थियो, दाउरा, घाँस नजिकै पाईन्थ्यो । दाउरा र टुकी वत्तीको प्रयोग गरिन्थ्यो । पानी धेरै पर्ने गर्थो । पानी घट्टको प्रयोग ।	वन पातलो तथा भुकम्पको कारण पानीको मुहानहरु चाँडै सुक्ने गरेको । हाल ऊर्जाको रूपमा सोलार वत्ती, छिटफुट एल.पी.ग्याँस को बढी प्रयोग गरिन्छ । जंगल मासिदै तथा पातलो हुँदै गएकोले घाँस दाउरा पाउन धेरै टाढा जानुपरेको । सामुदायिक वन संरक्षणमा वृद्धि भएको । सोलार वत्ती र विद्युतको प्रयोग हुने गरेको । पानी घट्टको प्रयोग कम हुँदै गएको र सेलरमिल को प्रयोग बढेको ।	वर्षेनी भुकम्प को पराकम्पन र वनको चापमा वृद्धि भईरहेकोले सुख्खा खडेरी, खण्डवृष्टि, अतिवृष्टि हुने अवस्था आउन सक्छ । पानीको मुहानहरु सुक्दै जान्छन्, भविष्यमा जमिन मुनिको पानी सुक्न सक्ने सम्भावना । वन जंगल इतिहासमा मात्रै सिमित रहने, जंगल सखापै हुने, दाउरा घाँस नपाउने, खडेरी तथा मरुभूमि हुन सक्ने । सोलार र बिजुलीको अधिकतम प्रयोग भई नयाँ नयाँ ऊर्जाको अविष्कार हुनेछन् । लघु विद्युत आयोजना र राष्ट्रिय प्रसारण निर्माण हुन सक्ने र प्रयाप्त विद्युतिय सुविधा हुने ।
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई		
विषादी रहित पोषणयुक्त भोजन हुन्थ्यो । ताजाताजा फलफुल, माछा, मासु, दुध, दही, घ्यू, मह, आदि प्रयाप्त पाईन्थ्यो । मानव रोग कमी, स्वास्थ्य चौकी थिएन । प्राकृतिक उपचार, जडीवुटी, धामीभाँको व्यापक प्रयोग गरिन्थ्यो । औँलो, भाडा पखाला जस्ता रोगहरु धेरै देखिन्थ्यो । धामी, भाँकी तथा आयुर्वेदिक औषधीको अत्याधिक प्रयोग ।	अधिकतम रासायनिक तथा खाद्यमलको प्रयोग, नयाँ नयाँ रोगहरु देखा परेको, मानव स्वास्थ्यमा असर । स्वास्थ्य चौकी तथा उपचार गर्ने ठाउँको व्यवस्था बढ्दै गएकोले मान्छेको स्वास्थ्यमा सुधार हुँदै गएको । हाल स्वास्थ्यकर्मीको संख्यामा वृद्धि, चेतनामा वृद्धि भईरहेको छ । प्रेसर, सुगर, हाड जोर्नि, मृगौला जस्ता रोगहरु धेरै मानिसमा देखा परेको, धामी भाँकी हरु द्वारा उपचारमा कमी साथै अस्पताल र स्वास्थ्य चौकामा उपचार गर्नेको सङ्ख्यामा वृद्धि ।	रासायनिक विषाधिको प्रयोग भएको खाद्यान्नले नयाँ नयाँ रोगहरु देखा पर्नेछ । मानीस ख्याउटे, पुडका, अपाङ्ग हुने र महिलाको पाठेघर समस्या साथै गर्भ तुहिने हुन सक्छ । ठुलाठुला स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्थापना हुन सक्ने । अस्पतालको पहुँचमा वृद्धि सँगै वडा स्तरमा अस्पतालको व्यवस्था हुन सक्ने । एम्बुलेन्स सुविधा उपलब्ध हुन सक्ने । नयाँनयाँ रोगहरु देखा पर्ने । समुदायहरुमा व्यवस्थित गाउघर क्लिनिक स्थापना हुनेछन् ।
जलवायु जन्य प्रकोप न्यूनीकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन		

समयमा वर्षा हुन्थ्यो, तापक्रम समय अनुकूलन थियो, उर्वराशक्ति प्रसस्त थियो, पानीको स्रोतहरू प्रसस्त थियो हावापानीको प्रभावका कारण उत्पन्न रोगहरू कम थियो । वन विनास थिएन, बाढी कम हुन्थ्यो । वन्यजन्तु प्रसस्त थिए, जडीवुटी प्रचुर मात्रामा पाईन्थ्यो समयमा पानी पर्ने तर पहिरोको जोखिम कम थियो	वर्षा ढिलो हुने गरेको छ । तापक्रम वृद्धि, उर्वराशक्ति घट्दै गएको, पानीका स्रोतहरू सुक्दै गएको रोगको मात्रा बढेको वन विनासमा वृद्धिका कारण बाढी तथा पहिरोको प्रकोप रहेको वन्यजन्तुको संख्यामा कम पानी कम पर्ने हुदा बाढि र पहिरोले क्षति पुऱ्याएको छ ।	अतिवृष्टि तथा अनावृष्टि हुन सक्ने । प्रतिकूल तापक्रम, उत्पादनको सम्भावनामा कमि, पानीका स्रोतहरू कहाँ थिए भनेर खोज्नु पर्ने अवस्था भन बढने सम्भावना, सबै मानव रोगि हुने सम्भावना । वन सम्पदाको अस्तित्व खतरामा, वन्यजन्तु लोप हुने सम्भावना, जडीवुटी नरहने सम्भावना, अग्ला पहाड तथा हिमश्रृंखलाहरूमा व्यापक रूपमा पहिरोले क्षति गरेको हुनेछ ।
स्थानीय ग्रामिण तथा शहरी वस्ती		
जनसंख्या कम थियो । पातलो वस्ती थियो । सरकारी कार्यालयहरू टाढा थिए सामान्य गोरेटो बाटोको व्यवस्था थियो । सामान्य माटोढुंगा र काठले बनेका घरहरू थिए, खानेपानी योजना तथा विद्यालयहरू थिएन ।	पक्की घरहरू निर्माणका कामहरू बढिरहेको । सरकारी कार्यालय र गैसस हरूको कार्यालय स्थापनाको क्रम बढेको गाँउ तथा वस्ती स्तर सम्म मोटरबाटो विस्तारको कार्य भैरहेको । घरको सङ्ख्यामा वृद्धि भएका छ । खानेपानी योजना सञ्चालनमा छन । सामान्य मोटर बाटोको निर्माण भएको छ । विद्यालय भवनको निर्माण भएको छ ।	बढेको शहरिकरणले खेतीयोग्य जग्गा कम हुदै जानेछ । समुदायको पायक पर्ने गरि सरकारी तथा गैसस हरू नजिक रहने र भौतिक संरचनामा व्यापकता रहने । गाँउ तथा समुदायमा पक्की बाटो हुने । प्रयाप्त यातायात सुविधा रहने छ । पक्की घर, पक्की बाटो, विद्यालयको पूर्वाधारमा वृद्धि, खानेपानी तथा सिँचाइको राम्रो व्यवस्था हुनसक्ने छ ।
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार		
परम्परागत जिवन शैली थियो । कुनैपनी उद्योग स्थापना भएका थिएनन । सडक तथा यातायातका साधनहरू नभएकाले हिडेर नै आवतजावत गरिन्थ्यो ।	स्थानीय स्तरमा वडा तथा समुदायहरू सम्म कच्ची सडकहरूको ट्याक खोलिएका सामान्य ससाना उद्योगहरू स्थापना हुन थालेका छन् ।	गाउगाउ तथा वस्तीस्तर सम्मका सबै बाटोहरूमा कालोपत्रे गरिएको हुनेछ । ठूलाठूला उद्योगहरू स्थापना भई रोजगार सृजना हुनेछन् ।
पर्यटन एवं प्राकृतिक एवं सास्कृतिक सम्पदा		
पर्यापर्यटनको पहिचान थिएन	पर्यापर्यटनका लागि ओभ्हेलमा परेका सांस्कृतिक सम्पदाहरूको खोजी भैरहेको छ ।	नगरपालिका स्तरका प्राकृतिक तथा सास्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण तथा संवर्धन हुदा आन्तरिक र बाह्य पर्यटकहरूको गन्तव्य हुनेछ ।
लैङ्गिक समानता सामाजिक समावेशिकता, जिविकोपार्जन र शुशासन		
सरल जिवन शैली थियो । सामाजिक कार्यका अधिकतम जनश्रमदान गरिन्थ्यो । सर्वसम्मत र सामाजिक सम्मान तथा मर्यादाको विश्वास हुन्थ्यो ।	मानव अधिकारको प्रत्याभुतिका लागि आवाज उठिरहेका छन् । सामाजिक श्रमदानमा कमि हुदै गएको छ । सामाजिक शुशासन हुने गरेको छ ।	लोकतान्त्रिक पद्धति र लोकतन्त्रको प्रत्याभुति हुनेछ । सामाजिक श्रमदान हुनेछैन र सबै परनिर्भर हुनेछन् । भ्रष्टाचार र अनियमितता गर्ने गराउने दुवै पक्षलाई कारवाहीको कडा कानुनी राज्यको प्रत्याभुति हुनेछ ।
जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास तथा अनुगमन		
सामाजिक सम्मान प्रदान गरिन्थ्यो । सामाजिक कार्यमा सर्वसम्मत निर्णय तथा सहमतिमा कार्य संचालन गर्ने गरिन्थ्यो ।	सामाजिक शुशासन हुने गरेको छ । सामाजिक कार्यमा केहि सचेत नागरिकहरूको चासो बढेको छ ।	शुशासन युक्त समाजको निर्माण हुनेछ ।

३.२.१२ पारिस्थितिकीय प्रणालीको संकटासन्नता चित्रण तथा विश्लेषण

यस नलगाड नगरपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू तथा संभावित जोखिम र तिनहरूले वन जङ्गल/जैविक विविधतामा, कृषि र जल पारिस्थितिकीय प्रणालीमा कस्तो असर पारिरहेको छ, भनी पत्ता लगाउनु यस विश्लेषणको उद्देश्य रहेको छ ।

३.२.१२.१ वन जङ्गल पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

यस नगरपालिकामा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरु तथा संभावित जोखिमहरुले वनको अवस्थामा तथा जैविक विविधतामा के कस्तो असर पारिरहेको छ भनी पत्ता लगाउन यस विधिको प्रयोग गरीएको थियो । समुहमा छलफल र अर्न्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरुलाई उच्च-३, मध्यम-२ तथा न्युन-१ वर्गमा विभाजन गरी वन प्रजातीमा परिवर्तन, जीवजन्तुका प्रजातीमा परिवर्तन, वनको अवस्था, यसका संयोजन तथा पारिस्थितिकिय प्रणालीको सेवामा कस्तो परिवर्तन आएको छ भनी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका १५ : वन जङ्गल पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

क.सं.	जोखिमहरु	वन प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	वनको अवस्था/गुणस्तर	संयोजन	वनको पारिस्थितिकिय प्रणाली सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	बाढि	२	२	१	२	२	९
२	पहिरो	२	२	१	१	२	८
३	सुख्खा खडेरी	३	२	२	१	२	१०
४	आगलागि	३	३	३	२	३	१४
५	असिना	२	३	२	३	१	११
६	कृषिमा रोग	२	२	३	१	३	११
७	पशुरोग	१	२	१	१	१	६
८	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
९	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
१०	हिउ, तुषारो	१	१	१	१	१	५
११	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.७२७	१.९०९	१.५४५	१.३६३	१.६३६	

यस नगरपालिकाको वन पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर आगलागि, कृषिमा रोग तथा असिनाले पारेको छ । आगलागि र असिनाले वनपैदावारको पुर्नउत्पादन हुन नदिने र रुखलाई सुकाउने भएकाले वन तथा जैविक विविधतामा ह्रास आएको साथै वनले ढाकेको क्षेत्रफल घट्ने र हैसियत बिग्रने गरेको छ ।

३.२.१२.२ कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरुले कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा पारेको प्रभाव विश्लेषण गर्नलाई यो विधि प्रयोग गरिएको थियो । समुहमा छलफल र अर्न्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरुलाई उच्च-३, मध्यम-२ तथा न्युन-१ वर्गमा विभाजन गरी प्रमुख वालीहरुलाई आधारमानि विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालीका १६ : कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

क.सं.	जोखिमहरु	खेती प्रणालीमा परिवर्तन	कृषि भूमिमा बसोबास गर्ने जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	कृषिजन्य उत्पादन गुणस्तर	कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	बाढि	३	२	३	३	११
२	पहिरो	३	२	२	२	९
३	सुख्खा खडेरी	३	२	२	२	९
४	आगलागि	१	२	१	१	५
५	असिना	२	२	२	२	८
६	कृषिमा रोग	३	३	२	२	१०
७	पशुरोग	१	१	१	१	४
८	चट्याङ्ग	१	१	१	१	४
९	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	४
१०	हिउ, तुषारो	२	१	२	२	७
११	हावाहुरी	१	१	१	१	४
	औसत	१.९०९	१.६३६	१.६३६	१.६३६	

यस नगरपालिकाको कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर बाढि र कृषिमा रोगले पारेको छ । बाढिले उत्पादनशिल खेतीयोग्य जमिन कटान गरेकोले उत्पादकत्वमा कमी आएको देखिन्छ । कृषि वाली तथा फलफूल र तरकारिका विभिन्न खालका रोगकिराले स्थानीय प्रजातिको लोप हुँदै गएको । आयातित वीउविजन बाट फाईदा लिन नसकेको देखिन्छ ।

३.२.१२.३ जल -खोला, ताल, नदी) पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

यस नगरपालिकामा भएका खोलानाला, पानीका मुहानमा जलवायु परिवर्तनले पारेको असर विश्लेषण गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । एकातिर जोखिमहरु राखेर र अर्कोतिर पानीका स्रोतहरुमा रहेका वनस्पति र जीवजन्तुमा परिवर्तन, पानीको गुणस्तरमा परिवर्तन, पारिस्थितिकीय प्रणालीको संयोजन तथा तिनका सेवामा परिवर्तन राखी जोखिमको अवस्था विश्लेषण गरिएको थियो । समुहमा छलफल र अर्न्तक्रियाबाट जानकारी संकलन गरिएको थियो । पत्ता लगाईएका जोखिमहरुलाई उच्च-३, मध्यम-२ तथा न्युन-१ वर्गमा विभाजन गरी विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १७: जल (खोला, ताल, नदी) पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको जोखिमहरुको विश्लेषण

क्र.सं.	जोखिमहरु	वनस्पती जल प्रजातीमा परिवर्तन	जिवजन्तु प्रजातीमा परिवर्तन	पानीको अवस्था गुणस्तर	संयोजन	जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको सेवामा परिवर्तन	जम्मा
१	बाढि	२	२	२	१	२	९
२	पहिरो	३	२	२	२	२	११
३	सुख्खा खडेरी	२	२	२	१	२	९
४	आगलागि	१	१	१	२	१	६
५	असिना	१	१	१	२	१	६
६	कृषिमा रोग	२	२	२	२	२	१०
७	पशुरोग	२	२	२	२	२	१०
८	चट्याङ्ग	१	१	१	१	१	५
९	वन्यजन्तु आतंक	१	१	१	१	१	५
१०	हिउ, तृपारो	१	१	१	१	१	५
११	हावाहुरी	१	१	१	१	१	५
	औसत	१.५४५	१.४५४	१.४५४	१.४५४	१.४५४	

यस नगरपालिकाको जल पारिस्थितिकीय प्रणालीको विश्लेषण गरी हेर्दा सबैभन्दा बढी असर पहिरो र कृषिमा रोग, पशु रोगले पारेको छ । पहिरोले पानीका मुहानहरु परिवर्तन हुने, पानी प्रदुषित हुने र कृषि तथा पशु रोगले वातावरण प्रदुषित हुने भएकोले मानवीय स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष असर पारेको देखिन्छ ।

३.२.१२.४ पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परेको तुलनात्मक रुपमा जोखिम विश्लेषण

विभिन्न पारिस्थितिकीय प्रणालीहरुको विश्लेषण गरे पश्चात निम्न बमोजिमको तालिकामा राखी तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण गरिएको थियो ।

तालिका १८: पारिस्थितिकीय प्रणालीहरुको तुलनात्मक जोखिम विश्लेषण

क्र. सं	पारिस्थितिकीय प्रणाली	विविधता	अवस्था/ गुणस्तर	संयोजन	पारिस्थितिकीय प्रणालीमा परिवर्तन	जम्मा	औसत
१	वन पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.८१८	१.५४५	१.३६३	१.६३६	६.३६२	१.५९०
२	कृषि पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.७७२	१.६३६	०.००	१.६३६	५.०४४	१.६८१
३	जल पारिस्थितिकीय प्रणाली	१.४९९	१.४५४	१.४५४	१.४५४	५.८६१	१.४६५

माथि उल्लेखित प्रमुख ३ वटा पारिस्थितिकीय प्रणालीहरु वन, कृषि तथा जल क्षेत्रहरुलाई उपरोक्त विश्लेषणबाट जलवायु परिवर्तनका जोखिमहरु कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा नै तुलनात्मक रुपमा बढी भएको देखिन्छ । कृषि पारिस्थितिकीय प्रणालीमा सुख्खा खडेरी, मिचाहा प्रजाति, नदि तथा खोलाले खेतीयोग्य जग्गा कटान, खहरेखोलाले ढुंगा,

वालुवा र माटो थुपार्ने गरेकोले कृषि पारिस्थितिकिय प्रणालिमा असर देखिएको हो । यसको साथै वन र जल क्षेत्रमा पनि प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

परिच्छेद ४ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिहरूको पहिचान

४.१ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तनका असरहरूको सामना गरी परिवर्तित सहज जीवनयापन गर्न सक्ने अवस्थाको सृजना गर्ने प्रक्रिया, स्थानीय परिस्थिति अनुसार अल्पकालीन र दीर्घकालीन अनुकूलनका रणनीतिहरूको अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यस रणनीति तथा उपायहरू अवलम्बन गरी नगरपालिकाले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना कार्यान्वयनमा सबै सरोकारवालाहरूको सहयोगमा सम्पन्न गरिने छ ।

तालीका १२ : अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

जलवायु उत्पन्न प्रकोपहरू	प्रभावित जीविकोपार्जनका स्रोतहरू	प्रकोपले पारेका असरहरू	समुदायले अपनाएका जुध्ने उपायहरू	के ती उपायहरूले काम गरेको छन् ?	के ती उपायहरू दिगो छन् ?	वैकल्पिक अनुकूलनका उपायहरू तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण
बाढि, पहिरो	खेतीपाती, खेतीयोग्य जमिन कटान हुनु, आवतजावतमा अवरुद्ध,	खेतीयोग्य जमिन साघुरिदै, उत्पादकत्वमा कमी, खानेपानी र सिचाई कुलो क्षति, गएको, पशुपंछि मर्ने,	स्थानीय जग्गाधनीको प्रयासमा ढुंगाले छेकवार गरेको	छैन	छैन	तारजालि तटबन्ध, बुक्षरोपन, डालेघास रोपन, सिचाई कुलो मर्मत, खानेपानी मर्मत,
सुख्खा खडेरी	वनस्पति सुक्नु, अन्नवाली र तरकारी वाली सुकेर नाश हुनु, फलफूल सुक्नु	उत्पादनमा कमी हुनु, भोकमरी हुनु, पानीका मुहान सुक्नु, जग्गाको बाभोपना बढनु, मानवीय स्वास्थ्यमा असर, कुपोषण बढनु, जैविकविविधतामा असर	आकाशे पानीको पर्खाईमा रहेको, खाद्यान्न खरिद गर्नुपर्ने, खोरिया फडानी बढनु	छैन	छैन	बेमौसमी तरकारीखेती, सुख्खा सहने वाली, आधुनिक खेती प्रणालीको विकास, टनेल खेती, आधुनिक खेती प्रणाली
आगलागि	लेकाली भूभागको अन्नवाली नष्ट हुनु, परम्परागत प्रयोगमा रहेका जडिवुटि पाउन छोडनु, जडिवुटि नष्ट हुनु,	जडिवुटि पाउन छोडनु, धनजनको क्षति, पशुपंछि को वासस्थान नाश, वन्यजन्तु लोप हुनु	घर वरिपरि सरसफाई	छैन	छैन	अग्नी नियन्त्रण तालिम र प्रविधि सहयोग, होडिङ्ग बोर्ड स्थापना, जैविकविविधता तालिम, जनचेतनामूलक तालिम, गोष्ठी
असिना	लेकाली भूभागमा खेतीपाति नष्ट हुनु, नगदेवाली नष्ट, वन्यजन्तुको वासस्थान नाश,	लोपोन्मुख वन्यजन्तुको लोप हुनु, खाद्यान्न वाली नष्ट, नगदेवाली नष्ट, चौपाया मर्नु,	-	छैन	छैन	टनेल खेती, समयानुकूल खेतीपाति
कृषिमा रोग	अन्नवाली, तरकारी वाली, फलफूल खेती, नगदेवाली,	स्थानीय वीउविजन पाउन छोडनु, नयानया रोगकिरा देखापरेको, खाद्यान्न वालीको मूल्य बृद्धि, वीउमा रोगकिरा, रासायनिक मल	परम्परागत चालचलनमा सिमित	छैन	छैन	आग्नेयिक विपधि सम्बन्धि तालिम र सहयोग, कृषि प्राविधिक तालिम, वाली बिमा

		को प्रयोग				
पशुमा रोग	उत्पादनमा कमी, पशुपालन, कुखुरापालन,	स्थानीय नश्लहरु समाप्त हुनु, रोगको संक्रमण बढनु, उत्पादनमा कमी	स्थानीय जडिवुटि को प्रयोग	छैन	छैन	पशु प्राविधिक तालिम, पशु विमा
चट्याङ	पशुपालन क्षति, बालबालिका लाई मनोवैज्ञानिक असर	पशु चौपाय क्षति, मानविय क्षति विद्युतीय उपकरणहरुमा क्षति	स्थानीय जडिवुटिको प्रयोग,	छैन	छैन	अर्थिङ्ग गर्ने, चट्याङ्ग सम्बन्धी जनचेतनामुलक काम गर्ने, होर्डिङ्ग बोर्ड, पोस्टर टास्ने
वन्यजन्तु आतंक	मानविय क्षति, पशुचौपाया को क्षति, कुखुरा क्षति, अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान	मनोवैज्ञानिक असर, त्रसित हुनु, जिविकोपार्जनमा असर	डम्फु, ढोल र जस्तापाता बजाउनु, मानिस कराउनु	छैन	छैन	होर्डिङ्ग बोर्ड, पोस्टर टास्ने, जनचेतनामूलक तालिम, जैविक विविधता तालिम, खेतपातीमा परिवर्तन
हावाहुरी	अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती क्षति, पशुपालन मा असर, जागिर, व्यापार, आवतजावतमा असर	अन्नवाली, तरकारीखेती, फलफूल खेती नोक्सान पुर्याउने र उत्पादनमा कमी हुने, घर गोठ, विद्यालयहरुका छात्राको उडाएको, मनोवैज्ञानिक असर पर्नु, जिविकोपार्जनमा असर	स्वयम् ले आआफनो घरगोठ मर्मत गरेको । विद्यालयहरुलाई स्थानीयको श्रमदान बाट पुननिर्माण गर्नेगरेको ।	छैन	छैन	वाली विमा, प्राविधिकको डिजाईन तथा नक्सानुसार बलियो संरचना निर्माण गर्ने ।
हिउ, तुषारो	आवतजावत मा असर, अन्नवाली र तरकारी वाली नोक्सान	उत्पादनमा कमी, आर्थिक संकट आउने	केहि समय अगाडि वा पछाडी अन्नवाली लगाउने	छैन	छैन	खेतीपातीमा परिवर्तन, फलफूलखेती, स्याउखेती
मानव रोग	खाद्यवाली, नगदेवाली खेती, जडीबुटी संकलन, ज्याला मजदुरी, पशुपालन, जागिर, व्यापार,	आउ। पखाला, ज्वरो, आँखा पाक्ने रोग, टाईफाइड आदीको संक्रमणमा वृद्धि, कृषक, जडीबुटी संकलक, मजदुर, पशुपालक, जागिरले क्षमता अनुसारको कार्यसम्पादन गर्न नसक्नु, मानसिक विचलन पैदा हुनु, औषधीको खरिदमा रकम बाहिरिनु,	भारफुक गर्ने, स्थानिय जडिवुटीको प्रयोग गर्ने	छैन	छैन	आयुर्वेदिक औषधिको पहिचान र प्रयोग, जनचेतनामुलक कार्यक्रम, प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा प्राथमिक उपचार सामग्री वितरण, स्वास्थ्य ईकाईको सबलिकरण, पानीको शुद्धिकरण गरी प्रयोग, पोषण सम्बन्धि तालिम, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, कोभिड-१९, कोरोनाजस्ता महामारीका लागि क्वारिन्टिन तथा होल्डीङ्ग सेन्टर सहित अत्यावश्यक उपचारको व्यवस्था गर्ने,

४.२ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको प्रभावहरू तथा त्यसको लाभ लागत अनुपात लाभान्वित वर्ग आदिलाई मध्यनजर गरी अनुकूलनका उपायहरूको प्राथमिकीकरण तय गरिएको छ । प्राथमिकीकरण गर्ने क्रममा प्रभावकारिता, खर्चको मितव्ययीता, सम्भावना, महिलाप्रति संवेदनशीलता जस्ता उल्लेखित विषय वस्तुहरूलाई अङ्क १ देखि ३ निर्धारण गरिएको थियो जसमा अङ्क १ ले आधार राम्ररी पुरा गर्न नसक्ने तथा अङ्क ३ ले राम्ररी पुऱ्याउन सक्ने जनाउँछ । यस विधिमा खर्चको मितव्ययीता भने कम खर्चिलोलाई अङ्क ३ र धेरै खर्चिलोलाई अङ्क १ मानिएको छ । सबै विश्लेषणको नतिजालाई जोडेर आएको कुल अङ्कहरूलाई ३ भागमा विभाजन गरिएको थियो जसमध्ये १४-१५ अङ्क आएका उपायहरूलाई तत्काल र अत्यावश्यक अवलम्बन गर्नुपर्ने १२-१३ अङ्कलाई उच्च आवश्यक र ११ भन्दा कमका अङ्क आएकाहरूलाई आवश्यक भनी वर्गीकरण गरिएको थियो । सोअनुसार प्राथमिकीकरण क्रमशः प्रथम, द्वितीय र तृतीय गरी श्रेणीबद्ध गरिएको छ ।

तालिका नं.२० अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

प्रकोप	अनुकूलनका उपायहरू	उपयोगिता, दिगोपन तथा सार्थकता (१-३) (क)	प्रभावकारिता (१-३) (ख)	खर्चको प्रभावकारिता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३)(घ)	लैङ्गिक संवेदनशीलता (ङ)	कुल (क+ख+ग+घ+ङ)	कैफियत प्राथमिकीकरण)
बाढि	खानेपानी मुहान संरक्षण	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	२	२	११	तृतीय
	तटवन्ध, तथा नाली मर्मत तथा निर्माण, गोरेटो बाटो सुधार	३	३	१	१	३	११	तृतीय
	वायो ईन्जिनियरिंग (जैविक बाध र पर्खाल)	२	३	३	२	३	१४	प्रथम
पहिरो	पहिरो पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	३	३	१	१	२	१०	तृतीय
	तटवन्ध निर्माण, ग्याविन पर्खाल	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	वायोईन्जीनियरिङ, वृक्षारोपण	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	२	१	३	३	१२	द्वितीय
	नदि किनारमा वृक्षारोपण	३	३	३	२	३	१४	प्रथम
	खेतीयोग्य जग्गाको गह्वार सुधार	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
खडेरी	खानेपानी मुहान संरक्षण, खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मत	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	सिंचाई कुलो मर्मत तथा स्तरउन्नती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	थोपा सिंचाई	३	२	२	२	३	१२	द्वितीय
	टनेल तथा वेमौसमी तरकारी खेती	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
	परम्परागत सुख्खा पोखरी संरक्षण	२	३	३	३	२	१३	द्वितीय
	प्लास्टिक पोखरी	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	पक्की सिंचाई पोखरी	३	३	१	१	१	९	तृतीय
आगलागि	कम पानी आवश्यक पर्ने नगदे बाली जस्तै अदुवा खेती, तरुल, पिडालु, भुईँ स्याउ कृषि सम्बन्धि तालिम	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
	अग्नी नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम तथा सामाग्री वितरण	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	सावउस मा अग्नी रेखा निर्माण	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	डहेलो नियन्त्रण सामाग्री वितरण तथा जनशक्ती उत्पादन	३	२	२	१	२	१०	तृतीय
असिना	डहेलो नियन्त्रणको सूचनासहितको होर्डिंग बोर्ड स्थापना	३	२	३	३	३	१४	प्रथम
	असिनापानी प्रतिरोधी जाली वितरण	३	२	१	२	३	११	तृतीय
कृषिमा रोग	टनेल खेती	३	२	२	३	३	१३	द्वितीय
	कम्पोस्ट मल तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरूको प्रवर्द्धन	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	प्रांगारिक मल तथा जैविक विषादी तयारी तालिम	३	३	३	२	२	१३	द्वितीय
	बाली विमा वारे जनचेतना	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	बाली विमा	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	माटो परिक्षण शिविर	३	३	१	२	३	१२	द्वितीय
	वीउ भण्डारणको स्थापना	३	३	२	३	३	१४	प्रथम
मौसमी तथा वेमौसमी खाद्य र कृषि उपज संकलन गोदाम स्थापना	३	३	२	३	३	१४	प्रथम	

प्रकोप	अनुकूलनका उपायहरू	उपयोगिता, क्षमता तथा सान्दर्भिकता (१-३) (क)	प्रभावकारिता (१-३) (ख)	खर्चको प्रभावकारिता (१-३) (ग)	सम्भाव्यता (१-३) (घ)	तैय्यिक सवेदनशीलता (ङ)	कूल (क+ख+ग+घ+ङ)	कैफियत प्राथमिककरण
	उन्नत जातका वीउ वितरण	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	तरकारी खेतीका लागि नर्सरी स्थापना	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम र उन्नतजातको बाखा, बोका वितरण	३	२	१	३	३	१२	द्वितीय
	उन्नत जात तथा पोषिलो घाँस वितरण तथा रोपण	३	२	१	२	३	११	तृतीय
	दुग्धजन्य पदार्थका व्यवस्थापनका चिस्यान केन्द्र तथा लागि डेरीको स्थापना	३	२	१	२	३	११	तृतीय
	कृषि औजारहरूको मिनी टिलर, थ्रयेसर, मकै छोडाउने हाते मेसिन, दाँते, मेसिन लगायतका मेसिन खरिद तथा वितरण	३	२	१	२	२	१०	तृतीय
	फलफुल विरुवा वितरण (ओखर, टिम्बुर, केरा, निबुवा आप, अनार, सुन्तला, कागती)	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	फलफुल खेती, व्यवसायिक कुखुरा, बाखापालन र अगुवा कृषक तालिम, माहुरीपालन तालिम	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	माहुरीको घर वितरण	३	२	१	३	३	१२	द्वितीय
	माटोको उपचार	३	३	१	२	३	१२	द्वितीय
पशुमा रोग	जैविक मल र विषाधि तयारी तालिम	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	पशुपालन सम्बन्धि तालिम	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
	पशु शिविर तथा औषधि वितरण/पशु खोप कार्यक्रम	३	३	१	२	३	१२	द्वितीय
	भकारो सुधार	३	३	२	२	२	१२	द्वितीय
	बाखाको खोर सुधार	३	२	२	२	२	११	तृतीय
	नश्ल सुधारका लागि बोका खरिद	३	२	१	२	२	१०	तृतीय
	नश्ल सुधारका लागि कृतिम गर्भाधान (गाई र भैसी)	३	२	१	१	२	९	तृतीय
	पशु बिमा बारे जनचेतना	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	पशु बिमा	२	२	१	२	२	९	तृतीय
	उच्च लेकका गोठ सुधार कार्यक्रम	२	२	१	१	१	७	तृतीय
चट्याङ्ग	भेटनरी तालिम तथा पशु प्राविधिक तालिम	३	२	१	१	१	८	तृतीय
	अर्थिङ्ग स्थापना	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
वन्यजन्तु आतंक	जनचेतना मूलक तालिम, गोष्ठी	३	३	१	२	३	१२	द्वितीय
	सचेतनामूलक कार्यक्रम	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
हावाहुरी	होडिङ्गबोर्ड स्थापना	३	३	१	२	३	१२	द्वितीय
	विद्यालय छााना सुधार कार्यक्रम	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
मानव रोग	जनचेतनामूलक कार्यक्रम	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
	स्टेचर वितरण	३	३	३	२	३	१३	द्वितीय
	प्राथमिक उपचार सम्बन्धि तालिम तथा सामग्री खरिद	३	३	३	२	३	१३	द्वितीय
	स्वास्थ्य ईकाई चेप्टेको मर्मत	३	३	१	२	२	११	तृतीय
	वंथिड सेन्टर रापट	३	३	१	२	३	१२	द्वितीय
	पानीको शुद्धिकरण	३	३	३	३	३	१५	प्रथम
	स्वास्थ्य शिविर, आँखा शिविर, सम्पूर्ण रोग परिक्षण शिविर	३	३	२	२	३	१३	द्वितीय
	खाद्य तथा पोषण व्यवहार परिवर्तन तालिम	३	२	२	२	३	१२	द्वितीय
	सुधारीएको चुलो प्रयोगका फाइदावारे चेतनामूलक कार्यक्रम	३	२	२	२	३	१२	द्वितीय
	सुधारीएको चुलो निर्माण तालिम	३	२	२	२	३	१२	द्वितीय
सरसफाई सम्बन्धि सडक नाटक	३	२	२	२	३	१२	द्वितीय	
हिउ, तुषारो	स्याउ खेती	३	२	२	२	३	१२	द्वितीय

४.३ अनुकूलन कार्ययोजनाको निर्माण

अधिल्ला खण्डहरूमा भएका प्राथमिकता अनुसार सहभागितामूलक खुल्ला छलफलको आधारमा र हालसम्म भएको प्रगति तथा बाँकी क्रियाकलापहरू समेतलाई ध्यानमा राखी निम्नानुसार योजना (२०७८/०७९ देखि २०८३/०८४ सम्म) जलवायु परिवर्तन स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना, नलगाड तयार गरिएको छ। यस योजनामा बजेट अनुमान गर्दा सहभागितामूलक छलफलबाट स्थानीय अनुभव तथा वर्तमान दर रेटका आधारमा गरिएको छ।

तालीका १३: स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

क्र.स.	क्रियाकलाप	इकाई	परिणाम	दर/ हजार	०७८/०७९		०७९/०८०		०८०/०८१		०८१/०८२		०८२/०८३		कुल जम्मा	वस्ती	सम्भावित सहयोगी निकाय
					परिमाण	जम्मा											
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	माटो परिक्षण	स्थान	२६	१००	२	२००	२	२००	२	२००	२	२००	२	२००	२६००	१३ वटा वडा कार्यालयहरु	वडा, नपा, संघसंस्था
२	वाली विमा	घरधुरी	५००	कृषकहरुको माग बमोजिम वडा तथा नगरपालिकाको पहलमा वीमा कम्पनीको नियमानुसार कार्यान्वयन गर्ने गराउने												समुदायका कृषकहरु	वडा, नपा, वीमा कम्पनी
३	पशु विमा	घरधुरी	५००	कृषकहरुको माग बमोजिम वडा तथा नगरपालिकाको पहलमा वीमा कम्पनीको नियमानुसार कार्यान्वयन गर्ने गराउने												समुदायका कृषकहरु	वडा, नपा, वीमा कम्पनी
४	थोपा सिँचाई	घरधुरी	२६०	५०	४०	२०००	६०	३०००	६०	३०००	६०	३०००	४०	२०००	१३०००	१३ वटा वडाहरुका नमुना वस्तीका समुदायहरु	वडा, नपा, संघसंस्था
५	कृषि सिचाई योजना	किमि	२	लस २०००	२	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं.२, आब्राखोला मुहान देखि रिजा, डाँस्वारा सम्म	वडा, नपा, संघसंस्था
६	तरकारी खेती /टनेल खेती सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	वडा नं.९, तात्रगाड का १० घरधुरी	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
७	तरकारी खेती /टनेल खेती सहयोग	जना	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	वडा नं.१०, रग्दा, रावतगाड १० घरधुरी	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
८	अन्नवाली तथा तरकारि वीड भण्डारण स्थापना	वटा	२	१०००	०	०	०	०	२	२०००	०	०	०	०	२०००	वडा नं.७ दल्ली र वडा नं.१२ तल्लुवगर	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
९	एक वडा एक	जना	१३	वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा प्राविधिक तालिम केन्द्रको नियमानुसार कार्यान्वयन गर्ने गराउने												सम्बन्धित	वडा, नपा,

	कृषि प्राविधिक तालिम			वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा प्राविधिक तालिम केन्द्रको नियमानुसार कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडाका अति विपन्न घरधुरी को महिला	संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
१०	एक वडा एक पशु प्राविधिक तालिम	जना	१३													सम्बन्धित वडाका अति विपन्न घरधुरी को महिला	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
११	लिफ्ट सिचाई योजना	मि	३००	लस ५००	०	०	३००	५००	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.१३ भेरीनदि देखि नेष्टिपूजा गाउ	वडा, नपा, संघसंस्था
१२	मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी र खाद्यान्न को लागि कृषि उपज संकलन केन्द्र स्थापना	वटा	१	२०००	०	०	०	०	०	१	२०००	०	०	२०००	वडा नं.७, दल्ली	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु	
१३	लिफ्ट सिचाई योजना	मि	३००	लस ५००	०	०	३००	५००	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.७, भेरीनदि देखि दल्ली गाउ	वडा, नपा, संघसंस्था	
१४	पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम तथा उन्नतजातको बाखा, बोका वितरण	पटक	२	७००	०	०	१	३५०	१	३५०	०	०	०	७००	सबै वडाहरुका विपन्न वर्गका घरधुरीहरु	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु	
१५	सिचाई तथा कृषि आयोजना	किमि	३	लस २५००	०	०	३	२५००	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं.१२, अराखोला, आब्राघाट	वडा, नपा, संघसंस्था	
														जम्मा	२७६००		
२. वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण																	
१	वृक्षारोपण	हेक्टर	३	५०	०	०	३	१५०	०	०	०	०	०	१५०	वडा नं.४, बाउसेखोला	वडा, नपा, संघसंस्था, डिभिजन वन कार्यालय	
२	मुहान संरक्षण	रोपनी	५	१००	५	५००	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. ६, तुपारेखोला मुहान	वडा, नपा, संघसंस्था	
३	चिउरी को नर्सरी निर्माण	स्थान	१३	५००	३	१५००	३	१५००	३	१५००	४	२०००	०	६५००	वडा नं.१ देखि १३ सम्म	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु	
४	सुन्तला,	घरधुरि	१०००	२	०	०	१०००	२०००	०	०	०	०	०	२०००	कृषि प्राविधिकको	वडा, नपा,	

	कागति, वेर्ना वितरण															सर्वेक्षण अनुसार प्रति घरधुरि २०/२० वटाको दरले	संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
५	टिमुर वेर्ना वितरण	घरधुरि	१०००	२	०	०	०	०	१०००	२०००	०	०	०	०	२०००	वन प्राविधिकको सर्वेक्षण अनुसार प्रति घरधुरि २० वटाको दरले	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
६	दातेओखर वेर्ना वितरण	घरधुरि	१०००	२	१०००	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०	२०००	वन प्राविधिकको सर्वेक्षण अनुसार प्रति घरधुरि २० वटाको दरले	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
७	स्याउ का वेर्ना वितरण	घरधुरि	१०००	२	०	०	१०००	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	कृषि प्राविधिकको सर्वेक्षण अनुसार प्रति घरधुरि ५० वटाको दरले	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
८	डालेघास तथा विरुवा रोपन	हेक्टर	५	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१	३०	१५०	वडा नं.४, बास्थाना, भैरीभिर	सरकारी तथा गैसस, संघसंस्था
९	डालेघास रोपन	हेक्टर	२५	३००	०	०	२५	३००	०	०	०	०	०	०	३००	वडा नं.८, गारकमद तुलधाराको पाखार वडा नं.९ वास्कोट वस्ती	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
१०	डालेघास को नर्सरी निर्माण	स्थान	१३	५००	३	१५००	३	१५००	३	१५००	४	२०००	०	०	६५००	वडा नं.९ देखि १३ सम्म	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
															जम्मा	२२१००	

३. जलश्रोत तथा उर्जा

१	लिफ्ट सिचाई	किमि	३	लस १०००	०	०	३	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१, वैरीताल देखि बाग्लेसल्ली सम्म	वडा, नपा, संघसंस्था
२	सिँचाई कुलो मर्मत	किमि	५	५००	०	०	५	२५००	०	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं.३, नहकुली मुहान देखि नमुनावस्ती सम्म	सरकारी तथा गैसस
३	खानेपानी मुहान संरक्षण	वटा	१	लस ५००	०	०	०	०	१	५००	०	०	०	०	५००	वडा नं.४, ढारापाखा मुहान	सरकारी तथा गैसस
४	सिचाई कुलो निर्माण	किमि	४	१०००	०	०	०	०	४	४०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं.४ र ५ भेडिखोर हुँदै सिमखेत, रानीखेत	वडा, नपा, संघसंस्था

५	वारी वगर सिचाई कुलो निर्माण	किमि	१	२५००	१	२५००	०	०	०	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं.५ वगरखेत	सरकारी तथा गैसस
६	सिके सिचाई कुलो निर्माण	किमि	२	३०००	२	३०००	०	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.५, सिके	सरकारी तथा गैसस
७	खारा सिचाई कुलो निर्माण	किमि	०.५	५००	०.५	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.५, खाराखेत	सरकारी तथा गैसस
८	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	३	१०००	३	३०००	०	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.६, गाराग्लीखोला देखि गाराग्लीखेत	वडा, नपा
९	सिँचाई कुलो मर्मत	किमि	१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.६, छरिखोला देखि ओरख्याल जिउला	वडा, नपा, संघसंस्था
१०	सिँचाई कुलो मर्मत	किमि	३	५००	०	०	०	०	३	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं. ६, ठुलाखोला देखि सिस्नेरी	वडा, नपा,
११	लिफ्ट सिँचाई	किमि	०.५	लस ५००	०	०	०.५	५००	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.८ भेरी नदि देखि मन्मै, बगारा सम्म	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु, अन्य नीकायहरु
१२	लिफ्ट सिँचाई	किमि	०.३	लस ५००	०.३	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.८ भेरी नदि देखि साम्नेखेत सम्म	वडा, नपा
१३	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	६	५००	०	०	६	३०००	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.८, काफलदारा देखि दोकनेनेटा सम्म	वडा, नपा
१४	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	३	५००	०	०	३	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.८, भलाखोला देखि पाखेत, डावापाखा सम्म	वडा, नपा, संघसंस्था
१५	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	१.५	१०००	१.५	१५००	०	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.८, ठुलाखोला देखि जिकुवा	वडा, नपा
१६	सिँचाई कुलो निर्माण	मि	१०००	०	०	०	०	१०००	१५००	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.८, वडाखोला देखि टाकुरी, कायाखेत	वडा, नपा
१७	पाईप सिँचाई कुलो निर्माण	मि	३०००	३०००	०	०	०	०	०	०	३०००	३०००	०	०	३०००	वडा नं.८ ठुलाखोला देखि कोलचिउरा गमराग, नौलाथान	वडा, नपा, संघसंस्था
१८	तात्रगाड	किमि	२	५००	२	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.९,	वडा, नपा

	सिँचाई कुलो निर्माण															तात्रगाड देखि लामातरा	
१९	मैनखोला सिँचाई कुलो मर्मत	मि	३००	५००	०	०	०	०	३	१५००	०	०	०	०	१५००	वडा नं.९, मैनखोला देखि तत्रगाड	वडा, नपा
२०	लिफ्ट सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	२	लस ५००	०	०	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१०, छरिखोला देखि रावतगाड	वडा, नपा
२१	भेरिखोला सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	२	५००	०	०	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.११, भेरिखोला देखि तल्लुगाड	वडा, नपा
२२	मारेओढार सिँचाई कुलो मर्मत	किमि	२	५००	०	०	२	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. ११, मारेओढार देखि वालुवा सम्म	वडा, नपा
२३	दाराखोला लिफ्ट सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	०.५	लस ५००	०	०	०.५	५००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.११, दाराखोला देखि दारारिम्जा गाड	वडा, नपा
२४	लघु जलविद्युत आयोजना निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.११, चेतगाड	वडा, नपा
२५	लघु जलविद्युत आयोजना निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.११, गराग्लीखोला	वडा, नपा
२६	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	१	१०००	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१२, अराखोला, आब्राघाट	वडा, नपा
२७	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	१	१०००	१	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१२, आब्राखोला देखि रिजा, डाँस्वारा	वडा, नपा
२८	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	२	१०००	०	०	०	०	२	२०००	०	०	०	०	२०००	वडा नं.१२, टिमुरेखोला देखि दान्छिना	वडा, नपा
२९	सिँचाई कुलो निर्माण	किमि	१.८०	५००	०	०	१.८०	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१३,चौडाओढार देखि दह सम्म	वडा, नपा
३०	लघु जलविद्युत आयोजना निर्माण	वटा	१	वडा तथा नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१३, शाईकुमारी खोला	वडा, नपा
जम्मा															४२०००		

४. स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई

१	जुरेली खानेपानी	किमि	१०	३०००	१०	३०००	०	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.१, जुरेली	वडा, नपा
---	-----------------	------	----	------	----	------	---	---	---	---	---	---	---	---	------	------------------	----------

	निर्माण																
२	खानेपानी योजना निर्माण	किमि	७	१२००	०	०	०	०	७	१२००	०	०	०	०	१२००	वडा नं.३ ढिमेको मुहान देखि किटेनी	वडा, नपा
३	फुलवारीडाडा मुहान को खानेपानी निर्माण	किमि	१०	५००	०	०	१०	५०००	०	०	०	०	०	५०००	वडा नं.६, मुल्यानथला, भारगाउ, नेटिलेक, पोरसल्ली	वडा, नपा	
४	कयाल्द खोला खानेपानी निर्माण	कि. मि.	३	५००	३	१५००	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.६ खोराल, चौरगाउ, गछिना, सेरा (१५०) घरधुरी	वडा, नपा, संघसंस्था	
५	खानेपानी निर्माण	किमि	२	५००	२	१०००	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.८, दुडाउने खोला देखि मंसीरि गाउ सम्म	वडा, नपा, संघसंस्था	
६	गाउँघर क्लिनिक भवन व्यवस्थापन	वटा	१	१०००	०	०	०	०	०	०	०	१	१०००	१०००	वडा नं.६, गछिना	वडा, नपा	
७	प्रशोधित लिफ्ट खानेपानी	किमि	०.६	लस १०००	०	०	०.६	१०००	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.८, भेरीनदि देखि कायाखेत गाउ	वडा, नपा	
८	खानेपानी निर्माण	किमि	२	५००	०	०	२	१०००	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.८, नाडला खोला मुहान देखि चौरिलागाउ, धासैना, काभ्रा, तासे	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
९	खानेपानी निर्माण	किमि	३	५००	३	१५००	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.८, खर्खोली मुहान देखि राडरी, पाखेत, डावपाखा	वडा, नपा, संघसंस्था	
१०	खानेपानी निर्माण	किमि	५	५००	०	०	०	०	०	०	५	२५००	०	२५००	वडा नं.८, माभामुल देखि तल्लोगाउ, माथिल्लो स्वाँरा, कुरिन्चे	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
११	खानेपानी निर्माण	किमि	४	५००	०	०	०	०	४	२०००	०	०	०	२०००	वडा नं.८, मुलाखोला देखि माभगाउ	वडा, नपा	

१२	आँखा शिविर	पटक	१०	वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं. ७, दल्ली	वडा, नपा	
१३	नाक, कान, घाटि को स्वास्थ्य परिक्षण शिविर	पटक	१०	वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं. ७, दल्ली	वडा, नपा	
१४	दाँत परिक्षण शिविर	पटक	१०	वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं. ७, दल्ली	वडा, नपा	
१५	स्त्रीरोग परिक्षण शिविर	पटक	१०	वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं. ७, दल्ली	वडा, नपा	
१६	सम्पूर्ण रोग परिक्षण शिविर	पटक	१०	वडा तथा नगरपालिका को समन्वयमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं. ७, दल्ली	वडा, नपा	
१७	रोली खानेपानी योजना निर्माण	किमि	३	५००	०	०	३	१५००	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.१० हुर्का मुहान देखि रोली	वडा, नपा
१८	कोटिसल्ला खानेपानी मर्मत	किमि	१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं. १० कोटिसल्ला	वडा, नपा
१९	ठूलोभिर खानेपानी	किमि	३	५००	३	९००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९००	वडा नं.११, ठूलोभिर मुहान देखि स्यातगाउ, कूदु सम्म	वडा, नपा, संघसंस्था
२०	गरानीखोला खानेपानी	किमि	३	५००	३	१५००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.११, गरानीखोला मुहान देखि पाल्ता, दिगाउ	वडा, नपा, संघसंस्था
२१	निगालठानी खानेपानी	किमि	५	५००	०	०	०	०	५	२५००	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं.११, निगालठानी मुहान देखि छायरा, ओलमारे	वडा, नपा, संघसंस्था
२२	खानेपानी मर्मत	किमि	१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.१२ तल्लुवगर	वडा, नपा
२३	खानेपानी योजना निर्माण	किमि	०.५	५००	०.५	२५०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२५०	वडा नं.१३ गुनोखेल्ले ढुंगा को मुहान देखि नेप्टिपूजा, दह सम्म	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
२४	डस्टबिन स्थापना	वटा	५०	४	०	०	५०	२००	०	०	०	०	०	०	०	२००	वडा नं.१२, तल्लुवगर वजार क्षेत्र	वडा, नपा
२५	खानेपानी निर्माण	किमि	१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.९, गाजेपाखा	वडा, नपा
																जम्मा	२९०५०	

५. स्थानीय ग्रामिण तथा शहरीवस्ती

१	गोरेटो बाटो मर्मत	किमि	१	१०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.९, सिमखोला देखि त्रिभुवन मावि सम्म	वडा, नपा, संघसंस्था
२	शोप्लान्ट रोपन	किमि	२	लस ५००	२	५००	०	०	०	०	०	०	०	०	५००	वडा नं.१२, तल्लुवगर बजार क्षेत्र	वडा, नपा
३	गोरेटो बाटो निर्माण	किमि	३	१०००	३	३०००	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.९, फया देखि घरंगा सम्म	वडा, नपा	
४	गोरेटो बाटो निर्माण	किमि	३	१०००	३	३०००	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं. ९, लैका देखि तात्र सम्म	वडा, नपा	
५	नमुना वस्ती व्यवस्थापन	वटा	१३	१०००	३	३०००	३	३०००	३	३०००	३	३०००	१	१०००	१३०००	वडा नं.१ देखि १३ सम्मका १३ वटा नमुना वस्ती	वडा, नपा, संघसंस्था
														जम्मा	२०५००		

६. जलवायुजन्य प्रकोप न्युनिकरण तथा विपद जोखिम व्यवस्थापन

१	अर्थिङ्ग प्वाइन्ट स्थापना	वटा	३	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१ को वडालेक र वडा नं.३ को नहकुली र गुराँसे	वडा, नपा, संघसंस्था
२	तारजाली तटवन्ध	किमि	१	२०००	०	०	१	२०००	०	०	०	०	०	०	२०००	वडा नं.२, कच्चीसडक मा	गैसस, नपा
३	तारवाली तटवन्ध	मि	५००	३०००	५	३०००	०	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.३, साडटा देखि ल्वारखेत सम्म	वडा, नपा	
४	तारवाली तटवन्ध	किमि	१	२५००	०	०	०	०	०	०	०	१	२५००	२५००	वडा नं.३, कैना देखि कटके सम्म	वडा, नपा	
५	तारवाली तटवन्ध	किमि	१	२५००	०	०	०	०	०	०	१	२५००	०	२५००	वडा नं.३, साडटा देखि चावलेचौर सम्म	वडा, नपा	
६	अर्थिङ्ग प्वाइन्ट स्थापना	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.४ को फुलचाउरी लेक र पाथिहाल्ने	वडा, नपा
७	अर्थिङ्ग प्वाइन्ट स्थापना	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.५ को डाडाकटेरा	वडा, नपा
८	तारजाली तटवन्ध	किमि	०.५	लस १०००	०	०	०	०	०	०	०.५	१०००	०	०	१०००	वडा नं.४, गुसेखोला	वडा, नपा
९	तारजाली तटवन्ध	किमि	०.५	लस १०००	०	०	०	०	०	०	०.५	१०००	०	०	१०००	वडा नं.४, औल चिमरे	

१०	तारजालि तटवन्ध	किमि	१	लस २५००	०	०	०	०	०	०	१	२५००	०	०	२५००	वडा नं.४, पिपलचौर, सालघार	
११	तारजालि तटवन्ध	किमि	१	लस २५००	०	०	०	०	०	०	१	२५००	०	०	२५००	वडा नं.४ मागनु, खालचौर हुदै भेरीखर्क सम्म	वडा, नपा
१२	खारा खोला तटवन्ध	किमि	०.६	१०००	०	०	०.६	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.५, खाराखोला	वडा, नपा
१३	रानीखेत तटवन्ध	किमि	१	५०००	०	०	०	०	१	५०००	०	०	०	०	५०००	वडा नं.५, भुप्रेखोला हुदै गाराखोला, रानीखेत	वडा, नपा
१४	मेसिनरी वाल निर्माण	किमि	३	५०००	०	०	०	०	३	५०००	०	०	०	०	५०००	वडा नं.६, थाप्ला, भारगाउ	वडा, नपा
१५	तारजालि तटवन्ध	किमि	०.५	लस १०००	०	०	०.५	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.७ भलखोला को दुवैतर्फ	वडा, नपा
१६	ग्याविन पर्खाल निर्माण	किमि	१.५	लस ४०००	०	०	०	०	१.५	४०००	०	०	०	०	४०००	वडा नं. ८, मन्मै	वडा, नपा
१७	भोलुङ्गे पुल निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.८ मालुवातरा देखि आठविसकोट ७ गाडा, रुकुम	वडा, नपा, संघसंस्था
१८	तारजालि तटवन्ध निर्माण	मिटर	५००	६	०	०	५००	३०००	०	०	०	०	०	०	३०००	वडा नं.८ सिस्नेरीखोला कायाखेत	वडा, नपा
१९	ठूली भेरी नदि तारजालि तटवन्ध तीनस्टेप	मिटर	२०००	६	०	०	०	०	२०००	३६०००	०	०	०	०	३६०००	वडा नं.८ को तान्रगाड देखि घट्टेखोला सम्म	वडा, नपा
२०	मेसिनरी वाल निर्माण	मि	१०००	६	०	०	०	०	१०००	६०००	०	०	०	०	६०००	वडा नं.८, भरगाउ	वडा, नपा
२१	अर्थिङ्ग प्वाइन्ट स्थापना	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.९, थाप्लालेक	वडा, नपा
२२	तारजालि तटवन्ध (४ स्थान)	किमि	१.५	१०००	०	०	१.५	१५००	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.९ माटे देखि तान्रगाड सम्म	वडा, नपा
२३	तारजालि तटवन्ध	किमि	१	२५००	१	२५००	०	०	०	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं.९, स्वास्थ्य केन्द्र, सिमखोला पानी	वडा, नपा
२४	अर्थिङ्ग प्वाइन्ट स्थापना	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१०, पाटन र रिखेलेकको	वडा, नपा

																विचको धुकामा	
२५	मोटेरेवल पुल निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१०, साईल साघु	वडा, नपा
२६	रायोखोला भो.पु. निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.११, नलाक्चा देखि वानीयागाउ	वडा, नपा
२७	दहखोला भो.पु. निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.११, वानीयागाउ देखि कुदु	वडा, नपा
२८	गरानीखोला ट्रष्ट त्रिज निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.११, पुँदु देखि पाल्त	वडा, नपा
२९	तासुखोला भो.पु.	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.११, वारीरजिका देखि पारिरजिका	वडा, नपा
३०	तासुखोला तटवन्ध	किमि	३	२५००	३	७५००	०	०	०	०	०	०	०	०	७५००	वडा नं.११, छेपारी देखि चौखावजार	वडा, नपा
३१	अर्थिङ्ग प्वाइन्ट स्थापना	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१३, फम्दागाउ भन्दा माथिको थामा	वडा, नपा
३२	वेली त्रिज निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१३, नरसिंह गाड खोला -औल देखि खातीगुर्ता)	वडा, नपा
३३	तारजालि तटवन्ध	किमि	०.५	१०००	०.५	१०००	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. १३, दह देखि मसानघाट	वडा, नपा	
३४	स्यालसिङ्ग खोला तारजालि तटवन्ध	किमि	१	२५००	०	०	१	२५००	०	०	०	०	०	२५००	वडा नं. १३, ढारखोली देखि भेरीनदि	वडा, नपा	
३५	तारजालि तटवन्ध	किमि	५	२०००	०	०	०	०	५	१००००	०	०	०	१००००	वडा नं. १३, भेरीनदि देखि दुर्कुमा	वडा, नपा	
३६	वेली त्रिज निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्भेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने												वडा नं.१३, नरसिंह गाड खोला -औल देखि खातीगुर्ता)	वडा, नपा
३७	ग्याविन पर्खाल निर्माण	किमि	१.५	४०००	१.५	६०००	०	०	०	०	०	०	०	६०००	वडा नं. १३, सिउन	वडा, नपा	

३८	तारजालि तटवन्ध	किमि	१	२५००	०	०	०	०	१	२५००	०	०	०	०	२५००	वडा नं.१३, चौडाओढार देखि भेरीनदि सम्म	वडा, नपा
															जम्मा	१११५००	

७. उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार

१	बिद्यालय भवन निर्माण र घेरावार	पटक	१	१००००	०	०	१	१००००	०	०	०	०	०	१००००	वडा नं.१ जनप्रिय प्रावि	शिक्षा मन्त्रालय, पूर्वाधार विकास कार्यालय, गैसस, नपा	
२	तारवार	रोपनी	७	२०००	०	०	०	०	७	२०००	०	०	०	२०००	वडा नं.३, कणोदय प्रावि	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
३	सिप विकास तालिम केन्द्र निर्माण	वटा	१	२०००	०	०	१	२०००	०	०	०	०	०	२०००	२०००	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
३	बिद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं.३, करुणोदय प्रा.वि, करुवा	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
४	बिद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं.६, कालिका आदर्श प्रा.वि गछिना भवन निर्माण	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
५	बिद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं. ६, सिता प्रा.वि. गरागली	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
६	बिद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं.६, कालिका आदर्श प्रा.वि गछिना भवन निर्माण	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
७	बिद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं. ६, सिता प्रा.वि. गरागली	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
८	बिद्यालय भवन निर्माण	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं. १३, भगवती आ.वि	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु	
															जम्मा	१४०००	

८. पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा

१	देउती वज्रै मन्दिर पुननिर्माण	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१, च्याङखा	वडा, नपा
२	ताल संरक्षण	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं. १, छरिताल	वडा, नपा

३	मन्दिर मर्मत	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.४, लह भगवति मन्दिर	वडा, नपा
४	मन्दिर निर्माण	वटा	१	लस १०००	१	१०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.४, ब्रहमा देवता मन्दिर	वडा, नपा
५	वर्मा मन्दिर मर्मत सम्भार	वटा	१	१०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.५, हारेकाफल	वडा, नपा
६	तातोपानी मुहान संरक्षण	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.८, कायाखेतको तातोपानी मुहान	वडा, नपा
७	देउती बजै मन्दिर मर्मत	वटा	१	१०००	०	०	०	०	१	१०००	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१०, रावतगाउ	वडा, नपा
८	तल्लुकोटि राक्षसिमाई भगवती मन्दिर पुननिर्माण	वटा	१	१०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं १२, बस्नेतगाउ	वडा, नपा
९	तल्लुकोटि राक्षसिमाई भगवती मन्दिर गोरेटो वाटो निर्माण	वटा	१	१०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं१२, तल्लुवगर देखि बस्नेतगाउ	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
१०	मालिका मन्दिर पुननिर्माण	वटा	१	१०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं१३, मुड्केचुला	वडा, नपा
११	मालिका मन्दिर धर्मशाला निर्माण	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं१३, मुड्केचुला	वडा, नपा
१२	मालिका मन्दिर नुहाउने धारा संरक्षण तथा मर्मत	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं१३, मुड्केचुला	वडा, नपा, संघसंस्था
१३	मन्दिर निर्माण	वटा	१	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.९, धनिपुध्यारा	वडा, नपा
														जम्मा	१३०००		
९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जिविकोपार्जन र शुशासन																	
१	फलफूल तथा तरकारी बिक्रि हाटवजार स्थापना	वटा	१	लस २०००	०	०	०	०	०	२०००	०	०	०	०	२०००	वडा नं.७, दल्ली	वडा, नपा, संघसंस्थाहरु
२	सुन्तला खेती वेर्ना सहयोग	घरधुरी	८५	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१२, दान्छिना	वडा, नपा
३	व्यवसायिक आलुखेती तालिम	पटक	६५	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं १ देखि १३ सम्म	सरकारी, गैसस नीकायहरु

४	व्यवसायिक आलुखेती वीड र सामाग्रि सहयोग	घरघुरी	१९५०	लस १०००	०	०	१	१०००	०	०	०	०	०	०	१०००	वडा नं.१ देखि १३ सम्म	सरकारी, गैसस नीकायहरु
५	थोपा सिचाई	घरघुरी	३०	१५००	३०	१५००	०	०	०	०	०	०	०	०	१५००	वडा नं.५, लविसा गाउ	सरकारी, गैसस नीकायहरु
६	बाखापालन तालिम र सहयोग	पटक	२५	१००	५	५००	५	५००	५	५००	५	५००	५	५००	२५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	वडा, नपा
७	हावस वाईरिङ्ग तालिम	जना	२	१	१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	२००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	सरकारी, गैसस नीकायहरु
८	मौसमी तथा वेमौसमि तरकारीखेती तालिम र सहयोग	पटक	५	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१०००	सबै वडाहरुको सहभागितामा वडा नं.७, दल्ली	सरकारी, गैसस नीकायहरु
९	शत्रुजिव व्यवस्थापन तालिम	पटक	१०	२००	२	४००	२	४००	२	४००	२	४००	२	४००	२०००	वडा नं. ७ र वडा नं.१२	सरकारी, गैसस नीकायहरु
१०	अगुवा कृषक तालिम र सहयोग	पटक	१०	२००	२	४००	२	४००	२	४००	२	४००	२	४००	२०००	वडा नं. ७ र वडा नं.१२	सरकारी, गैसस नीकायहरु
११	अगुवा कृषक अवलोकन भ्रमण	पटक	४	५००	०	०	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२०००	सबै वडाका अगुवा कृषकहरु	सरकारी, गैसस नीकायहरु
															जम्मा १६२००		

१०. जनचेतना अभिवृद्धि क्षमता विकास र अनुगमन

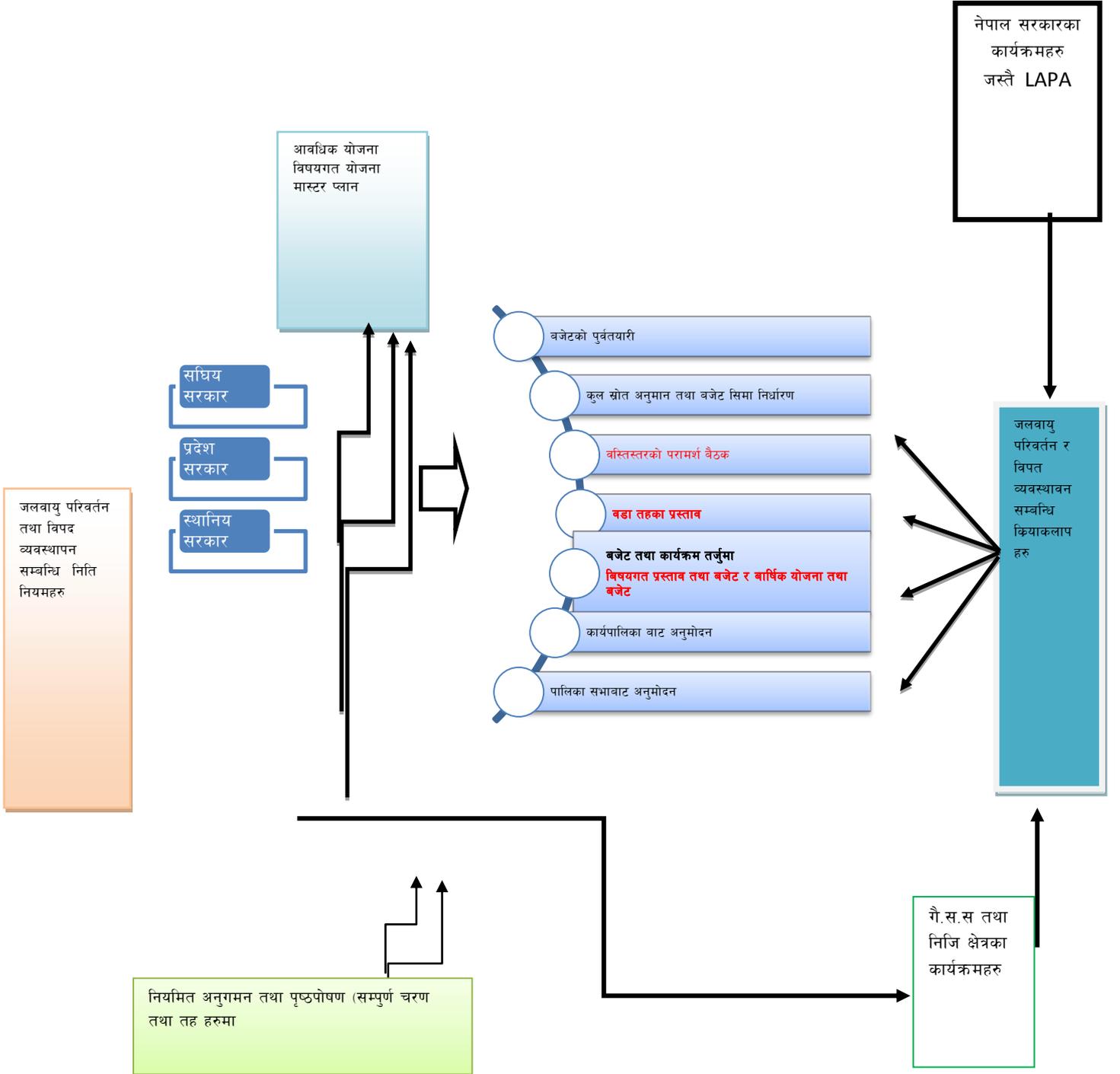
१	पूर्वसूचना प्रणालि अवलोकन भ्रमण	पटक	१	नगरकार्यपालिका तथा विपद व्यवस्थापन समिति को निर्णय बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने गराउने											बाँके, बर्दिया, कन्चनपुर	वडा, नपा	
२	पूर्वसूचना केन्द्र स्थापना	वटा	१	वडा र नगरपालिकाको पहलमा प्राविधिक सर्वेक्षण गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने											वडा नं.१३ को ढारथला	वडा, नपा	
३	लेखाजोखा तथा प्रतिवेदन लेखन तालिम	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	वडा, नपा
४	अनुगमन तथा मूल्यांकन बैठक	पटक	५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	वडा, नपा
५	नेतृत्व विकास तालिम	पटक	२५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	नगरपालिका को कार्यालय,	वडा, नपा

																दल्ली	
६	प्राकृतिक श्रोतमा महिलाको भूमिका विषयक तालिम	पटक	२५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	बडा, नपा, संघसंस्थाहरु
७	महिला हिंसा विरुद्ध तालिम	पटक	२५	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	बडा, नपा
८	निर्णायक तहमा महिला नेतृत्व तालिम	पटक	२५	१००	५	५००	५	५००	५	५००	५	५००	५	५००	२५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	बडा, नपा
९	विपद व्यवस्थापन समितिको पदाधीकारीको क्षमता वृद्धि तालिम	पटक	५	१००	५	१००	५	१००	५	१००	५	१००	५	१००	५००	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	नगरपालिका
१०	विपद व्यवस्थापन समितिको पदाधीकारीको अर्धवार्षिक बैठक	पटक	१०	२५	२	५०	२	५०	२	५०	२	५०	२	५०	२५०	नगरपालिका को कार्यालय, दल्ली	नगरपालिका
															जम्मा	५७५०	

स्थानीय समुदायसँगको प्रत्यक्ष छलफल तथा अन्तरक्रिया र नलगाड नगरपालिका स्तरिय योजना तर्जुमा तथा ड्राफ्ट शेरीङ्ग गोष्ठी मा तयार पारिएका यी योजनाहरुको विशेष महत्व छ । यी सबै अनुकूलनका योजनाहरुले समुदायको संकटासन्टा घटाउन र जीविकोपार्जनका स्रोतप्रतिको पहुँच स्थापना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका रहनेछ । छोटो समयमा प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्न सक्ने क्षमता, थप विकल्पहरुको पर्याप्तता, लक्षित वर्गमा पुऱ्याउन सक्ने सकारात्मक प्रभाव, गरिब तथा विपन्न समुदाय (संकटासन्न समुदाय) वा घरधुरीको आवश्यकता, समयसिमामा आधारित रहेर शीघ्र गर्नसकिने र खर्चमा मितव्ययीताका आधारहरु विश्लेषण गरी प्राथमिकतामा परेका अनुकूलनका उपायहरुलाई समेटेी यस अनुकूलन योजनाहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

परिच्छेद ५ : जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण मुलप्रवाहिकरण

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरूलाई निति, नियम, आवधिक योजनामा र वार्षिक योजना तर्जुमा मुलप्रवाहिकरण गर्न विभिन्न तहमा भएका तहगत संरचना, मन्त्रालय, स्थानिय सरकार र सरोकारवालाहरूको ठाडो र तेस्रो समन्वयन हुनुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानिय योजना प्रक्रियामा छनौटमा परेका तर स्थानिय सरकारले लगानि गर्न नसक्ने, बहुबर्षे योजनाहरूलाई समेत प्रदेश र सघंबाट विनियोजन हुने बजेटहरूबाट विनियोजित गर्ने साथै विभिन्न तहबाट नियमित अनुगमन तथा पृष्ठपोषण गरेमा वस्ति वा वडा स्तरमा समेत जलवायु र विपद सम्बन्धिका योजनाहरूले प्राथमिकता पाउनेछन् । योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण र स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण ५.१ र ५.२ अनुसार हुनेछ ।

५.१ आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी स्थानीय सूचना, जोखिमको अवस्था, श्रोत साधनको उपलब्धता, गुणस्तर तथा त्यस माथिको पहुँच र अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरणको आवश्यकता पहिचानको आधारमा जलवायु परिवर्तनलाई नलगाड नगरपालिकाका आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूमा मूलप्रवाहीकरण गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनलाई संस्थागत गरिनेछ । जलवायु परिवर्तनको जोखिममा रहेका परिवार, समुदाय, वडा वा नगरपालिकालाई आफ्ना अनुकूलन प्राथमिकताबारे प्रष्टसँग अभिव्यक्त गर्न र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रका श्रोत परिचालन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी विश्लेषण, अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका रणनीतिहरू स्थानीय आवधिक योजना अथवा दिर्घकालिन योजनामा समावेश गरिनेछ ।

राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक योजना आयोगहरूको आधार पत्र तथा आवधिक विकास योजनालाई प्रस्थान विन्दु बनाएर जलवायु उत्थानशीलताका दीर्घकालीन लक्ष्य तथा सोचहरू आवधिक योजनामा समायोजन गरिनेछ । प्राविधिक रूपले कार्यान्वयन गर्न कठिन तथा धेरै श्रोत लाग्ने अनुकूलनका योजनाहरू बहु वर्षीय, दीर्घकालीन तथा आवधिक योजनामा समायोजन गरेर कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीय तहबीच वा स्थानीय तह र प्रदेश एवं संघसँग समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने प्रकृतिका जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका आयोजनाहरू आवधिक योजनामा एकीकरण गरी कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने । स्थानीय आवधिक योजना तथा विकासका नीतिहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरकारी निकाय, गैरसरकारी संघ संस्था, विकास साभेदार र निजी क्षेत्रका श्रोत परिचालन गर्न मार्गचित्र तथा खाका तयार गरिनेछ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद १०, दफा ७० बमोजिम यस नलगाड नगरपालिकाको स्थानीय संचित कोष बाट रकम विनियोजन गरि विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोषको स्थापना गरिएको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि यस नगरपालिकाले नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र भित्र प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद् तथा अप्रत्याशित कारण बाट सृजना भएको विशेष परिस्थितिलाई नियन्त्रण गर्न एक विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी सो कोषको व्यवस्थापन गर्न वाञ्छनिय भएकोले नलगाड नगरपालिका विपद् व्यवस्थापन तथा आर्थिक सहायता कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ लागु गरेको छ ।

५.२ स्थानीय तहको वार्षिक योजना, बजेट तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण

अनुकूलन योजनालाई विकास र विषयगत योजनामा साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा एवं नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलहरू, अन्य बहुसरोकारवालाहरू र एकीकृत योजना तर्जुमा समितिसँग यस अनुकूलन योजना तर्जुमा प्रक्रिया देखि नै छलफल र समन्वय गरिएको छ । यसरी नै पालिका स्तरमा अनुकूलन कार्य योजनाका र प्रक्रियाको सम्बन्धमा प्रस्तुतिकरण गरी पालिकाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरियो । नलगाड नगरपालिकाको हरेक वडा स्तरका स्थानीय राजनीतिक दल, सामाजिक संस्थाहरू, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरू संग विस्तृत छलफल तयार गरी अनुकूलन कार्ययोजन तयार गरिएको छ र नगरपालिकाबाट अनुमोदन भए पश्चात यो लागु हुनेछ । यसरी नै नगरपालिकाको वार्षिक योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत जिल्ला समन्वय समिति तथा सम्बद्ध विषयगत कार्यालयहरू तथा अन्य सरोकारवाला निकायमा पनि पेश गरी मूलप्रवाहिकरणको लागि पहल हुनेछ । भविष्यमा नगरपालिकाले तयार गर्ने आवधिक तथा वार्षिक योजना तथा रणनीतिहरूमा यस अनुकूलन योजनालाई उच्च प्राथमिकताका साथमा समायोजन गरिनेछ । यस योजनाका प्राथमिकताहरूलाई केन्द्रिय स्तरमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय मार्फत राष्ट्रिय योजना आयोगबाट तयार गरिने रातो किताब मार्फत राष्ट्रिय विकास योजनामा समायोजन गर्न समेत आवश्यक पहल गरिनेछ । योजना समायोजनका लागि निम्नानुसार कार्यहरू समेत पहिचान गरिएका छन् ।

क) तत्काल गर्नुपर्ने

- योजनाका बारेमा सचेतना जागरण गर्ने र अपनत्वको विकास गर्ने ।
- योजना पुस्तिका वा सो अन्तर्गत प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरु आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई सम्बन्धित विषयगत तथा अन्य सरोकारवालाहरु समक्ष पेश गरी सहयोगको लागि पहल र पैरवी गर्ने ।

ख) योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने

तालीका १४: योजना तर्जुमा प्रक्रियाको समयमा समायोजन गर्नुपर्ने

योजना तर्जुमाको स्तर	आवश्यक तयारी	जिम्मेवारी
टोल बस्ती स्तर	यस योजना बमोजिम आ-आफ्नो टोल बस्तीमा प्राथमिकतामा परेका योजनाहरु निर्धारित ढाँचामा पेश गर्ने ।	सम्बन्धित टोल बस्तीबाट पालिकामा प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्ति - पालिका सभा सदस्य) वा प्रभावित समुदाय वा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको व्यक्ति
वडा स्तर	वडा स्तरमा गनुपर्ने कार्यहरु <ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न वडासँग सम्बन्धित कार्यक्रम भए सवैसँग समन्वय गर्नुपर्ने 	वडा अध्यक्ष, सचिव वा तोकिएको व्यक्ति, वडा समितिका सदस्यहरु
नगरपालिका स्तरमा	नगर परिषदबाट अनुमोदन गराउन पहल गर्ने ।	कार्यपालिका सदस्यहरु, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरु, राजनितिक दलका प्रतिनिधि
विषयगत क्षेत्रका योजनाहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● वन संग सम्बन्धित योजनाहरु सामुदायिक वनउपभोक्ता समूहको साधारणसभा पूर्व नै कार्यसमितिमा पेश ● माथिल्लो स्तरमा लैजानुपर्ने योजना भएपनि सम्बन्धित निकायको तल्लो तह (जस्तै: सब डिभिजन वन कार्यालय) को सिफारिस ● सेक्टर स्तरको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा योजना पेश 	सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित तथा अनुभवी व्यक्ति भएमा राम्रो
विभिन्न परियोजनाहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● परियोजनाका तल्लो तहका योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वा सोभै परियोजनाको पायकको कार्यालयमा निर्धारित ढाँचामा कार्यक्रम पेश 	परियोजनाका स्थानीय सामाजिक परिचालक तथा कर्मचारी मार्फत गर्दा राम्रो

कार्यक्रमको निर्णयको अवस्थाका बारेमा नियमित रूपमा बुझ्ने तथा ताकेता गर्ने ।

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

नलगाड नगरपालिका अर्न्तगत अनुकूलन योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, कार्यपालिका सदस्यहरु र नगरपालिका स्तरिय अनुगमन मूल्यांकन समितिको अगुवाईमा अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन, मूल्याङ्कन को साथै अर्धवार्षिक रूपमा समिक्षा गरिनेछ । अभिलेखिकरणमा उल्लेखित आवश्यक सूचनाहरुलाई ध्यान दिई अनुगमन गर्नुपूर्व अनुगमनको खाका तयार गरी सोही अनुसार अनुगमन र प्रतिवेदन तयार गरिनेछ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरु अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागि भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ भने योजनाको अन्तमा अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुनःआगामी दिनको मूल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ । यसरी नै अनुकूलन कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन-मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्दछ । कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरुको सुझावलाई सम्बोधन गरिने छ । साथै नगरपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्व अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरु संग संयुक्त रूपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परिक्षण गरिने छ ।

तालीका १५ : अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना

अनुगमनका तहहरू	किन	कसले	कहिले	कसरी
वडा तहको अनुगमन (क्रियाकलापहरूको तहमा)	पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न <ul style="list-style-type: none"> • अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> • वडा समिति • वडा स्तरिय अनुगमन समिति 	कार्यक्रम सञ्चालन पूर्व, सञ्चालनको क्रममा र सम्पन्न भएको १ महिना भित्र (हरेक कार्यक्रममा)	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्वः अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, होल्डिंग बोर्ड अवलोकन
नगरपालिका तहको अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> • कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । • योजना र प्रगतिको लेखाजोखागर्न । • कार्यक्रमको प्रभावकारीतावृद्धि गर्दै समयमाकार्य सम्पन्न गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> • कार्यपालिका सदस्य • पालिका स्तरिय अनुगमन समिति • स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति • स्थानिय पत्रकार • नगरपालिकाका कर्मचारी • तथा सहयोगी निकायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> अर्धवार्षिक रुपमा (पौष र असारमा) त्रैमासिक त्रैमासिक नियमित वार्षिक 	<ul style="list-style-type: none"> समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी फिल्ड अनुगमन भ्रमण संकटासनन वर्गहरूसँग अन्तरक्रिया फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन
जिल्ला तहको अनुगमन	अन्तर पालिका समन्वयन तथा अनुकुलनका राम्रा अभ्यासहरूको सिकाई आदान प्रदान गर्न पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न	समन्वयन समितिका पदाधिकारीहरू	अर्धवार्षिक वा वार्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
प्रदेश तथा संघिय मन्त्रालय	पारदर्शिता र प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न, कार्यक्रम संचालको प्रभावकारिता आवश्यकता औल्याउन	प्रदेश :- सामाजिक विकास, उद्योग पर्यटन वन वातावरण र र सम्बन्धित मन्त्रालय सघं :- वन तथा वातावरण र सम्बन्धित मन्त्रालय	बर्षिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण

कार्यक्रम संचालनको क्रममा कार्यक्रम गुणस्तरीय तथा उद्देश्य मुलक बनाउन सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग तथा सम्बन्धित सरोकारवाला संस्थाहरूको सुझावलाई सम्बोधन गरिनेछ । साथै वडा, नगरपालिका तथा सम्बन्धित समूहले स्वअनुगमन, मूल्याङ्कन गरिनुका साथै सहयोगी निकायहरूसँग संयुक्त रुपमा समेत कार्यक्रमको नियमित अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ। कार्यक्रम सम्पादन पश्चात सम्बन्धित क्रियाकलापको सार्वजनिक लेखा परीक्षण गरिने छ ।

परिच्छेद ६ : अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरुको तर्जुमा र कार्यान्वयन

अनुकूलन योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनको नेतृत्व नगरपालिकाले गर्नेछ । नगरपालिकाले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन बाहेक स्थानीय स्तरमा घरधुरी, स्थानीय समुदाय र परियोजनाहरुले स्थानीय अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन कार्य, समुदायमा आधारित अनुकूलन कार्यक्रम, पारिस्थितिकीय प्रणाली, संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन र विषयगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित र समूहको योजनामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका कार्यहरु समायोजन गर्नेछ । जोखिम तथा संकटासन्नता र यसका अन्तरनिहित कारणहरु व्यक्ति, घरधुरी र समुदाय स्तरमा फरक फरक भएका कारण स्थानीय योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा जलवायु परिवर्तनबाट बढी प्रभावित महिला तथा संकटासन्न घरधुरीको विशिष्ट समस्यालाई समाधान गर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरु समावेश गरिनेछ । अनुकूलन र जोखिम न्यूनीकरणका योजनाहरु घरधुरी, स्थानीय समुदाय, उपभोक्ता समूह, संघ-संस्था र परियोजना स्तरमा निर्माण र कार्यान्वयन गर्नलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरु व्यक्ति, घरधुरी, स्थानीय समुदाय र उपभोक्ता समूहको जीविकोपार्जन तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा आधारित हुन सक्नेछ ।

यस योजनाको सफल तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडा समिति तथा कार्यपालिका समिति क्रियाशील रहनेछ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना संचालन कार्यविधि अनुसार यस योजनाको कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गरिनेछ । पालिकाले प्रदेश, सघिय सरकार, गै.स.स को सहयोग तथा समन्वयनमा क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन गर्ने छ । जलवायु वित्तका लागि पनि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना महत्वपूर्ण दस्तावेज हुनेछ ।

अनुकूलन योजनामा उल्लेखित कार्यहरुलाई नगरपालिका, विषयगत शाखा, समुदायमा स्थापित भई क्रियाशील रहेका विद्यमान समूह, संस्था, क्लबतथा उपभोक्ता समितिहरु मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धि कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनमा आवश्यकता अनुरूप प्राविधिक तथा उपलब्ध अन्य विज्ञहरुबाट विस्तृत लागत अनुमान (इष्टिमेट) गराउनुकासाथै कार्यान्वयनमा समेत सहयोग लिईनेछ । अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको सहजिकरण स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले गर्ने छ । जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रमहरुलाई थप प्रभावकारी बनाउने, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारि बनाउन आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने काम कार्यपालिका र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ । वार्षिक बजेट तर्जुमा तथा जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रमहरुलाई मुलप्रवाहिकरण गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने तथा बजेट विनियोजनका लागि कार्यपालिकामा पैरवी समेत विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत गरिने छ । यस समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने आवश्यक क्रियाकलापहरु समेत समावेश गरिने छ ।

यस योजनामा अन्य सरोकारवाला निकायहरुको सहयोग पनि आवश्यक पर्ने हुनाले सो कार्यक्रमहरुका लागि सरोकारवाला निकायको वार्षिक योजनामा समावेश गर्नका लागि वडा एवं नगरपालिकाले पहल गर्नेछ । प्राथमिकतामा परेका हरेक क्रियाकलापहरुको विस्तृत कार्यान्वयन योजना र जिम्मेवारी तय गरी सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्रोत तथा सेवा जुटाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि व्यक्तिगत बानी व्यवहार देखि नै परिवर्तनको खाँचो देखिएको छ । त्यसैगरी यस योजनाको कार्यान्वयनमा नीजि क्षेत्रको भूमिका अहम् हुन सक्छ । नीजि क्षेत्रको संभावित भूमिका यसै योजनामा उल्लेख गरिएको छ । यसका लागि वडा तथा नगरपालिकाले सम्बन्धित नीजि क्षेत्र, व्यवसायिक क्षेत्र एवं स्थानीय उद्योग बाणिज्य संघ मार्फत समेत पहल गर्नेछ ।

सन्दर्भ सामग्री

राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६

स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना (Revised LAPA Framework) २०७६

विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०

विपद् जोखिम न्यूनीकरण नीति २०७५

नलगाड नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण, २०७४-२०७५

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना २०६८

केन्द्रिय तथाक विभाग (२०६८) राष्ट्रिय जनगणना

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action-NAPA), २०६६

सेन्डाइ कार्यढाँचा २०१५-२०३०

<https://resilienceprojectblog.wordpress.com/2013/06/15/the-relationship-between-disaster-risk-management-and-climate-change-adaptation/>

बराल, ब., मगर, ग.ब., भण्डारी, सु., भण्डारी, प., बस्नेत, दि. रा., राई जि. तथा सिंह, गो. व. (२०२०)। स्थानिय हाब्रे संरक्षण कार्ययोजना। प्रकृति संरक्षण अभियान नेपाल, गोकर्णेश्वर, काठमाण्डौ।

Baral, B. (2016). Distribution and Status of Red Panda (*Ailurus fulgens fulgens* Cuvier 1825) in Jajarkot, Mid-Western Nepal. UK: Rufford Foundation.

Baral, B. (2014). *Baseline Study of Red Panda (Ailurus fulgens fulgens, Cuvier, 1825) in Jajarkot District, Mid-Western Nepal* (Unpublished Master's thesis), Central Department of Environmental Science, Tribhuvan University, Kathmandu, Nepal.

Vulnerability and Risk Assessment and identifying adaptation measures, Summary for Policy Makers, 2021, MoFE

बाढी तथा पहिरो जोखिम चित्रावली, नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट जिल्ला, कर्णाली प्रदेश

अनुसूचिहरु

अनुसूची १: स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, नलगाड नगरपालिका, जाजरकोट

क्र. सं	नाम	ठेगाना संस्था, पद	पद	सम्पर्क नम्बर
१	श्री टेक बहादुर रावल	प्रमुख, नलगाड नगरपालिका	अध्यक्ष	९८५८०५१३८६, ९७४८०१९७१८
२	श्री बाल कुमारी बस्नेत	उपप्रमुख, नलगाड नगरपालिका	सदस्य	९८४८२७६३४३
३	श्री सुरेन्द्र सिंह	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य	९७५८००३५०१
४	श्री राम कुमार जैसि	वडा अध्यक्ष, वडा नं. २	सदस्य	९८४१९०४४७८
५	श्री प्रचण्ड ओली	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ३	सदस्य	९७४८०८००२२
६	श्री बलवीर विक	शिक्षा शाखा प्रमुख	सदस्य	९८४८१३६०६८
७	श्री भेषजंग शाह	पशु शाखा प्रमुख	सदस्य	९८४८०६४६४८
८	श्री प्रचण्ड कुमार कार्की	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	सदस्य	९८४८२४९९०१
९	श्री बाकृष्ण आचार्य	कृषि शाखा प्रमुख	सदस्य	९८४८२४४३४१
१०	श्री बिष्णु बहादुर रोकाया	ईन्जिनियर	सदस्य	९८४३६७५५१६
११	श्री नारायण खत्री	योजना शाखा प्रमुख	सदस्य	९८६८१८६३२४
१२	श्री मान बहादुर थापा	ई.प्र.का दल्ली	सदस्य	९८४८०७६१७८
१३	श्री पवित्रा उपाध्याय	विपद् शाखा प्रमुख	सदस्य सचिव	९८४८२२९५३४

अनुसूची २: नलगाड नगरपालिका, नगरकार्यपालिका का पदाधिकारीहरुको विवरण

क्र. सं	नाम	ठेगाना संस्था, पद	पद	सम्पर्क नम्बर
१	श्री टेक बहादुर रावल	प्रमुख, नलगाड नगरपालिका, प्रमुख	अध्यक्ष	९८५८०५१३८६, ९७४८०१९७१८
२	श्री बाल कुमारी बस्नेत	उपप्रमुख, नलगाड नगरपालिका, उपप्रमुख	उपाध्यक्ष	९८४८२७६३४३
३	श्री सुरेन्द्र सिंह	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत	सदस्य सचिव	९७५८००३५०१
४	श्री हिरालाल पुन	वडा अध्यक्ष, वडा नं. १	सदस्य	९७४८०१७८९७
५	श्री राम कुमार जैसि	वडा अध्यक्ष, वडा नं. २	सदस्य	९८४१९०४४७८
६	श्री प्रचण्ड ओली	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ३	सदस्य	९७४८०८००२२
७	श्री लक्ष्मी बहादुर रावल	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ४	सदस्य	९७५८००१३९१
८	श्री केशव प्रसाद शर्मा	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ५	सदस्य	९८६४८५३६००, ९७४८०२१२११
९	श्री पूर्ण बहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ६	सदस्य	९७४८०५०७०६
१०	श्री अर्जुन बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ७	सदस्य	९८४५२३९०२०
११	श्री गोविन्द शाही	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ८	सदस्य	९८६८९३९०५५
१२	श्री बिष्णु वि.क.	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ९	सदस्य	९८६०४२१०९९
१३	श्री भद्र बहादुर ध्यार	वडा अध्यक्ष, वडा नं. १०	सदस्य	९८४८२९९२८८
१४	श्री जीत बहादुर मल्ल	वडा अध्यक्ष, वडा नं. ११	सदस्य	९८४१९०४४४९
१५	श्री लाल बहादुर खत्री	वडा अध्यक्ष, वडा नं. १२	सदस्य	९८४८२९९२८८
१६	श्री नरेन्द्र बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष, वडा नं. १३	सदस्य	९८४४९०४८३१
१७	राममाया हमाल	कार्यपालिका सदस्य न.न.पा २	सदस्य	९८६४७४१८०१

१८	श्री तारादेवी पुन	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. ३	सदस्य	९८६४८७४५३५
१९	श्री रुपा ध्यार	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. १०	सदस्य	९८६८९८१८२३
२०	श्री गोपी कुमारी वि.क.	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. ६	सदस्य	९७४८६३५२७८
२१	अस्मिता वि.क	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. ६	सदस्य	९७४८९३१३१८
१२	श्री नर बहादुर नेपालि	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. ८	सदस्य	९८६४९४१३२९
२३	श्री काशिराम घर्ति	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. २	सदस्य	९८६४८७३९४४
२४	श्री तिले वादी	कार्यापालिका सदस्य न.न.पा. ७	सदस्य	९८४४७९७३७७

अनुसुची ३ : कार्यक्रमका तस्बीरहरु

नलगाड नगरपालिका स्तरिय अभिमुखिकरण कार्यक्रममा नगरप्रमुख ज्यू

VCA कार्यक्रममा १ नं.वडा अध्यक्ष श्री हिरालाल पुन ज्यू

VCA कार्यक्रम पछि २ नं.वडा अध्यक्ष श्री राम कुमार जैसि ज्यू संग सामूहिक फोटो

VCA कार्यक्रम पछि ३ नं.वडा अध्यक्ष श्री प्रचण्ड ओली ज्यू संग कैना गाडमा सामूहिक फोटो

VCA कार्यक्रम पछि ४ नं.वडा अध्यक्ष श्री लक्ष्मी बहादुर रावल ज्यू संग खालचौरमा सामूहिक फोटो

VCA कार्यक्रम सहजिकरण गर्दै युथ एलाइन्स फर ईन्भाइरोमेण्ट, काठमाण्डौ का विकास विष्ट । नलगाड नपा वडा नं.५, मुली गाड

VCA कार्यक्रममा ५ नं.वडा अध्यक्ष श्री केशव प्रसाद शर्मा ज्यू ले सल्लाह, सुभाब दिदै । मुली गाड ।

VCA कार्यक्रम पछि ५ नं.वडा अध्यक्ष श्री केशव प्रसाद शर्मा ज्यू संग मुलीगाड मा सामूहिक फोटो

कार्यक्रमका केहि भलकहर. (दुई)

VCA कार्यक्रममा ७ नं.वडा दल्लीमा विकाश विष्टले सहजिकरण गर्दै

VCA कार्यक्रममा ७ नं.वडा अध्यक्ष श्री अर्जुन बहादुर सिंह ज्यू

VCA कार्यक्रम पछि ८ नं.वडा मा कार्यपालिका सदस्य श्री नर बहादुर नेपाली ज्यू संग सामूहिक फोटो

नलगाड नगरपािका वडा नं.८ को कायाखेतमा माल बहादुर शाही र हरि बहादुर शाही को संयुक्त घर पहिरोले क्षतिग्रस्त

नलगाड नगरपािका वडा नं.८ को कायाखेतमा माल बहादुर शाही र हरि बहादुर शाही को संयुक्त घर पहिरोले क्षतिग्रस्त

VCA कार्यक्रममा ९ नं.वडा सदस्य श्री दिल कुमारी सिंह ज्यू संग सामूहिक फोटो

वडा नं ९ तात्रगाउ भन्दा माथिको देउरालीमा आगलागि पश्चातको दृश्य

VCA कार्यक्रममा १० नं.वडा अध्यक्ष श्री भद्र बहादुर ध्यार ज्यू संग सामूहिक फोटो

VCA कार्यक्रममा ११ नं.वडा अध्यक्ष श्री जित बहादुर मल्ल ज्यू संग सामूहिक फोटो

VCA कार्यक्रममा १२ नं.वडा अध्यक्ष श्री लाल बहादुर खर्वा ज्यू संग सामूहिक फोटो

कार्यक्रमका केहि भलकहरु. (तीन)

VCA कार्यक्रम पछि १३ नं.बडा अध्यक्ष श्री नरेन्द्र बहादुर शाही संग सामुहिक फोटो

नगरपालिका स्तरिय योजना तर्जुमा तथा ड्राफ्ट शेरिङ्ग गोष्ठी मा नगरप्रमुख टेक बहादुर रावल ज्यू ले मन्तव्य प्रस्तुत गर्दै ।

नगरपालिका स्तरिय योजना तर्जुमा तथा ड्राफ्ट शेरिङ्ग गोष्ठी मा नगरप्रमुख टेक बहादुर रावल ज्यू ले सल्लाहसुभाषा दिदै ।

